

Liisamari Seppälä

PÄIVÄKIRJAN KIRJOITTAMINEN OMAN ELÄMÄN YMMÄRTÄMISEN JA JÄSEN-
TELYN TYÖKALUNA

Pro gradu -tutkielma

Jyväskylän yliopisto

Taiteiden ja kulttuurin tutkimuksen laitos

Kirjoittaminen

Talvi 2014

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta Humanistinen tiedekunta	Laitos Taiteiden ja kulttuurin tutkimuksen laitos
Tekijä Liisamari Seppälä	
Työn nimi Päiväkirjan kirjoittaminen oman elämän ymmärtämisen ja jäsentelyn työkaluna	
Oppiaine Kirjoittaminen	Työn laji Pro gradu -tutkielma
Aika Tammikuu 2014	Sivumäärä 83
<p>Tiivistelmä</p> <p>Päiväkirjan kirjoittaminen on monelle, myös minulle jokapäiväiseen arkeen kuuluva henkilökohtainen ja tärkeäksi muodostunut asia. Tutkielmani tarkoituksena on tulkita päiväkirjjeni sisältöä. Miten eri tavoin elämää, tunteita ja ajatuksia on mahdollista jäsentää ja tulkita päiväkirjan avulla? Tutkielmani aineistona on seitsemäntoista päiväkirjaani vuosilta 2000–2003. Tuon tutkielmassani esille erilaisia tapoja kirjata ylös ajatuksia, tunteita, tapahtumia, päätöksiä ja suunnitelmia.</p> <p>Tukeudun tutkielmassani ranskalaiseen filosofiaan Paul Ricœurin. Esittelen työssäni myös Philippe Lejeunen ja Robert A. Fothergillin ajatuksia.</p> <p>Vertauskohteeksi olen valinnut Aila Meriluodon päiväkirjat vuosilta 1953–1975, jolloin kirjailija asui Ruotsissa. Meriluodon päiväkirjat vertautuvat hyvin oman aineistoni kauteen Tanskassa. Ruotsissa asuessaan Meriluoto julkaisi avainromaanin <i>Peter-Peter</i>. Käsittelen tutkielmassani myös autofiktivistä kirjoittamista päiväkirjojen pohjalta.</p>	
Asiasanat päiväkirja, kirjoittaminen, narraatiot, sisäinen tarina, omaelämäkerrallisuus, Ricœur, Meriluoto	
Säilytyspaikka	
Muita tietoja	

Sisällysluettelo

1	JOHDANTO	4
2	PÄIVÄKIRJAKIRJOITTAMISESTA	8
2.1	Päiväkirjakerjoittaminen käsitteenä.....	8
2.2	Päiväkirjakerjoittamisen ominaispiirteitä	11
2.3	Päiväkirjakerjoittamisen historiaa	16
3	AIEMMASTA TUTKIMUKSESTA JA KÄSITTEISTÄ	19
3.1	Paul Ricœur	19
3.2	Päiväkirjakerjoittamiseni Ricœurin tulkinnan teorian valossa.....	19
3.3	Ricœurin tulkinnan teoria: päiväkirjasta autofiktiiviseen tekstiin.....	25
3.4	Päiväkirjakerjoittamiseni Ricœurin hermeneutiikan valossa.....	28
3.5	Päiväkirjakerjoittaminen Philippe Lejeunen mukaan.....	30
3.6	Päiväkirjakerjoittaminen terapiana.....	32
3.7	Tärkeimmät käsitteet.....	36
3.7.1	Omaelämäkerrallisuus.....	36
3.7.2	Päiväkirja.....	38
3.7.3	Sisäinen tarina.....	38
4	TUTKIMUKSEN AINEISTO, ANALYSOINTI JA TULOKSET	40
4.1	Tutkimuksen tavoitteet ja tutkimusongelmat	40
4.2	Tutkimuksen aineisto	41
4.3	Aineiston analysointi.....	43
4.3.1	Ihmisten kuvaileminen	43
4.3.2	Tapahtumien kuvaileminen	44
4.3.3	Muistin ja päiväkirjan suhde	46
4.3.4	Oppimisen näkyminen kirjoitetussa.....	48
4.3.5	Tulevan pohtiminen	49
4.3.6	Vääriä johtopäätöksiä.....	52
4.3.7	Mitä jätetään kirjoittamatta	53
4.3.8	Itselle valehtelevminen	55
4.3.9	Päätösten tekeminen.....	56
4.3.10	Listojen kirjoittaminen	58
4.3.11	Esimerkki terapeuttisesta kirjoittamisesta.....	59
4.3.12	Esimerkki metaforasta.....	60
4.3.13	Päiväkirjasta <i>Mariaan</i>	60
5	VERTAILUAINEISTO	64
5.1	Aila Meriluodon päiväkirja ja romaani	64
5.2	Yksityisten päiväkirjojen julkaiseminen	70
5.3	Oma kirjoittamiseni Aila Meriluotoon verrattuna	71
5.4	Kaksikielisiä vai puolikielisiä?.....	73
6	JOHTOPÄÄTÖKSET	76
7	LÄHDELUETTELO	79

1 JOHDANTO

Olen kirjoittanut päiväkirjaa yhtäjaksoisesti vuodesta 1983. Aloitin kirjoittamisen ylioppilas-kirjoitusten jälkeen muutettuani pieneltä maaseutupaikkakunnalta Helsinkiin. Iso elämänmuutos tuntui monin tavoin haasteelliselta, ja ryhdyin pitämään kirjaa elämäni tapahtumista. Kirjoittaminen tuntui helpottavan muutoksen tuskaa. Olen huomannut, että kirjoittamistapahtuma itsessään lieventää ahdistuksen tunnetta.

Kirjoitan päiväkirjaa yhä säännöllisesti. Tähän mennessä päiväkirjoja on kertynyt satakahdeksan kappaletta. Kun jokaisessa päiväkirjassa on noin seitsemänkymmentä sivua, on minulla yli seitsemäntuhatta käsin kirjoitettua sivua päiväkirjamerkintöjä. Päiväkirjani muodostavat siis laajan, yhtenäisen ja katkoksitta kehittyvän kokonaisuuden.

Luen myös päiväkirjojani jälkikäteen. Tutkin merkintöjäni ja teen niihin reuna huomautuksia. Olen kirjoittanut tekstiä elämästäni itseäni varten. Ricœurin (2000, 42) mukaan ”Yksi tärkeä diskurssin aspekti on, että se on osoitettu jollekin”. Vähänpä tuolloin nuorena tyttönä päiväkirjakerjoittamisen aloitettuani ymmärsin aloittavani jotakin, mikä jatkuisi katkeamattomana kymmeniä vuosia. En myöskään arvannut palaavani merkintöihini yhä uudelleen. Päiväkirjojeni sisältö kiinnostaa minua vuosikymmentenkin kuluttua.

Kirjoitan päiväkirjaani tapahtumia, ajatuksiani ja suunnitelmiani. Kirjoitan tässä hetkessä menneestä ja tulevasta. Päiväkirjani loppuun liimaan pääsylippuja ja matkalippuja. Päiväkirjan lopussa on jo jonkin aikaa ollut myös lista siitä, mitä kirjoja olen jakson aikana lukenut. Nykyään pidän kirjaa myös painostani. Päiväkirjassani on siis yhteen koottuna isoja ja pieniä henkilökohtaisia asioita. Nina Sääsakilahden (2011, 26) mukaan päiväkirja mahdollistaa elämästä kertomisen monin erilaisin tavoin.

Kolmenkymmenen vuoden aikana tekstin määrä on vähitellen lisääntynyt. Aluksi kirjoitin harvoin ja lyhyesti, mutta nykyisin kirjoitan koko ajan enemmän. Kirjoitan tapahtumat ylös siinä järjestyksessä, kuin ne tapahtuvat. Jos joskus on päiviä välissä, niin jatkan kirjoittamista eteenpäin siitä ajankohdasta, mihin edellisellä kerralla olen lopettanut. Päiväkirjan kirjoittamiseni on siis systemaattista.

Päiväkirjan kirjoittaminen säännöllisesti on tapa kerrata elämän tapahtumia. Mitä oikeastaan tapahtuikaan ja miksi? Uskon, että pitkään jatkuneen kirjoittamisharrastukseni taustalla on halu ymmärtää maailmaa, omaa itseäni, elämäni ja elämää ylipäätään. Vilma Hännisen (2003, 64) väitöskirjassaan *Sisäinen tarina, elämä ja muutos* käsittelemän tarinallisen lähestymistavan¹ mukaan kun ihminen luo tarinoita omasta elämästään, niin tavoitteena on tapahtumien ymmärtäminen, selittäminen ja ennustaminen.

Hänninen (2003, 14–15) yhtyy käsitykseen siitä, että kieli on olennainen tekijä, kun puhutaan sosiaalisen todellisuuden ja yksilön itseymmärryksen muovautumisesta. Minulle on merkittävää myös, että merkintöjä on tehty kahdella kielellä: suomeksi ja tanskaksi. Siten minulla on ollut käytössäni kahden kielen ja kulttuurin käsitteet. Toki tanskankieliset merkinnät muodostavat vain murto-osan kokonaisuudesta.

Lähtökohtani tälle tutkielmalle on hyvin henkilökohtainen. Tutkin päiväkirj kirjoittamista oman kolmenkymmenen vuoden kokemukseni pohjalta. Päiväkirjoissani on kuvattuna yli puolet elämästäni, ja siksi on ymmärrettävää, että suhtautumiseni aineistooni on subjektiivinen ja emotionaalinen. Hänninen puhuu ihmisen sisäisestä tarinasta. Päiväkirja on yksi omaelämäkerrallisen kirjoittamisen muoto, ja siksi se on hänen mielestään mitä arvokkainta materiaalia sisäisten tarinoiden löytämiseen. (Hänninen 2003, 32.) Päiväkirjoissani puhun itselleni, mutta koska olen pitänyt päiväkirjaa niin kauan, tuo tapa puhua muuttuu ajan kuluessa vähitellen. On luonnollista, että vasta itsenäistynyt nuori kirjoittaa eri tavalla kuin keskiikäinen nainen. Hännisen (2003, 32) mukaan sisäisen tarinan kertoja on tarinan paras tulkitsija, onhan kyse hänen omasta tarinastaan. Niin siis minäkin olen omien päiväkirjojeni itseoi-keutettu tulkitsija, kun käsitellään minun elämästäni kertovia tarinoita. Philippe Lejeune (2009, 280–298) käsittelee teoksessaan myös tietokoneella pidettyjä päiväkirjoja sekä internetissä julkaistuja päiväkirjoja. Minä rajaan nettipäiväkirjat ja blogit tämän tutkimuksen ulkopuolelle. Käsittelem päiväkirj kirjoittamista lähtökohtana oma kokemukseni, joka on perinteistä tyhjään kirjaan käsin kirjoittamista. Suhteutan teorian omaan kirjoittamiseeni askel as-

¹ Tarinallinen lähestymistapa on sosiaalipsykologian käsite

keleelta. Koko tutkielma on tehty omasta näkökulmastani käsin perustana oma päiväkirjajakirjoittamiseni.

Tutkielmani tarkoituksena on tulkita päiväkirjoni sisältöä. Miten eri tavoin elämää on mahdollista jäsentää ja tulkita päiväkirjan avulla? Anni Vilkkonen (1997, 77) toteaa tutkimuksessaan naisten omaelämäkertoista, että ihmisen käsitys itsestään muodostuu, kun hän jäsentää ja järjestää elämänsä tapahtumia toistuvasti elämänsä varrella. Vaikka olen usein aiemminkin lukenut päiväkirjojani, toivon, että niiden systemaattinen ja perusteellinen tutkiminen selkeyttää ainakin jotakin asioiden syy-seuraussuhteista. Ryhdyn tarkastelemaan päiväkirjoni sillä tietämyksellä, mikä minulla nyt, reilu kymmenen vuotta myöhemmin, on.

Tukeudun tutkimuksessani ranskalaiseen filosofiaan Paul Ricœurin. Sääskilähti (2011, 96) viittaa väitöskirjassaan Ricœurin, jonka mukaan kaikki tekstin ymmärtäminen on lopultakin maailman ymmärtämistä. Minunkin työni on siis itseni ymmärtämisen kautta maailman ymmärtämistä. Kun luen tekstejäni, ymmärrykseni itsestäni ja sen myötä myös elämästä laajenee.

Tutkimusaineistonani ovat vuosien 2000 – 2003 seitsemäntoista päiväkirjaani (numerot 47–63). Päiväkirjojen kirjoitushetkellä olin 35–38 -vuotias. Muutin tuolloin Tanskaan. Jakso oli monella tapaa tärkeää aikaa elämässäni. Saatoin pitää työstä vapaan vuoden sekä opiskella uutta kieltä ja kulttuuria. Lopulta aloitin työt tanskan kielellä. Valitsemastani ajankohdasta on yli kymmenen vuotta, joten aikaa on kulunut tarpeeksi, jotta pystyn saamaan tapahtumiin riittävästi etäisyyttä.

Tutkimukseni vertailuaineistona ovat Aila Meriluodon päiväkirjat vuosilta 1953 – 1975. Meriluodon päiväkirjat, jotka on julkaistu nimellä *Vaarallista kokea*, kertovat ajasta, jolloin kirjailija lapsineen asui Ruotsissa. Tuona aikana Meriluoto julkaisi avainromaanin *Peter-Peter*.

Tanskassa asuminen oli merkittävää aikaa, ja palatessani sieltä Suomeen elämäni ja arvomaailmani muuttui paljon. Ensimmäisen kerran elämässäni ymmärsin, ettei elämä jatku ikuisesti. Minun on käytettävä rajallinen aikani niihin asioihin, jotka koen tärkeiksi. Tanskassa asuminen oli koko ajan uutta, kiinnostavaa ja haastavaa, kun taas Suomessa kaikki tuntui olevan perin juurin tuttua, koettua ja ennalta tiedettyä. Palumuuton yhteyteen liittyi myös ero avopuolisostani. Hänninen (2003, 66) puhuu yllättävistä ja haastavista elämänmuutoksista, joiden

seurauksena tapahtuvat arvojärjestelmien muutokset koetaan kuitenkin usein käänteentekevinä ja hyvin positiivisina asioina. Palattuani Suomeen ja sopeuduttuani taas uuteen elämäntilanteeseen ryhdyin toteuttamaan elämässäni käytännön muutoksia.

Pro gradu -tutkielmani taiteellinen osio on autofiktiivinen pienoisromaani *Maria*. Sen tapahtumat sijoittuvat osittain päällekkäin valitsemani tutkimusaineiston kanssa. Olen kuvannut pienoisromaanin kolme päähenkilöä hyvin totuudenmukaisesti, kun taas tapahtumat ovat lopulta hyvinkin fiktiivisiä. Olen kirjoittanut tekstin niin, että lukija voi luulla sen olevan kokonaan totta.

Ei voi sanoa yksiselitteisesti, että päiväkirjani ovat terapeutista kirjoittamista, ja *Maria* luovaa kirjoittamista. On totta, että *Marian* muoto on hiotumpi kuin päiväkirjojeni ja sisältö kauempana todellisuudesta. On myös selvää, että *Maria* on seuraava, kehittyneempi askel päiväkirjojeni teksteistä. Raja on silti epäselvä. Tekstit lomittuvat toistensa kanssa (ks. Juhani Ihanus 2009, 23).

Mikä on päiväkirjakirjoittamiseni pohjimmainen syy? En tiedä vastausta. Kirjoitan, koska olen aloittanut, ja koska se tuntuu oikealta ja hyvältä. Voi olla, kuten Peter Høeg kirjoittaa *Rajatapauksissa*: ”Ilmeisesti sanojen käyttäminen tuottaa jo sinänsä iloa, ymmärsin sen silloin. Että ellei kukaan estä ihmistä, eikä arvostele, tuottaa ehkä jo se että saa käyttää sanoja suurta iloa.” Høeg jatkaa: ”Silloin ymmärsin hänen sanaluetteloidensa viestin. Se oli järjestys, niiden viestinä oli järjestys. Hän oli niillä kertonut minulle yrittävänsä luoda maailmaan järjestystä.” (Høeg 1994, 103–105.) Päiväkirjojani kirjoittamalla ja lukemalla minäkin tuon selkeyttä elämääni.

2 PÄIVÄKIRJAKIRJOITTAMISESTA

2.1 Päiväkirjakerjoittaminen käsitteenä

Yrjö Hosiaislouma määrittelee *Kirjallisuuden sanakirjassaan* päiväkirjan seuraavasti: ”Säännöllisesti tehdyistä, periaatteessa täysin yksityisistä, omaa elämää tilittävistä ja kronologisesti etenevistä muistiinpanoista koostuva teos” (Hosiaislouma 2003, 757).

Lejeune haluaisi mielellään määritellä päiväkirjan vain kolmella sanalla: ”sarja päivättyjä merkintöjä”. Hän tarkentaa kuitenkin lyhyttä määrittelyään (suom. Nina Sääsakilähti): ”Päiväkirja muodostuu sarjasta päivättyjä merkintöjä, merkintä on yleensä tekstimuotoinen, mutta se voi olla myös kuva, esine tai muisto. Merkintöjen sarja pyrkii ottamaan haltuun ajan liikkeen pikemminkin kuin jähmettämään jonkin oman elämän keskeistapahtuman”. (Lejeune 2009, 179.) Lejeune ottaa siis määrittelynsä mukaan ajan ja kirjoittamisen suhteen laajasti. Merkintöjen ei myöskään siis välttämättä tarvitse olla tekstiä. Omat päiväkirjamerkintäni alkavat viikonpäivällä, päiväyksellä ja paikalla. Näin saan merkintään näkyviin sen, onko kyseessä arki vai viikonloppu. Lisäksi merkinnästä näkyy, olenko kotona vai matkalla. Katri Pietiläinen (2008, 155) tähdentää luovuuden merkitystä ja ohjeistaa päiväkirjan kirjoittajia käyttämään myös värejä, kuvia ja valokuvia. Itse kirjoitan nykyään aina kuulakärkikynällä – teen myös joskus värillisellä kynällä alleviivauksia tai korostuksia. Minulla on tarkkaan valittu päiväkirjakynä, joka ei töhri. Tussin jälki saattaa ajan kuluessa tuhriintua, joten värit on parasta lisätä puukynällä. Kuvia päiväkirjassani on harvoin, siitä yksinkertaisesta syystä, että olen keho piirtäjä. Tanskassa asuessani piirsin kuitenkin päiväkirjaani asuntomme pohjapiirroksen huonekaluineen ja kasveineen. Kotimme tuntui silloin erityisen rakkaalta ja tärkeältä. Joskus, kun olen hitaalla ja kiireettömällä mielellä, väritän tekstin taustoja värikynillä. Joskus liimaan sivuille tekstiin liittyviä lehtileikkeitä tai kuvia. Tanskassa asuessani liimasin päiväkirjaani Kööpenhaminan keskustan kartan. Merkitsin karttaan ne paikat, joissa minulla oli tapana käydä, tai jotka olivat muuten minulle merkittäviä. Näin kuvasin päiväkirjaani elämäni piiriin.

Myös Robert A. Fothergill, joka on tehnyt tutkimuksen englantilaisista päiväkirjoista, määrittelee päiväkirjan. Hänen määritelmänsä on hyvin vapaa ja antaa tilaa monenlaisille tavoille pitää päiväkirjaa. Fothergillin mukaan päiväkirjoja ovat kaikki ne tekstit, joita ihmiset tuottavat sanoessaan kirjoittavansa päiväkirjaansa. Fothergill puhuu henkilökohtaisista päiväkirjoista, joiden hän ymmärtää käsittelevän kirjoittajansa sinällään arvokasta elämää. Edelleen Fothergill erottaa päiväkirjat kirjoittajan muistikirjoista. (1974, 3.) Itsellänikin on kirjoittajan muistikirja. Se on pieni, käsilaukkuun hyvin mahtuva kirja, joka on aina mukana muistiinpanoja varten. Raja päiväkirjan ja muistikirjan välillä on häilyvä. Joskus matkoillani olen kirjoittanut päivän tapahtumia muistikirjaan. Nämä kuvaukset puuttuvat siis päiväkirjoistani. En ole siis ollut päiväkirjan kirjoittamisessani systemaattinen, erot päiväkirjan ja muistikirjan sisältöjen välillä ovat joskus hyvin pienet. Kirjoittajan muistikirja on minulla ollut vasta muutamana vuoden, eikä niitä siksi ole kertynyt kovin montaa.

Christina Sjöblad (1997, 57) määrittelee päiväkirjan lajina seuraavasti: ”anteckningarna är daterade och kronologiska, de förs i första person, skribenten berättar om händelser hon fått vetskap om eller själv upplevt, det skrivande jagets tankar och känslor färgar det som berättas”. Itse kirjoitan tapahtumista yleensä aina kronologisessa järjestyksessä ja keskityn itse kokemiini tapahtumiin. Joskus merkittäviäkin asioita voi kuitenkin jäädä kokonaan kuvaamatta, jos on liian kiire tai on vaikkapa vieraita. Tällöin on voinut käydä myös niin, että kirjoitan merkitykselliset tapahtumat ylös vasta pitkän ajan kuluttua. Kirjoitan tapahtumista, ajatuksistani ja suunnitelmistani. Kirjoitan joskus myös arvioitani elokuvista ja kirjoista. Lisäksi kirjoitan ylös itselleni merkityksellisiä sitaatteja lukemistani kirjoista.

Terhikki Linnainmaa toteaa: ”päiväkirjan sivulla kirjoittaja reflektoi elämänsä tapahtumia ja niiden herättämiä ajatuksia ja tunteita. Yleensä päiväkirjan kirjoittaminen on nimenomaan reflektointia, ellei se ole pelkästään päivän tapahtumien rekisteröintiä. Refleksiivisyys tulee mukaan silloin, kun kirjoittaja pohtii päiväkirjassaan syvällisemmin omaa minuuttaan ja sitä, millaisia hänen asenteensa, ajatuksensa ja tunteensa ovat nykyhetkellä ja ovatko ne muuttuneet ajan kuluessa.” (Linnainmaa 2009,64.) Hänninen (2003, 62) toteaa, että kun minätarinaa muodostetaan tietoisesti, on tehtävä työ sekä reflektiivistä (pohdiskelevaa) että refleksiivistä (itseään muokkaavaa). Näihin määrittelyihin tutustuessani ensimmäinen ajatukseni oli oppiminen. On selvää, että nykyisellään merkintäni ovat reflektiivisiä. Minulla on kuitenkin mah-

dollisuus muuttaa päiväkirjakirjoittamistani siihen suuntaan, että entistä enemmän pyrkisin refleksiivisyyteen. Uskon, että se syventäisi kirjoittamistani ja kehittymistäni.

Fothergillin (1974, 110) mukaan päiväkirjan tehtävänä on myös toimia pintana, josta kirjoittajan on mahdollista nähdä oma kuvansa. Itse ajattelen, että minun päiväkirjani heijastavat monta kuvaa, hiukan erilaisia kaikki. On selvää, että olen muuttunut vuosikymmenien aikana, siksi kuvia täytyy olla monta.

Sääskilahti korostaa päiväkirjakirjoittamisen olevan pitkäkestoinen prosessi, jonka aikana kirjoittaja lähestyy elämäänsä toistuvasti yksittäisillä merkintäkerroilla. Hän myös jäsentää elämäänsä jokaisen lukukerran aikana aina uudestaan. Lukukerroista saattaa jäädä päiväkirjaan myös kommentteja. Päiväkirjamerkinnöissä nykyhetkellä muistellaan mennyttä ja suunnitellaan tulevaa. (Sääskilahti 2011, 58–60.) Oma päiväkirjakirjoittamisen prosessini on kestänyt nyt noin kolme vuosikymmentä. Tuona aikana olen kasvanut, kypsynyt ja kehittynyt ja samalla päiväkirjakirjoittamiseni on muuttunut vähitellen. Päiväkirjoja lukiessa huomaa saman kuin romaaneja lukiessa: jokaisella romaanilla on oma tunnemaailmansa. Nopeasti ja automaattisestikin kirjoittamalla tekstiin muodostuu omanlaisensa tunnelma.

Pietiläinen kehottaa päiväkirjan kirjoittajia kirjoittamaan nopeasti, sillä se on keino päästä eroon sisäisestä kriitikosta ja sisäisestä tarkastajasta. Nopean kirjoittamisen avulla on mahdollista tavoittaa alitajuinen tieto, kun kirjoittaminen ei ole suunnitelmallista eikä tietoista. (Pietiläinen 2008, 154.) Meriluoto kertoo kirjoittavansa nopeasti ja jäsentelemättä, jotta hän pystyisi vangitsemaan ohikiitävät mielikuvat tekstiksi. Hän vertaa päiväkirjan kirjoittamista luovaan prosessiin. (Meriluoto 1986, 46.) Oma kirjoittamiseni on yleensä nopeaa. En silti kirjoita kiireessä, sillä en edes ryhdy kirjoittamaan, ellei siihen ole sopivaa hetkeä. Kirjoitan hyvin lyhyen harkinnan jälkeen sen, mikä kulloinkin tuntuu tärkeimmältä. Kun tarkastelee tekstiä jälkepäin ymmärtää, että merkintöihin jää aina jotain muutakin, kuin mitä sanat tarkoittavat. Rivien väliin jää käsittämätön, sanoilla saavuttamaton. Siten päiväkirjakirjoittaminen on yritys ymmärtää elämää, yritys, joka väistämättä jää tuloksiltaan puutteelliseksi.

2.2 Päiväkirjakirjoittamisen ominaispiirteitä

Miia Votka on väitöskirjassaan *Suomalaisten salatut elämät* (2005) tarkastellut päiväkirjojen ominaispiirteitä. Votka on käyttänyt tutkimuksensa pääasiallisena aineistona Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran kirjallisuusarkistoon kerättyjä ns. ”tavallisten ihmisten” päiväkirjoja (Votka 2005, 17-18). Sovellan seuraavaksi hänen esittelemiään ominaispiirteitä omaan tapaan kirjottaa päiväkirjaa. Osa Votkan aineiston kirjoittajista on numeroinut päiväkirjansa (Votka 2005, 18). Olen itsekkin merkinnyt päiväkirjani järjestysnumeroilla. Numeroimisen tärkeyden ymmärsin kuitenkin vasta ajan myötä. Aluksi päiväkirjoja oli niin vähän, että numeroimattomuus ei haitannut, päiväkirjat saattoi hyvin järjestää päiväyksien perusteella. Votka käsittelee tutkimuksessaan myös matkapäiväkirjoja, kun hän esittelee päiväkirjan yleistä historiaa (Votka 2005, 39–46). Alkuaikoina minäkin pidin erikseen matkapäiväkirjoja. Huomasin kuitenkin nopeasti, että matkapäiväkirjat sekoittavat päiväkirjojen normaalin järjestyksen, lisäksi sivuja saattoi matkapäiväkirjan lopussa jäädä tyhjäksi. Olen pitänyt parempana liittää matkakuvaukset normaaliin päiväkirjojen kronologiaan. Matkalla kirjoitetut merkinnät eroavat vain päiväyksen osalta. Kirjoitan aina päivämäärän alapuolelle merkinnän paikkakunnasta. Matkalla päiväykseen liitetty paikkakunta on siis eri kuin kotiosoitteeni. Fothergill (1974, 9) toteaa, että päiväyksellä kirjoittaja varaa tilansa ajassa ja paikassa ja julistaa olevansa tässä ja nyt. Votka mainitsee tutkimuksessaan myös tapauksia, joissa päiväkirja on nimetty (Votka 2005, 18), tai joissa päiväkirjaa kirjoitetaan kuvitteelliselle vastaanottajalle (Votka 2005, 70). Minun päiväkirjojani ei ole nimetty, enkä osoita tekstiäni kenellekään. Votka mainitsee myös päiväkirjat, joihin on merkitty tuloihin ja menoihin liittyviä tietoja (Votka 2005, 78). Itse olen vasta viime aikoina liittännyt päiväkirjoihini talouteen liittyviä systemaattisia merkintöjä. Votka (2005, 88) viittaa Tero Norkolaan (1995, 118), joka on todennut, että päiväkirjakirjoittaminen voi aiheuttaa riippuvuutta. Itsekin olen huomannut tämän. Jos kirjoittamisessa on pitkä väli, tulee sisäinen pakko löytää sopiva hetki kirjoittamiselle.

Votka puhuu varsinkin naisten oman tilan varaamisesta ja ottaa päiväkirjakirjoittamisen yhteydessä esille Virginia Woolfin käsitteen ”oma huone” (Votka 2005, 95). Itse kirjoittaessani olen kiinnostunut vain omista asioistani, omista tapahtumistani ja ajatuksistani. Silti näen kirjoittaessani itseni ympäristön osana ja aina suhteessa toisiin ihmisiin. En koskaan kirjoita vain itsestäni. Kirjoitan siitä kokonaisuudesta, jonka osa olen, ja jonka kanssa olen vuoropu-

helussa. Hänninen (2003, 22) toteaa, että kaikki ihmiset ovat kytkeytyneinä toisiin ihmisiin, ja että nämä verkostot ovat perustavanlaatuisia. Itse näen toisinaan itseni hyvin pienessä kontekstissa, kun taas joskus pystyn ymmärtämään itseni osaksi laajaakin kokonaisuutta. Se, kuinka suuren alan ajatukset valtaavat, riippuu elämäntilanteestani. Joinakin päivinä näen vain omat tai sukuni huolet ja kirjoitan niistä.

Anna Makkosen mielestä päiväkirjan kirjoittaminen on merkki omanarvontunnosta. Se viestii siitä, että oma elämä on niin arvokasta, että se kannattaa kirjata ylös. (Makkonen 1993, 374.) Itselleni päiväkirj kirjoittaminen on tapahtunut kuin varkain: missä välissä olen ne satakahdeksan kirjaa kirjoittanut? Enhän minä ole tehnyt muuta, kuin kirjoittanut muutaman sivun joka päivä, ja aina en sitäkään. On vaikeaa ymmärtää, että päiväkirj kirjoittamisesta on muodostunut vähitellen niin olennainen osa elämäni. Ajan kuluessa myös täyteen kirjoitetut päiväkirjat ovat lisääntyneet. Pitkän ajan kuluessa kirjoittamisesta onkin tullut merkittävä osa elämäni. Pohdin mielessäni, miten olen noin paljon saanut kirjoitettua? Mietin samalla myös, mihin ne kaikki eletyt päivät ja vuodet ovat kadonneet. Menneisyyttä en saa takaisin; kuluneesta ajasta minulla on jäljellä vain käsin kirjoittamani tarinat.

Vatka (2005, 98) näkee päiväkirj kirjoittamisen motiiveina myös oman kirjallisen ilmaisun harjoittamisen lisäksi yksinäisyyden tunteen loitontamisen. Fothergill (1974, 90) viittaa Alice Jamesiin, joka myös puhuu yksinäisyyden ja lohduttomuuden hälventämisestä kirjoituksen avulla. Itse en ole ennen tämän tutkimuksen aloittamista suuremmin pohtinut päiväkirj kirjoittamistani. Olen sen aloittanut, olen kirjoittamista jatkanut, ja se tuntuu oikealta ja hyvältä. Kerran muistan yrittäneeni lopettaa päiväkirj kirjoittamisen, mutta se ei onnistunut, eikä tauko kestänyt kauan. En enää edes muista syytä, miksi halusin kirjoittamisen lopettaa. Kirjoittamiseni on luontevaa ja elämäni sujuvasti lomittuvaa, olen päiväkirjaa kirjoittava ihminen. Fothergill (1974, 27) puhuu elämästä, jossa persoonallisuuden rakenteeseen kuuluu luonnollisesti päiväkirjan pitäminen.

Kirjoittaminen jatkui myös pitkän parisuhteeni aikana, vaikka Norkolan (1995, 126) mukaan monet naiset lopettavat kirjoittamisen elämäntilanteensa vakiinnuttua. Puolisoni kannusti minua kirjoittamaan. Hän ehdotti myös käsin kirjoitettujen tekstien siirtämistä koneelle. Fothergill (1974, 14) sanoo saman asian laveammin: on luonnollista lopettaa päiväkirjan pitäminen, jos ne seikat, joista kirjoittaja on merkinnöissään kertonut, häviävät elämästä. Jos päivä-

kirja siis sisältää pääasiassa puolison etsimiseen liittyvän toiminnan kuvausta, niin puolison löytymisen jälkeen päiväkirjan kirjoittaminen loppuu kuin luonnostaan. Voisiko olla, että minä kirjoitan päiväkirjaa, koska olen kiinnostunut elämästä itsestään?

Seija Viitaniemen (2008, 142) mukaan kirjoittamalla on mahdollista lisätä itsetuntemusta. Sitä ei kuitenkaan voi objektiivisesti mitata. Minulla ei ole mitään keinoa selvittää, kuinka paljon huonommin tai paremmin tuntisin itseni, mikäli en kirjoittaisi päiväkirjaa. Sen sijaan voin päiväkirjojani lukemalla päästä hiukan sisälle omaan, entiseen itseeni. Voin muistaa oman vuosien ja vuosikymmenten takaisen itseni ja tiedostaa muutokset. Vilkon (1997, 168) mukaan muistelijä haluaa kokea menneet tapahtumat uudelleen, muistaa millaista oli aiemmin, ja tuoda muistot nykyhetkeen. Oman päiväkirjani lukijana saan tuntuman menneeseen, kun luen vanhoja tekstejäni.

Sjöblad määrittelee Anne Frankin päiväkirjan olevan ”för vår tid prototypen för en dagbok. Den speglar ett växande intellekt, ett medvetande om sig själv, och världen som djupnar och vidgas”. (Sjöblad 1997, 54.) Oma päiväkirjani seuraa myös muuttuvaa maailmaa, mutta siinä missä Anne Frank kirjoitti päiväkirjaansa kaksi poikkeuksellista vuotta miehityksen aikana, niin minun päiväkirjani sisältää kolmenkymmenen vuoden vähittäisen muutoksen. Itse näen selkeästi alkuaikojen päiväkirjoissani nuoruuden levottomuutta ja ahdistusta. Sjöblad (1997, 54) toteaa Anne Frankin päiväkirjasta: ”Dagboken skrevs i hemlighet och fick ta emot tankar som inte kunde uttalas högt, i familjekretsen”. Oma kirjoittamiseni alkoi sen jälkeen, kun olin irtautunut perheeni piiristä. Asuin ensimmäistä kertaa elämässäni yksin. Kaiken lisäksi olin vieraassa, suuressa kaupungissa turvallisen maaseutuympäristön jälkeen. On totta, etten kotona asuessani voinut ajatellakaan päiväkirjan kirjoittamista, pelkäsin yksityisyyteni menetystä. Pelkäsin, että joku perheenjäsen lukisi merkintäni salaa.

Sjöblad (1997, 57) nostaa esiin myös päiväkirj kirjoittajan vapauden: ”För det skrivande jaget innebär det en total frihet att behandla vilka ämnen som helst i varierade former”. Omissa päiväkirjoissani vapaus käsitellä erilaisia asioita näkyy siinä, millaisia teemoja otan esille. Eri aikoina erilaiset tapahtumat täyttävät mielen ja tuntuvat tärkeiltä. Kööpenhaminassa asuimme paikallisen elokuva-arkiston vieressä, ja katsoin paljon erityisesti ranskalaisia uuden aallon elokuvia. Kirjoitin elokuvista ja niiden herättämistä ajatuksista myös päiväkirjaani. Nykyään en enää kirjoita elokuva-arvioita.

Sjöbladin (1997, 57) mukaan on luonnollista, että päiväkirjat sisältävät myös kyllästyttävää toistoa, käsitteleväthän ne kirjoittajan arkipäivää. Muistan ajan, kun minulla oli tapana ensin siivota, pestä pyykkiä ja tiskata ja kaiken sen puuhastelun jälkeen kirjoittaa päiväkirjaa. Aivan kun olisin halunnut laittaa sekä ympäristön että sisimmän järjestykseen samalla kertaa. Kun koti oli saatu kuntoon, oli aika ottaa haltuun myös omat ajatukset. Tuona ajanjaksona merkintäni alkavat harmittavan usein luettelolla tehdyistä kotitöistä.

Pietiläinen painottaa optimismin tärkeyttä: myös hyvistä asioista tulisi kirjoittaa. Hänen mukaansa hyviä asioita löytyy sitä enemmän, mitä enemmän niihin kiinnittää huomiota. (Pietiläinen 2008, 155.) Toimin 1990-luvulla aktiivisesti eräässä järjestössä. Käytin vapaaehtoisuustyöhön paljon vapaa-aikaani, ja vietin paljon onnellisia hetkiä tuon järjestön piirissä. Päiväkirjastani puuttuvat liki kokonaan kuvaukset noista tapahtumista, olen kirjoittanut muista asioista. Kyseessä on silti vuosia kestänyt ilon aika elämässäni. Luulen, että otin onnellisuuteni vielä tuolloin itsestäänselvyytenä; en ajatellut, että toisinkin voisi olla. Minulla oli myös paljon tekemistä, olin aktiivinen ja vapaa-aikaa vähän. Vaikuttaa siltä, että päiväkirjan kirjoittamiseni lähtee tarpeesta: huolista ja haaveista, joista kirjoitan.

Norkola (1995, 112) on tutustunut Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran kirjallisuusarkiston 75 kirjoittajan 302 päiväkirjaan. Hän on siis käyttänyt tutkimuksessaan samaa aineistoa kuin Vatka. Norkola jakaa päiväkirjat neljään eri tyyppiin: muistikirjamaisiin, raportoiviin, tunnus-
tuksellisiin ja estetistisiin. Muistikirjamainen päiväkirja sisältää lyhyitä, irrallisia merkintöjä päivän tapahtumista. Tällainen päiväkirja on muistin tuki. Raportoiva päiväkirja taas sisältää tyypillisesti luetteloita päivän toimista, niitä selostetaan ja arvioidaan. Tällaisessa päiväkirjassa päivän askareista kerrotaan yksityiskohtaisesti. Tunnustukselliseen päiväkirjaan kuuluu itsetutkiskelu. Se on kirjoitettu ehkä sydänystävän korvikkeeksi, tapahtumia arvotetaan, ja sen kirjoittaminen vaikuttaa terapeuttisesti. Estetistisen päiväkirjan pitäjä kiinnittää huomiota ilmaisun kieleen ja muotoon. Myös tyyliä painotetaan. (Norkola 1995, 116–128.)

On selvää, ettei oma aineistoni ole muistikirjamaista, vaikka päiväkirjani ovatkin minulle selkeästi muistin apuväline. En myöskään ole kirjoittanut raportoivaa päiväkirjaa (kuin ehkä paikoitellen) kyseisellä ajanjaksolla, vaikka tekstissä kuvataankin päivien konkreettisia tapahtumia, sillä teksti sisältää oman minän ja tunteiden erittelyä sekä tulevaisuuden suunnittelua. Norkolan jaottelua seuraten tutkimuksen ajankohtana oma päiväkirjani on lähinnä tunnustuk-

sellinen päiväkirja. Tämä siksikin, että Tanskassa asuessani minulta puuttui läheinen ystävä, ja olin paljon puhelinkeskusteluiden ja vierailujen varassa. Aineistosta löytyy myös sellaisia asioita, jotka painoivat minua. Olen silti usein jättänyt kaikkein isoimmat, vielä ratkaisemattomat ongelmat käsittelemättä päiväkirjassani; niihin ehkä vain viitataan lyhyesti. Norkolan (1995, 125) mukaan tunnustukselliseen päiväkirjaan kuuluu myös tunteiden erittely. Omasta aineistostani tunteiden erittelyä ei silti suoranaisesti löydy. Omat päiväkirjani eivät ole esteettisiä päiväkirjoja, sillä päiväkirjojeni teksti on tuotettu nopeasti ilman, että tyylliseikkoihin olisi kiinnitetty huomiota.

Haluaisin vielä lisätä päiväkirjojen ominaispiirteiden käsittelyyn E. M. Forsterin jaottelun tarinaan ja juonikertomukseen. Hän selventää jaottelua kahdella esimerkillä. ”Kuningas kuoli ja sitten kuningatar kuoli” on tarina (story). ”Kuningas kuoli ja sitten kuningatar kuoli suuruun” on juonikertomus (plot). (Forster 1968, 93.) Rimmon-Kenan (1999, 26–27) laajentaa Forsterin jaottelua ja puhuu ajallisesta peräkkäisyydestä (ja-sitten) ja kausaalisuuden periaatteesta (ja-siksi). Omissa päiväkirjoissani kerrotaan tyypillisesti ajallisesti toisiaan seuraavia tapahtumia. Sen sijaan kausaalisuus jää usein lukijan päätelmien varaan. Päiväkirjani ovat siis useimmiten ”ja-sitten” -tarinoita. ”Ja-siksi” -päätelmät löytyvät vain tulkitsemalla. Osaltaan tämä johtuu päiväkirjakerronnan fragmentaarisuudesta: tekstiä tuotetaan päivä kerrallaan, ja isompien linjojen maalaaminen on poikkeuksellista. Suuria kokonaisuuksia hahmotetaan paremminkin päiväkirjoja lukemalla kuin kirjoittamalla. Siksi säännöllinen päiväkirjojen lukeminen ja analysoiminen sekä huomioiden kirjaaminen voisi olla hyödyllinen tapa.

Forsterin (1968, 75–85) jaottelu ohuisiin (flat) ja täyteläisiin (round) henkilöihin on klassinen. Jaottelu on asiaankuuluva myös päiväkirjojen ominaispiirteiden käsittelyssä. Kun omat päiväkirjani käsittävät yli kolmenkymmenen vuoden ajanjakson, olisi ihmeellistä, ellei kertojan henkilö hahmo olisi kehittyvä ja monitahoinen. Tämä siitäkkin huolimatta, että päiväkirjani keskittyvät enemmänkin tapahtumien kuvaamiseen kuin oman itsen analysoimiseen. Fothergillin (1974, 95) mukaan jokainen päiväkirjan pitäjä luo väistämättä enemmän tai vähemmän monisyisen omaelämäkerrallisen persoonan, oli se sitten tarkoitus tai ei. Olisi kiinnostavaa tietää, ketkä muut päiväkirjoissani esiintyvät henkilöt ovat täyteläisiä. Osaanko nähdä omassa tarinassani myös lähelläni olevien ihmisten kehittymisen? Tähän kysymykseen valitettavasti tämän tutkimuksen aineisto (kolme vuotta) on liian suppea.

Rimmon-Kenan esittelee *Kertomuksen Poetiikassa* Claude Bremondin tarinan juonen kuvausmallin, joka koostuu funktioista. Loogisia vaiheita on kolme: mahdollisuus, prosessi ja tulos. Hänen mallissaan kaikista tapahtumista voi arvioida, johtavatko ne tilanteen kohenemiseen vai taantumiseen. (Rimmon-Kenan 1999, 33–38.) On totta, että päiväkirjaani kuvaamistani tapahtumista jotkut merkitsevät selkeää edistystä edelliseen tilanteeseen verrattuna. Useimmiten on kuitenkin tarkoituksenmukaisempaa kuvata tapahtumien ominaispiirteitä ja erityisyyttä kuin arvottaa niitä.

2.3 Päiväkirjakirjoittamisen historiaa

Ensimmäiset tunnetut päiväkirjat olivat japanilaisia. 900-luvulla hovinaiset piilottivat päiväkirjansa tyynyn alle, puhuttiin tyynykirjoista. 1600-luvun Euroopassa englantilaiset puritaanit pitivät päiväkirjaa itsetutkiskelun välineenä henkilökohtaisissa uskon kysymyksissä. Heidän myötä tapa levisi myös uudelle mantereelle. Oman sisäisen elämän tarkastelu siirtyi uskonnollisista päiväkirjoista myös maallista elämää kuvaaviin päiväkirjoihin. Ensimmäisiä päiväkirjan kirjoittamisen klassikkoja ovat englantilaiset Samuel Pepys (1633–1703) ja James Boswell (1740–95). 1800-luvun mannermainen, erityisesti ranskalainen päiväkirja oli nimeltään *journal intime*. Intiimissä päiväkirjassa korostui tekstin kieli ja tyyli, päiväkirjaa käytettiin itseanalyysin ja itseilmaisun välineenä. 1900-luvulla kirjoittajat aloittivat päiväkirjan julkaisemisen jo elinaikanaan. (Makkonen 1993, 362–363.)

Fothergill on tutkinut englantilaisten päiväkirjoja. Hänen mukaansa päiväkirjan historiaa ovat muovanneet ne tekstit, joissa kuvataan olennaisia kokemuksia ja joissa päiväkirjan pitäminen on otettu tosissaan. Pepysin ja Boswellin kirjoittamien päiväkirjojen lisäksi Fothergill mainitsee esimerkiksi Anaïs Ninin. (Fothergill 1974, 12.)

Päiväkirjoja edelsivät 1600-luvulla käytetyt yksityiset muistivihot ja taskukalenterit (Sääskilahti 2011, 28). Matkapäiväkirjat olivat ensimmäisiä eurooppalaisia päiväkirjoja. 1500- ja 1600-luvuilla matkapäiväkirjojen avulla jaettiin informaatiota. 1800-luvulla osa matkapäiväkirjoista kirjoitettiin suoraan julkisuutta ajatellen. Matkailija keskittyi omien havaintojensa ja kokemustensa kertomiseen. Kirjoittajan subjektiiviset mietteet kuvattiin päiväkirjamaisissa matkamuiistiinpanoissa. (Vatka 2005, 39–46.) Yrjö Varpion (1997, 35) mukaan 1800-luvun alussa tapahtui ”matkakirjallisuuden poetisoituminen”, kun matkakuvauksissa ryhdyttiin

käyttämään kaunokirjallisuudesta tuttuja tyyliä ja muotoja. Suomessa Zachris Topelius kirjoitti matkakirjeitä *Helsingfors Tidningar* -lehteen (Vatka 2005, 43).

Päiväkirjan historiaa käsiteltäessä on hyvä nostaa esiin 1600-luvun hengelliset päiväkirjat, joissa tavoitteena oli oman itsensä kehittäminen. Päiväkirjan kirjoittaja merkitsi ylös rukoukset, raamatun lukemisen, hartaudet ja muut henkilökohtaiset uskonharjoitukset. Puritaanit osoittivat kirjoituksensa itselleen ja Jumalalle. (Vatka 2005, 46–47.)

Moderni henkilökohtainen päiväkirja perustuu renessanssiin ja uskonpuhdistukseen. 1700-luvun lopulla omaa sisintä tutkailevat salaiset päiväkirjat valtasivat hengellisten päiväkirjojen paikan. Meidän tuntemamme yksilökeskeinen ja henkilökohtainen ”Rakas päiväkirja” on muotoutunut 1800-luvulla. (Vatka 2005, 52.)

Englannin kielen sana *diary* perustuu latinaan (*diarium*) ja tarkoittaa ”päivittäin” tai ”päivittäinen”. Ranskassa käytetty termi oli *journal*. Henkilökohtaisia tekstejä alettiin kutsua termillä *journal intime*. Henkilökohtaisuus ohitti tärkeydessä päivittäisyyden ja raporttiluonteisuuden. (Vatka 2005, 53.)

Ensimmäisen tunnetun, varsinaisen henkilökohtaisen, yksilöityvän minän maallisen päiväkirjan kirjoitti Samuel Pepys, joka teki ensimmäisen merkintänsä 1.1.1660. Tieto on kuitenkin tulkinnanvarainen, sillä Lady Margaret Hoby kirjoitti ns. kotipäiväkirjaa jo 60 vuotta ennen sitä. (Vatka 2005, 54.)

Päiväkirjagenren historian hahmottaminen on vaikeaa, sillä miehet ja naiset eivät ole tasavertaisia kirjoittajina. Naisten kirjoittamia päiväkirjoja on luultavasti tuhoutunut tai jopa tuhottu. Tästä syystä on luultu, että kirjoittavia naisia olisi ollut vasta 1700-luvulla. (Vatka 2005, 54–55.)

Vatka (2005, 56-57) toteaa: ”juuri oman itsen etsintä, itsetarkkailu ja minän luominen ovat olleet päiväkirjahistorian kannalta keskeisiä prosesseja”. Christina Sjöblad (1997) listaa tunnetut esimerkit itsen etsintään. Listalla ovat Augustinuksen *Tunnustukset* (397-98 jKr.), Montagnen *Esseet* (1580-luku), Blaise Pascalin *Pensées* (1670-luku) ja Jean-Jacques Rousseauin *Tunnustukset* (1760-luku). (Sjöblad 1997, 25.)

”1900-luvun alkuun mennessä *journal intime* -lajista oli tullut yleisesti tunnettu” (Vatka 2005, 57).

3 AIEMMASTA TUTKIMUKSESTA JA KÄSITTEISTÄ

3.1 Paul Ricœur

Esittelen seuraavaksi Paul Ricœurin lyhyesti. Kappale perustuu Jarkko Tontin artikkeliin ”Paul Ricœur ja dialektinen hermeneutiikka – esipuhe suomennoksiin” teoksessa *Tulkinnasta toiseen*.

Jarkko Tontin mukaan 1900-luvun hermeneutiikassa on kaksi merkittävää henkilöä: Paul Ricœur ja Hans-Georg Gadamer. Ricœur syntyi Ranskassa helmikuussa 1913 ja opiskeli filosofiaa Sorbonnen yliopistossa. Sotavankeusvuosinaan 1940–1945 Pommerissa Ricœur käytti aikansa opiskeluun ja käännöstyöhön, hän käänsi muun muassa Husserlia. Vankeuden jälkeen Ricœur oli Strasbourgin yliopiston filosofian historian professori. Vuonna 1956 hänet nimitettiin filosofian professoriksi Sorbonnen yliopistoon Pariisiin. Ricœur on työskennellyt yliopistoissa myös Belgiassa ja Yhdysvalloissa. (Tontti 2005, 136.)

Ricœurin tuotanto on monipuolinen. Hän suuntautui aluksi fenomenologiaan, mutta siirtyi hermeneutiikkaan 1960-luvun alussa. Hänen tuotannostaan mainittakoon metaforaa koskeva tutkimus *La métaphore vive* sekä kolmiosainen teossarja *Temps et récit*, jossa Ricœur syvenyy perusteellisesti narratiivisuuteen ja aikaan. Ricœurin tuotantoon kuuluu myös kaksi artikkelikokoelmaa oikeusfilosofiasta sekä protestanttista teologiaa ja teologista hermeneutiikkaa käsitteleviä teoksia. (Tontti 2005, 136–137.)

Tässä tutkielmassa viitataan lähinnä *Tulkinnan teoriaan*, joka perustuu Ricœurin englanninkielisiin luentoihin. Sen on suomentanut Heikki Kujansivu. Tutkielmassani on myös joitakin viittauksia esseekokoelmaan *Tulkinnasta toiseen*, jonka on toimittanut Jarkko Tontti.

3.2 Päiväkirjakirjoittamiseni Ricœurin tulkinnan teorian valossa

Kirjoitan opinnäytetyötäni Jyväskylässä vuonna 2013. Luen samalla Tanskan aikaisia päiväkirjojani ja tunnen ajan ja paikan liukuvan. Kirjoittamani merkinnät tuovat eteeni tapahtumia reilun kymmenen vuoden takaa, ja näen silmiäni edessä paikkoja, jotka ovat yli 1500 kilo-

metrin päässä. Päiväkirjamerkintäni ovat tarpeeksi pitkiä ja yksityiskohtaisia, jotta ehdin lukutapahtumassa siirtyä toiseen tunnelmaan. Ricœur (2000, 37) puhuu koodin kielitieteestä ja viestin kielitieteestä ja toteaa: ”diskurssi realisoituu ajallisesti ja tässä hetkessä, kun taas kieli-järjestelmä on virtuaalinen ja ajan ulkopuolella”. Siten päiväkirjamerkinnät ovat aikaan sidottuja diskursseja, sen sijaan niissä käytetty kieli on ajasta riippumaton.

Ricœurin (2000, 34) mukaan tärkeintä on ”tapahtuman ja merkityksen dialektiikka diskursissa”. Päiväkirjaan kirjataan tapahtumia tässä hetkessä. Tapahtumien syvemmät merkitykset saattavat kuitenkin avautua vasta aikojen päästä. Jotkut tapahtumat ovat toki luonteeltaan sellaisia, että niiden merkityksen aavistaa jo tapahtuma- (tai kirjaus-) hetkelläkin.

Kun nyt luen päiväkirjojani satunnaisesti tai systemaattisesti, löydän sivuilta myös edellisten lukukertojen päiväyksiä ja kommentteja. Lukiessani ja uudelleen kirjoittaessani olen siis vuoropuhelussa oman aiemman itseni kanssa. Vain kerran näiden vuosien aikana olen antanut päiväkirjani toisen luettavaksi. Vuosituhannen alussa vierailin Thaimaan ja Myanmarin rajalla karennien pakolaisleirillä, jossa ei oikeasti olisi saanut vieraila, saati ottaa valokuvia. Kirjoitin vierailun jälkeen tapahtuneesta yksityiskohtaisen kuvauksen päiväkirjaani ja annoin ystäväni (ja matkaoppaani) lukea tekstin. Ricœur (2000, 42) viittaa Platoniin ja toteaa: ”dialogi on diskurssin olennainen rakenne”. Kun kirjoitan yksin merkintöjä itselleni, en ole vuoropuhelussa muiden kuin itseni kanssa. Pitäisikö minun useammin näyttää päiväkirjojani muille? Saisinko sillä tavalla kaipaamaani dialogia? Eivätkö keskustelut, kirjeet ja tekstiviestit riitä kommunikointiin ystäväni, sukulaisten ja läheisten kanssa? Ricœur toteaa, että diskurssi on yritys hälventää jokaisen ihmisen perustavaa laatua olevaa yksinäisyyttä. Hänen mukaansa yhden ihmisen kokemusta on mahdotonta sellaisenaan siirtää toiselle ihmiselle. (Ricœur 2000, 43.)

Kun ystäväni kommentoi lukemaansa, hän ihmetteli tunteiden puuttumista. Olin kuulemma kuvauksessani hyvin kliininen. Yritin selittää hänelle, ettei ole mielekästä kirjoittaa ”näin käsittämätöntä köyhyyttä, tunsin tavatonta tuskaa, ihmettelin epäoikeudenmukaista etuoikeutani”. Sen sijaan kuvaus vaikkapa pakolaisleirin kaupasta on vaikuttava: miten myytävät tavarat roikkuivat kattoon viritetyistä naruista pusseissa, kuinka herneitä jaettiin pieniin muovipusseihin, tai kuinka pussien suut suljettiin kynttilän liekin avulla. Tapahtumien ja tilanteiden kuvaus tuo lukijalle (minulle itselleni) mieleen myös ne tunteet, jotka vierailu aiheutti. Lu-

kiessani tekstiä ihmettelen yhä, miten kaunis (ja miksi) pakolaisleiri oli. Samanlaisen ristiriitaisen kauneuden muistan vierailustani Dachaun keskitysleirillä. Thaimaassa ihmettelin, miten organisoitunut pakolaisleiri oli. Sainko siis siirrettyä kokemuksen merkityksen? Ricœur toteaa, että vaikka kokemusta koettuna ei olekaan mahdollista siirtää, niin diskurssin myötä on mahdollista siirtää kokemuksen merkitys yhdestä elämänpiiristä toiseen. Ja se on ihmeellistä. (Ricœur 2000, 43–44.) Uskon, että päiväkirjani tekstin lukemalla pystyn keskustelemaan asiasta ystäväni kanssa, vaikka aikaa tapahtumasta on kulunut kauan. Tekstin sisältämän kuvauksen perusteella pystyn arvioimaan tapahtunutta keskustelussa hänen kanssaan. On silti selvää, että minun täytyy jatkossa yrittää kirjoittaa myös johtopäätöksiä päiväkirjaani.

Loinko minä kuvauksellani pakolaisleiristä maailman? Moottoripyörämatkan jälkeen makasimme sängyssä moskiittoverkon alla ja keskustelimme näkemästämme. Ystävälleni tapahtunut oli arkipäivää, minulle yksi ainutlaatuinen, unohtumaton tapaus. Ricœurin (2000, 68) mukaan kirjoittaminen mahdollistaa sen, että meillä on maailmoja, eikä yksinomaan tilanteita. Kirjoittamalla luodaan siis maailmoja, joista voidaan keskustella. Meidän yhteinen kokemuksemme ja minun tekstini siitä olivat keskustelumme pohja. Minun päiväkirjamerkintäni olivat yritys ymmärtää hänen työtään, hänen maailmaansa. Tekstini taas puolestaan auttoi ystäväni ymmärtämään minun tapaani työstää kokemuksiani.

Kuinka paljon tuosta vierailusta pakolaisleirillä oikeasti muistan, ja kuinka paljon on jäänyt paperille kirjoituksena, ulkoisena? Ricœur (2000, 72) nostaa esiin myös kritiikin kirjoitusta vastaan. Hän viittaa Platoniin, jonka mielestä ei pidä luottaa kirjoitettuun sanaan, koska silloin sielut unohtavat helpommin (Platon 1999, 200–203). Tavoitteenani on, että päiväkirjani teksti tuo unohtumattomista (ja myös jo unohtuneista) asioista paljon yksityiskohtia esiin ja palauttaa mieleen ne tunteet, joita nuo yksityiskohdat herättivät. Muistan vierailun pakolaisleirin päiväkodissa, mutta päiväkirjani avulla voin maalata yksityiskohtaisemman kuvan tapahtuneesta. Mitä englanninkielisiä lauluja lapset lauloivat ulkomuistista? Miksi hamsterinkokoisia eläimiä pidettiin vadissa? Päiväkirjani sisältää siis myös sellaisia asioita, jotka olen jo kokonaan unohtanut. Joskus käy valitettavasti niinkin, että tekstiä lukemallakaan en voi palauttaa mieleeni, mitä kokemuksia tai merkityksiä olen kirjoituksella halunnut välittää. Tähän vaikuttaa myös alkuperäisen kirjoitustapahtuman nopeus.

Päiväkirjakirjoittamisen yksi ilo on siinä, että päiväkirjasta luettuja tapahtumia voi nostaa myöhemmin esiin, kun keskustele tapahtumissa mukana olleiden ihmisten kanssa. Näin päiväkirja on vain tukena muistamiselle, ja parhaimmillaan toinen muistaa kokemuksesta eri asioita. Kun asioita käsittelee yhdessä, tapahtuneesta voi tulla isompi, merkityksellisempi ja monipuolisempi. Päiväkirja on pitkien ihmissuhteiden tuki. Kirjoitan päiväkirjaani myös kuvauksia siitä, millaisia sukuni ja ystäväni lapset ovat. Luen kuvauksia uudelleen ja kerron heille myöhemmin, mitä olemme yhdessä tehneet, miten he ovat käyttäytyneet, ja mistä he ovat pitäneet. Päiväkirja liittyy siis kommunikointiini läheisten ihmisten kanssa.

Ricœur määrittelee ikonisuuden todellisuuden kirjoittamisena uudelleen. Me näemme ympärillämme tavallisen todellisuuden. Kirjoittaminen on yksi tapa paljastaa tavallista todellisempi, esteettinen todellisuus. Kirjoittamalla on mahdollista luoda uudenlainen kuva maailmasta. (Ricœur 2000, 77.) Olenko kuvauksellani pakolaisleiristä kirjoittanut uudenlaisen kuvan maailmasta? Kun luen uudelleen päiväkirjaani, huomaan, että olen käyttänyt Myanmarin sijaan sanaa Burma. Burma sana viittaa suoraan päiväkirjani ulkopuoliseen poliittiseen todellisuuteen: miksi Thaimaan luoteisosissa on pakolaisleirejä? Mitä rajan toisella puolella tapahtuu?

Ricœurin (2000, 79) mukaan kaiken ymmärtämisen tavoitteena on itseymmärryksen laajeneminen. Kun kirjoitan elämäni tapahtumia ylös, kun luen kirjoittamiani asioita uudelleen, itseymmärrykseni varmasti lisääntyy. Uskon, että olen kykenevä näkemään kolmenkymmenen vuoden teksteistä enemmän syy-seuraussuhteita kuin mitä vain muistamalla pystyisin. Voin pohtia, mitä kykenen tällä hetkellä ymmärtämään Thaimaan-matkastani ja itsestäni käytyäni luvattomasti vierailulla pakolaisleirillä.

Asuin Tanskassa yli kolme vuotta. Päiväkirjassani tämä aika näkyy merkintöinä, jotka on lopulta kirjattu ylös kahdella kielellä. Tein työtä tanskaksi ja solmin yhden hyvin merkittävän ihmissuhteen paikalliseen. Tämän läheisyyden merkittävät asiat olen kirjoittanut päiväkirjaani tanskaksi. Tanskankieliset sanat lomittuivat suomenkielisiin lauseisiin. Kielten sekoittuminen tapahtui ehkä siksi, että asiat tapahtuivat tanskan kielellä, sillä ajattelin tanskaksi, enkä enää käyttänyt aikaa vieraan kielen kääntämiseen suomeksi. Käytin tanskan kieltä myös siksi, että jokainen kieli sisältää sanoja, jotka on vaikea kääntää yksiselitteisesti toiselle kielelle. *Smærtefuld* on oikeampi termi kuin ”tuskaa täynnä” tai ”tuskallinen”. *Smærtefuld* sanana tal-

lentaa päiväkirjaani myös sen tunteen, jonka tapahtuma sisälsi. Siten merkintäni tanskaksi olivat pyrkimyksiä lyhyeen, selkeään ja tarkkaan ilmaisuun.

Kahden kielen käyttäminen luo pohjan väärinkäsityksille. Asuessani Tanskassa olin vieraan kielen ympäröimä ja tunsin koko ajan oloni hiukan epävarmaksi. Ricœurin (2000, 45) mukaan keskinäinen ymmärtäminen on aina altis väärinkäsityksille. Näin siis myös niille, jotka käyttävät kommunikoinnissa yhteistä äidinkieltään. Tanskankieliset merkinnät olivat myös ehkä pyrkimyksiä paremmin ymmärtää käsite termin takana.

Ricœurille semiotiikan (merkkien tiede) ja semantiikan (lauseen tiede) välinen ero on tärkeä, sillä kieli koostuu kahdenlaisista palautumattomista yksiköistä, merkeistä ja lauseista. Jos lause puretaan osiinsa, tuloksena ei ole lyhyitä lauseita. Lause on siis oma palautumaton kokonaisuutensa, jolla on aina merkitys. (Ricœur 2000, 31–32.) Huomaamattani olen aikaansaanut merkinnöilläni epäjärjestyksen, kun merkeistä ei koostukaan jonkun tietyn kielijärjestelmän lauseita, kun semiotiikan ja semantiikan sääntöjä sekoitetaan. Samalla tekstin lukeminen vaikeutuu, teksti on merkityksellistä vain ihmisille, jotka ymmärtävät sekä tanskaa että suomea. Kieli järjestelmänä on virtuaalinen (Ricœur 2000, 34). Kaksikielinen viesti käyttää kahta järjestelmää ja menettää ymmärrettävyytensä niiltä, jotka ymmärtävät vain toista järjestelmistä. Kahden järjestelmän käyttäminen tekstissä aikaansaa myös kääntämisen vaikeuden. Lauseen merkitys on aina siirrettävissä, koska merkitys on lauseen ulkopuolinen (Ricœur 2000, 44), mutta miten siirrettäisiin sekä lauseen merkitys että muoto toiselle (toisille) kielelle? Merkityksen siirtäminen vaikeutuu myös, mikäli lauseella on monia merkityksiä.

Sanoja on vähemmän kuin ajatuksia, siksi meidän on käytettävä sanoja niin, että niiden merkitykset liukuvat ohi tavallisten merkitysten (Ricœur 2000, 86). Päiväkirjassani en koskaan ole pyrkinyt huoliteltuun ja viimeistelyyn lopputulokseen, enkä ole yleensä käyttänyt metaforia. Olen kirjoittanut nopeasti ja ikään kuin itsestään selvästi. Tämän tutkielman aineistoon liittyvistä teksteistä löysin yhden metaforan, jonka esittelen kappaleessa 4.3.12. Kahden kielen käyttäminen kuitenkin lisäsi kirjoittamani tekstin aitoutta ja todenmukaisuutta. Elin kaksikielisessä todellisuudessa, ja päiväkirja heijastaa tuolloista elämäni.

Yritän kirjoittaa päiväkirjaani selkeästi, avoimesti ja rehellisesti, itselleni ja omaa ymmärrystäni varten. Ongelmaksi muodostuvat ne seikat, joiden olemassaolon kiellän itseltäni, joita en

uskalla tunnustaa itsellenikään, tai jotka ovat vasta alitajunnassa. Kirjoitan päiväkirjaani vain niistä asioista, jotka ovat tietoiselle minälleni olemassa. Asiat on mahdollista identifioida vasta, kun ne ovat olemassa (Ricoeur 2000, 50). Päiväkirj kirjoittamisessa on kuitenkin tärkeää myös se, mitä kirjoitetaan rivien väliin. Huomaamattani tekstiin sisältyy alitajuisia merkityksiä kirjoitettujen lauseiden ulkopuolelle. Tämän huomaa selvästi, kun lukee päiväkirjamerkintöjä, jotka ovat ajallisesti kaukana. Nuoruusvuosien kapina, orastavat tunteet ja ulkomailla asuvan epävarmuus ovat mukana teksteissä, vaikka sanat ja lauseet tarkoittaisivat jostain ihan muuta.

Tietoinen minä kirjoittajana kirjaa ylös kuitenkin myös suoraan alitajuntaan liittyviä asioita silloin, kun kirjoitan päiväkirjaani unia. Unien systemaattiseen tallentamiseen en kuitenkaan vielä ole ryhtynyt.

Teksti on aina kielellinen ilmaus maailmassa olemisen kokemuksesta (Ricoeur 2000, 51). Siten minunkin päiväkirjamerkintäni ovat tekstimuotoon siirrettyjä kokemuksiani maailmasta. Minulla on kuitenkin tapana myös silloin tällöin liittää päiväkirjaani kuvia. Kun olin häissä kaasona, liimasin hääparin kuvauksen lisäksi valokuvan hääparista. Kuvat tukevat tekstiäni ja kertovat erilaisia asioita tapahtuneesta vielä vuosien jälkeen.

Kun kirjoitan merkintöjä päiväkirjaani, en voi kirjoittamisen hetkellä tietää, mikä tulee olemaan merkityksellinen yksityiskohta, mikä merkityksetön. Kaikkeahan ei kuitenkaan voi kirjoittaa, millä perusteella osaan sitten valikoida, mitkä tapahtumat ja ajatukset kirjoitan ylös? En osakaan. Kirjoitan intuitioni perusteella. Kirjoitan sitä, mikä tuntuu tärkeältä, mikä askarruttaa mieltä. Kirjoitan niistä hetkistä, jolloin olin iloinen ja tyytyväinen. Kirjoitan siitä, mikä aiheuttaa huolta. Kirjoitan ihmisistä ympärilläni. Kirjoitan suunnitelmistani. Ricoeurin mukaan ei voida yksiselitteisesti sanoa, mikä on tärkeää ja mikä vähemmän tärkeää. Arviointimme tärkeästä liittyy aina arvaaminen. (Ricoeur 2000, 122.) Kun katson taaksepäin, kun luen vanhoja päiväkirjojani, näen selkeästi, mitkä yksityiskohdat ovat ajan kuluessa osoittautuneet tärkeiksi. Äitini kuoli vuonna 1985 kaksi vuotta kestäneen vaikean sairauden jälkeen. Vanhoja päiväkirjoja lukiessani näen myös ne tärkeät asiat, joista merkinnät puuttuvat. Äitini hautajaisista ei ole kuvausta. Tällä hetkellä olen sitä mieltä, että tapahtuma oli liian tuskallinen kuvattavaksi. Voi myös olla, että äitini kuolema oli niin kokonaisvaltainen tapahtuma, joka vaikutti (ja vaikuttaa yhä) kaikkeen vielä vuosia, vuosikymmeniä kuoleman jälkeen,

etten ole sen kauaskantoisia merkityksiä ymmärtänyt surun ja tuskan keskellä. On myös mahdollista, että olin vain niin nuori, etten ymmärtänyt asian tärkeyttä. Lisäksi olin äitini kuollessa hyvin kokematon kirjoittaja, olin pitänyt päiväkirja vasta puolitoista vuotta, en osannut ajatella asiaa.

Vanhoja päiväkirjoja lukiessani voinkin tulkita tekstiä eri tavoin. Eri lukukerroilla päädyn eri tulkintoihin. Kun ymmärretään tekstiä, liikutaan siitä mitä teksti sanoo siihen, mistä se puhuu: liikutaan mielestä kohti tarkoitusta (Ricoeurin 2000, 137). Päiväkirjani lukijana tiedän itse enemmän kuin mitä teksti kertoo. Tekstin avulla palautan mieleen, mitä tapahtui ja muistan yleensä lopulta enemmän, kuin mitä olen kirjoittanut. On mahdollista, että lukija ymmärtää tekstin kirjoittajaa paremmin kuin tämä ymmärsi itseään, tällöin Ricoeur puhuu tekstin horisontin laajenemisesta (Ricoeur 2000, 142). On totta, että päiväkirjan tekijänä ymmärrän tänään, nykyhetkellä, vanhan merkinnän kirjoittajaa enemmän kuin itse merkintää kirjoittasani ymmärsin.

Ricoeurin (2000, 143) mukaan jokaisen lukutaitoisen on teoriassa mahdollista tavoittaa tekstin merkitys. Jos unohdamme eri tekstien erilaiset vaikeustasot ja ihmisten erilaiset lähtökohdat lukijoina, voimme pohtia, päteekö toteamus päiväkirjoihin. Ainakin oma päiväkirjani on niin vähän selittelevä ja niin paljon itsestään selvänä pitävä, että voisin kuvitella sen olevan vaikeasti avautuva ulkopuoliselle. Mainitsen esimerkiksi henkilöt vain etunimeltä, enkä selitä, mistä yhteydestä heidät tunnen. Julie Rakin (2009, 24) mukaan päiväkirjat muodostavat kokonaisuuden vain kirjoittajalleen, koska päiväkirjat ovat fragmentaarisia ja katkonaisia, ja koska vain kirjoittaja tuntee sen päiväkirjan ulkopuolisen maailman, johon tekstissä viitataan. Itse en ole suunnitellut päiväkirjaani julkiseksi, olen kirjoittanut merkintäni itseäni varten. Minun pitää vain pitää huolta siitä, etteivät ulkopuoliset pääse sitä lukemaan. Tekstin karkaaminen kirjoittajaltaan, sen erkaantuminen alkuperäisestä tilanteesta ja yleisöstä, mahdollistaa tekstin uudet lukijat (Ricoeur 2000, 143).

3.3 Ricoeurin tulkinnan teoria: päiväkirjasta autofiktiiviseen tekstiin

Aloitin luovan kirjoittamisen opinnot kesällä 2006. Saman vuoden syksyllä ryhdyin kirjoittamaan tekstiä, jonka työnimi on *Maria*. *Maria* on kovin lähellä omaa kokemusmaailmaani Tanskan ajoilta. Työstän tekstiä yhä. Kun kirjoittaminen on koko ajan raskaampaa, voin vain

mieltä, miksi aloitin luovan kirjoittamisen opinnot. En ole varma haluanko, ja ennen kaikkea uskallanko, jakaa kokemuksiani toisille. Yritän muokata ajatukseni ja kokemani tekstiksi, kuvata elämäni vieraassa kulttuurissa ja välittää kirjoituksen kautta kokemukseni ja tunteeni. Merkitykseen kuuluvat sekä puhujan että lauseen tarkoittamat asiat (Ricoeur 2000, 39). Tekstissä siis kirjoittaja voi tarkoittaa yhtä ja teksti tarkoittaa toista. On ymmärrettävää, että joudun kirjoittamaan *Mariaa* hitaasti, etten vahingossa ilmaise sellaista, mitä en tarkoita. Päiväkirjaani kirjoitan nopeasti, en pohdi lauseitteni muotoa tai merkitystä. Sen sijaan *Mariaa* pyrin kirjoittamaan niin, että teksti on monitulkintaista ja sen merkitystä on pohdittava niin minun kuin muidenkin. En tiedä, onnistunko pyrkimyksessäni. En voi olla varma. Ricoeurin (2000, 121) mukaan tekstin verbaalisen merkityksen hahmottaminen on arvaamista. Toivon, että lukijani jaksavat arvailla ja muodostaa tulkintoja teksteistäni. Ricoeur (2000, 122) toteaa: ”tekstuaalinen moniäänisyys on tyypillistä kompleksisille diskurssin teoksille ja se avaa ne konstruktoiden moninaisuudelle”. Toivon, että olen tuottanut tekstiä, joka on vivahteikasta ja monipuolista. Monitulkintaisesti kirjoittaminen on myös suojautumiskeino, kilpi tai suojavaari. Muoto yhdistyy sisällön kanssa, ja toista ei voi erottaa toisesta. *Maria* on siis teksti, jonka toivottavasti saan julkaistua. Julkaistu teksti on avoin määrättömälle joukolle tulkintoja (Ricoeur 2000, 63). Päiväkirjatekstiäni sen sijaan vain minä itse tulkitsen jokaisella lukukerralla aina uudestaan. Minä lukijana tietyllä ajan hetkellä tulkitsen päiväkirjamerkintöjäni aina senhetkisestä elämäntilanteesta katsoen.

Jos *Maria* on monitulkintainen, niin mikä tulkinnoista on tärkein? Ricoeurin mukaan teksti on aina mahdollista tulkita enemmän kuin yhdellä tavalla. Tulkinnat ovat keskenään eriarvoisia. (Ricoeur 2000, 126.) Voi ajatella, että *Marian* suhteen oikea tulkinta on siis se, joka on lähinnä tapahtunutta, omaa kokemustani. On kuitenkin myös niin, että *Mariaan* olen yrittänyt kirjoittaa asioita, jotka itsessään ovat moniselitteisiä. *Maria* sisältää asioita, joiden yhtä ja oikeaa merkitystä en itsekään vielä tiedä, ymmärrä tai tunne. Tarve kirjoittaa *Mariaa* johtuu osittain myös tapahtumien käsittämättömyydestä: ne pakenevat tulkintaani ja ovat siksi kiinnostavia ja askarruttavia vielä kymmenen vuoden jälkeenkin. Kirjoitan kokonaisuudesta, joka yhä tuntuu arvokkaalta ja ylivertaiselta elämässäni.

”Se mitä teksti tarkoittaa, merkitsee nyt enemmän kuin se, mitä tekijä tarkoitti kirjoittaessaan sen” (Ricoeur 2000, 61). Kun annan *Marian* toiselle luettavaksi, on teksti oma, itsenäinen

kokonaisuutensa, josta lukija voi muodostaa oman tulkintansa. Ricœur (2000, 61) puhuu tekstin semanttisesta autonomiasta, joka on erityisen tärkeää hermeneutiikassa. Ehkä tämä selittää, miksi olen haluton enää kommentoimaan valmista tekstiä. Sen sijaan kirjoitusprosessin vielä ollessa kesken haluan vuoropuheluilla selvittää, miten lukija on tekstin tulkinut, ja kuinka hyvin olen onnistunut välittämään viestini.

Mariassa pyrin kuvaamaan rakkauden, jota päähenkilö tuntee Flemmingiä kohtaan. Tekstini kuvaa tilanteen, jossa nainen rakastaa naimisissa olevaa miestä. Rakkaus on olemassa, mutta sen kuvaaminen on vaikeaa ja haastavaa, sillä rakkaus on käsittämätöntä. Rakkautta joko on tai sitä ei ole. Rakkautta on hyvin vaikea kuvata sanoilla. Silti yritän. Se, jolla on sanottavaa, tuo kokemuksen kieleen (Ricœur 2000, 51).

Mariaa kirjoittaessani toivon myös, että saan tekstini joskus julkaistua. Julkaistun tekstin elinkaari voi ulottua pidemmälle, kuin mihin sen tekijän oma elämä kantaa (Ricœur 2000, 61). Tuntuu, kuin julkaisemisen toive kumpuaisi halusta jättää jotain pysyvää jälkeeni etenkin, kun olen lapseton. Julkaistu teksti on aidosti suunnattu tuntemattomalle lukijalle ja potentiaalisesti jokaiselle lukutaitoiselle (Ricœur 2000, 62). Haluaisin, että *Marian* kohdalla todentuisi Ricœurin (2000, 63) määrittelemä semanttisen autonomian vastakappale: teksti on avoin määrittelemättömälle lukumäärälle luentoja ja tulkintoja.

Mariassa on paljon tanskankielisiä ilmaisuja, joita en ole kääntänyt. Ne ovat osa *Marian* ja Flemmingin kommunikointia, jonka mielestäni pitää jäädä alkuperäisiksi ilmaisuiksi. Suomessa osataan vielä hyvin ruotsia, siten asioista voi saada aavistuksen. Toinen alue, jossa Maria saisi aidosti olla kaksikielinen tanskankielisine lauseineen, on Grönlanti. Onhan grönlanti oma kielensä, ja useimmat grönlantilaiset osaavat tanskaa. Tanskan kielelle käännettynä teksti sen sijaan menettäisi paljon ilmaisuvoimastaan.

Luen tällä hetkellä Isaac Bashevis Singerin romaaneja. Hänen teksteissään on paljon käsitteitä, jotka kuuluvat juutalaiseen kulttuuriin, ja jotka ovat minulle vieraita. Sanat tuovat autenttisuuden tekstiin. Samalla lailla toivon *Marian* lukijan hyväksyvän vieraat ja tuntemattomat sanonnat. Kaksikielisyys luo tekstiin tilanteen, jossa lukija ei välttämättä ymmärrä kaikkea. Tilanne on vastaava kuin ulkomaalaisella vieraassa maassa: ympärillä on paljon informaatiota ja tapahtumia, jotka jäävät selittämättömiksi. Tällaiseen tilanteeseen voi suhtautua monella

lailla: se voi ahdistaa, se voi ärsyttää, mutta sen voi myös vain hyväksyä: sen kanssa voi elää. Näistä syistä *Mariassa* täytyy ja voi olla kaksikielinen ulottuvuus.

Toivon, että *Mariaa* kirjoittaessani olen onnistunut luomaan teokseen yhtenäisen tyylin. Teoksen tyyli tarkoittaa teoksen yksilöllistä tapaa rakentua (Ricoeur 2000, 65). Tämä on tuttua jokaiselle, joka lukee korkeatasoista kirjallisuutta. Päiväkirjoissani sen sijaan tyyli vaihtuu vähitellen kuin huomaamatta vuosien kuluessa ja iän karttuessa. Toki on päivittäisiäkin eroja, mutta yleisesti ottaen tunnelma vaihtuu hitaasti. Ensimmäisiä päiväkirjoja lukiessani on kieli ja enemmänkin ehkä tunnelma selkeästi erilainen kuin vaikkapa Tanskan aikoja kuvatessani.

3.4 Päiväkirjakirjoittamiseni Ricoeurin hermeneutiikan valossa

Kahdessa edellisessä luvussa olen käsitellyt päiväkirjakirjoittamista ja autofiktiivistä kirjoittamista Ricoeurin *Tulkinnan teorian* kannalta katsottuna. Seuraavaksi sovellan Ricoeurin muita ajatuksia päiväkirjakirjoittamiseen.

Sanan hermeneutiikka merkitys on peräisin Aristoteleen teoksesta *Peri hermēneias* (Tulkinnasta). Ricoeur (2005, 141) toteaa hermeneutiikan kytkeytyvän tulkitsemiseen (tekstuaaliseen eksegetiikkaan) ja edelleen ymmärtämiseen. Pessi Lyyra viittaa Ricoeuriin ja toteaa, että hermeneutiikassa tekstien lisäksi tulkinnan kohteena ovat myös teot (Lyyra 2003, 56). Päiväkirjani lukijana myös minä yritän ymmärtää elämäni ja sen tapahtumia. Joskus tulkinta pakenee lukijaa, ymmärtäminen on vaikeaa. Ricoeurin (2005, 142) mukaan ymmärtäminen ei kuitenkaan olisi mahdollista, jollei elämä olisi merkityksellistä.

Ricoeurin (2005, 141) mukaan tekstin tulkinta on yritys ajallisen välimatkan voittamiseksi. Päiväkirjakirjojen lukija on yleensä kirjoittaja itse. Kun omia päiväkirjojaan lukee pitkän ajan jälkeen, on kuluneista vuosista joskus vain hyötyä. Seuranneet tapahtumat tuovat selkeyttä kuvattujen tapahtumien syy-seuraussuhteisiin, ja jos tapahtumat on kirjattu ylös tarpeeksi yksityiskohtaisesti, ne toimivat hyvin muistin tukena, ja ne on mahdollista tulkita nykyperspektiivistä. Näin tekstin lukeminen jälkikäteen auttaa ymmärtämään menneisyyttä paremmin.

Ricoeurin (2005, 143) hermeneutiikassa on tärkeää tutkia, mikä on se olento, jonka olemisessa ymmärtäminen on keskeistä. Minun ymmärtämiseni työkalu on kirjoittaminen. Kirjoitta-

misprosessin avulla läpikäyn tärkeät tapahtumat uudelleen ja selkeytän niitä itselleni. Ricœur (2005, 144) toteaa ymmärtämisen olevan tapa olla. Minulle ymmärtäminen on tärkeää, ja se on selkeästi helpompaa kirjoittamisen avulla. Toki minäkin puin asioita ystäväni kanssa, kasvokkain tai kännykän avulla missä tahansa, mikä antaa perspektiiviä omiin elämäntulkintoihini. Ricœurin (2005, 146) mukaan ihminen on historiallinen olio, ja historiallisuus määrää tavan, jolla ihminen kommunikoi muiden ihmisten kanssa. Kommunikoinnin tapa on siis kytköksissä aikaan.

Kirjoittaessani päiväkirjaa pyrin pääsemään lähelle totuutta. Yritän selvittää, mitä tapahtui, ja miksi. Olemisen ymmärtäminen on olemassaolon perusta (Ricœur 2005, 147). Ymmärtäminen tapahtuu kielen tasolla, ja itseymmärrykseen kuuluu yhtenä osana moniselitteisten tai symbolisten ilmaisujen ymmärtäminen (Ricœur 2005, 148). Siten minäkin kirjatessani päivieni tapahtumia ylös omasta näkökulmastani, pyrin ymmärtämään maailmaa ympärilläni ja samalla laajentamaan itseymmärrystäni.

Ricœurille (2000, 70) maailma muodostuu luettujen, ymmärrettyjen ja rakastettujen tekstien avaamasta tarkoitusten kokonaisuudesta. Koska olen kirjannut niin suuren osan elämäni päiväkirjoihini, minun maailmastani iso osa on kahdella hyllyrivillä korkealla eteiseni seinällä. Yhä uusilla lukukerroilla ymmärrykseni niiden sisällöstä, tästä merkitysten kokonaisuudesta, lisääntyy.

Ricœurille maailma on myös ”deskriptiivisten tekstien avaamien referenssien kokonaisuus” (2000, 69). Tällä tutkielmalla ja *Marialla* lisään oman käsitykseni tuohon maailmaan. Teksteillä laajennetaan olemassaolomme horisonttia (Ricœur 2000, 70). Toivon, että minunkin tekstini ovat omalta osaltaan laajentamassa käsityksiämme olemassaolosta.

Kun luen vanhoja päiväkirjojani, saatan saada oivalluksia. Lukiessani vuosien takaisia tapahtumia itseymmärrykseni nykyhetkessä laajenee. Tilanne on lähellä Ricœurin kuvaamaa tapahtumaa, jossa tekstin lukija tavoittelee itseymmärryksensä kasvamista toista ymmärtämällä. Ja tätä on kaikki hermeneutiikka. (Ricœur 2005, 155.)

3.5 Päiväkirjakirjoittaminen Philippe Lejeunen mukaan

Käsittelen seuraavaksi ranskalaisen omaelämäkertatutkijan Philippe Lejeunen ajatuksia päiväkirjakirjoittamisesta. Olen lisännyt Lejeunen pohdintoihin englantilaisen päiväkirjojen tutkijan Robert A. Fothergillin ajatuksia. Näkökulmani on yhä omiin kokemuksiini perustuva.

Lejeune pohtii päiväkirjan roolia ihmisen ja maailman välissä. Lejeune puhuu sekä pakopai-
kasta että energian lähteestä ja vertaa lopulta päiväkirjaa ilmalukkoon. Millainen tuo ilmaluk-
ko ihmisen ja maailman välissä sitten on? Lejeunen mukaan rehellisen päiväkirjan teksti on
epäjatkuvaa, täynnä aukkoja, vihjailevaa ja itseään toistavaa. Ei pidä silti aliarvioida päiväkir-
jaa, vaikka sen sisältö on valikoitunutta ja teksti epäjatkuvaa, sillä päiväkirjalle on ominaista,
että asiat suodattuvat siihen, siinä on päiväkirjan merkitys, sen arvo. (Lejeune 2009,
164–179). Päiväkirjaan siis suodattuu päivän tapahtumista, tunteista ja ajatuksista vain osa.
Päiväkirja saattaa myös sisältää merkintöjä, jotka eivät välttämättä ole harmoniassa kokonai-
suuden kanssa. Lejeune (2009, 182) vertaa päiväkirjakirjoittamista musiikilliseen impro-
visointiin: rakennetta ei voi suunnitella ja lopputulos pitää saada kerralla oikein. Tämä onkin
suurin ero käsinkirjoitetun ja tietokoneella pidetyn päiväkirjan välillä. Tietokoneella päiväkir-
jaa voi muokata, kun taas käsinkirjoitettua ei voi jälkeinpäin muuttaa. Itse en kirjoittaessani
suunnittele edes yhden päivän merkinnän sisältöä. Kirjoittaessani kuulakärkikynällä myös
mahdolliset kirjoitusvirheet jäävät korjaamatta.

Lejeune esittelee erilaisia tapoja aloittaa päiväkirja ja toteaa, että aloittamisesta ilmoitetaan
lähes aina kaikkein ensimmäisessä merkinnässä tavalla tai toisella. Lähes poikkeuksetta päi-
väkirja aloitetaan jonkinlaisella aloittamiseen viittaavalla maininnalla. (Lejeune 2009, 187.)
Oma päiväkirjani alkaa kuin keskeltä tarinaa. Olen juuri muuttanut Helsinkiin ja ollut viikon
uudessa työpaikassani. Aloitan kuvaamalla työpaikkaani ja sen työntekijöitä. Poikaystävä
mainitaan nimeltä. Aloituksessani 21.10.1983 ei ole mitään selityksiä, en kerro päätöksestä
aloittaa päiväkirjan kirjoittaminen saati, että pohtisin syitä. Kolmenkymmenen vuoden ru-
peaman aloitus ei ole kummoinen.

Päiväkirjakirjoittamisen tarkoituksen Lejeune jakaa neljään osaan: itseilmaisuuksiin, reflektointiin,
muistiinpanemiseen ja kirjoittamisesta nauttimiseen. Itseilmaisuus on tunteiden purkamista
ja ajatusten tallentamista päiväkirjaan. Itseilmaisuus on myös yksinäisen ihmisen kommuni-

kointia kirjoittamalla. Reflektoinnilla Lejeune tarkoittaa analysointia ja raskaista ajatuksista vapautumista. Muistaminen on ajan jäädyttämistä, muistikuvien tallentamista. Kirjoittaminen voi tietenkin olla myös itse prosessista nauttimista. (Lejeune 2009, 194–196.) Fothergill (1974, 15) toteaa, että päiväkirjan avulla voi nähdä tarkemmin ja muistaa enemmän. Itselleni tapahtuu joskus päiväkirjaa lukiessa ahaa-elämyksiä, oivallan asioiden välisiä yhteyksiä tai näen varhaisia viitteitä asioiden kehittymisen suunnista.

Lejeune (2009, 268) laajentaa päiväkirj kirjoittamisen merkitystä toteamalla, että päiväkirjat ovat enemmän kuin tekstiä, päiväkirj kirjoittaminen on yksi käyttäytymisen malli, se on elämäntapa, josta jää jälki, teksti on elämän oheistuote. Itselleni on luontevaa etsiä kirjakaupoissa ja museoiden kaupoissa hyviä ja kestäviä tyhjiä kirjoja. Päiväkirjani on aina lähellä sänkyäni, ja kynä on päiväkirjan päällä valmiina. Päivissäni löytyy usein aikaa merkintöjen kirjoittamiseen. Joistakin tapahtumista tiedän heti, että ne on ehdottomasti kirjoitettava päiväkirjaan.

Fothergillin (1974, 58) mukaan päiväkirj kirjoitus muodostuu kahdenlaisesta sisällöstä: ulkoisista tapahtumista ja sisäisistä kokemuksista. Fothergillin määrittely on yksi tapa luokitella kirjoitusta, jonka tuloksena on lyhyt kuvaus päivästä elämässä.

Lejeune puhuu päiväkirjojen yhteydessä ajasta ja paikasta. Päiväkirjat ovat ajan arkisto ja kirjoittamalla on mahdollista luoda turvapaikka maailmassa. Kirjoittaminen on tapa paeta nykyisyyttä ja avata ovi laajaan tulevaisuuteen. (Lejeune 2009, 334.) Minun turvapaikkani maailmassa on päiväkirja numero 109, jota kirjoitan tällä hetkellä. Minun arkistoni on kirjoittamieni päiväkirjojen rivi hyllyllä. Niitä lukemalla voin menneisyyteni lisäksi pohtia myös tulevaisuuttani, nähdä viitteitä tulevasta.

Kun kirjoitetaan oikeaa päiväkirjaa, ei tiedetä, miten se päättyy. Kukaan ei etukäteen voi tietää elämänsä seuraavia tapahtumia, vain kuolema on varma. (Lejeune 2009, 207.) Itse tarkkailen hyllytilaa: onhan eteisessäni vielä tilaa täyteenkirjoitetuille päiväkirjoille? Jos kirjoitan pienempää tekstiä tai laitan kirjat kahteen riviin, niin saan mahtumaan enemmän. Lopettamista en mieti ainakaan vielä. Päiväkirjan lopettamiseen Lejeunella (2009, 188) on neljä mahdollisuutta: vapaaehtoinen ja selkeä lopettaminen, päiväkirjojen tuhoaminen, päiväkirjo-

jen lukeminen ja mahdollinen kommentointi ja indeksointi sekä viimeisenä mahdollisuutena päiväkirjojen julkaiseminen.

3.6 Päiväkirjakirjoittaminen terapiana

Sääskilahti toteaa väitöskirjassaan, että päiväkirjakirjoittamisella on terapeuttinen funktio. Päiväkirjakirjoittaminen sisältää ajatuksen siitä, että huoliensa kirjoittaminen on itsensä hoitamista. (Sääskilahti 2011, 31.) Ihanuksen (2009, 7) mukaan kirjoittamalla on mahdollista lisätä elämisen vastoinkäymisten ja ongelmien ymmärtämistä. Itse päiväkirjan kirjoittajana ajattelen, että kirjoittaminen on tapahtumien uudelleen elämistä tai niiden uusi käsittelykerta. Kirjoittamalla koen tapahtumat uudelleen omassa tahdissani rauhallisena hetkenä ja kirjoitan ne oman käsitykseni mukaan ylös. Terapeuttinen kirjoittamiseni toimii tärkeiden ja usein vaikeiden asioiden kertaamisena, ja siksi kirjoittaminen lisää ymmärrystä elämästä. Kirjoittaminen, toisin kuin elämä, ei vaadi enää välitöntä reagointia, vaan kirjoittaminen on tuottamista. Kirjoittamiseni suunta on ulos itsestäni. Kirjoittaminen ei vaadi enää dialogia kenenkään toisen kanssa eikä toisen ymmärtämistä, ja siksi se on terapeuttista. Samasta syystä kirjoittaminen on myös helpompaa kuin lukeminen. Väsyneenä saatan vielä jaksaa kirjoittaa, mutta lukemisesta ei tule mitään. Kirjoittamisen aikana tapahtumia voi jäsenellä kykynsä mukaan. Näin toimiessani minä reflektoin. Olen tehnyt niin kolmekymmentä vuotta, mutta vasta nyt olen oppinut, mikä sana vastaa toimintaani. Linnainmaa (2009, 50) viittaa Adair Linn Nagaan, jonka mukaan reflektoinnissa mietitään, mitä ylipäätään tapahtui, mikä oli oma osuus tapahtumassa, miten muut reagoivat, ja miten itse toimin suhteessa muihin.

Päiväkirjakirjoittaminen on yksinäistä puuhaa. Olin 1990-luvun alussa matkalla Skotlannissa, jossa tapahtui paljon merkittäviä asioita lyhyessä ajassa. Kirjoitin matkan tärkeät tapahtumat ylös Suomessa kahdessa päivässä. Muistan vieläkin veljeni ihmetyksen. Istuin sohvalla, kuuntelin Stevie Ray Vaughania ja kirjoitin päiväkirjaani. Psykologi Eeva Reinilä kirjoittaa itsekin päiväkirjaa. Hänen mukaansa kirjoittamisen avulla analysoidaan tapahtumia itsenäisesti ilman toista ihmistä. Kirjoittamisen avulla otetaan etäisyyttä asioihin, kirjoittamisen myötä on helpompi jäsentää ajatuksia. (Reinilä 2009, 209.) Minun tapaan kuuluu sekä kirjoittaa että keskustella. Pepi Reinikaisen mukaan kirjoittaminen on puhetta voimakkaampi

työkalu. Kirjoittamisesta jää merkintä, se ei häviä kuten puhe. (Reinikainen 2009, 226.) Sain Skotlannissa itselleni ystävän, ja hänen kanssaan muistelemme yhä joskus matkaamme. Molemmilla meillä on muistin tukena omat päiväkirjamerkintämme. Kokemus oli elämäkuvaa muokkaava meille molemmille.

Kirjoittamiseni on ollut jo kauan olennainen osa elämääni. Anita Lindquist puhuu ihmisistä, jotka kirjoittavat mielellään ja vapaaehtoisesti. Kirjoittaminen on itsestään selvä osa heidän elämäänsä, eivätkä he välttämättä tiedosta sen terapeuttisuutta. Kirjoittaminen saattaa olla heille jo lapsuudesta tai nuoruudesta seurannut tottumus ja luonnollinen tapa ilmaista itseään koko elämänsä ajan. (Lindquist 2009, 75.) On selvää, että minä kuulun Lindquistin mainitsemiin ihmisiin.

Makkonen (1993, 371) toteaa päiväkirj kirjoittamisen terapeuttisuuteen kuuluvan oman kehityksen seuraamisen, kriiseistä selviytymisen ja surujen työstämisen. Kolmenkymmenen vuoden päiväkirj kirjoittamisen jälkeen ajattelen, että usein aika, vanhojen tekstien lukeminen ja uudet kokemukset tuovat selkeyttä asioihin. Oman elämäni asiantuntijana tunnen omat kriisivuoteni. Voin päiväkirjahyllystäni ottaa esiin vaikeiden aikojen päiväkirjoja ja tuntee tuskan jokaisessa merkinnässä, sillä paha olo ja ahdistus on kudottu lauseisiin sisään. Aivan samalla tavalla tunnen elämäni pitkät, onnelliset kaudet. Näiden seesteisten ajanjaksojen päiväkirjojen lukeminen on rentouttavaa ja jollain lailla lohdullista.

Ihanus (2009, 19) käsittelee kirjallisuusterapiaa ja viittaa Jack Leedyn terapeuttisen kirjoittamisen selkeään neuvon: ”Kirjoita tunteesi paperille”. Itse olen toiminut eri tavalla. Tunteita on usein vaikea pukea sanoiksi, sillä ne ovat epämääräisiä, häilyviä, vaikeasti määriteltäviä, joskus lyhytkestoisia ja tunnistamista pakoilevia. Jos osaisin kuvata tunteita, olisin runoilija ja hallitsisin metaforat. Olen päätenyt kirjoittamaan tapahtumia ylös siten, että mitä merkittävämmältä tapahtuma tuntuu, sitä tarkemmin se on kuvattu päiväkirjaani. Kirjoitan tietenkin myös ajatuksiani. Fothergill (1974, 89) siteeraa Elizabeth Barrettin päiväkirjaa, jossa tämä sanoo kirjoittavansa päiväkirjaansa ”ajatuksia sekä sydäimestä että päästä”. Kirjoitan päiväkirjaani myös keskusteluja, kuvaan tekoja ja havaintoja sekä kertaan ajatuksia. Pyrin kirjoittaessani olemaan lyhyt, selkeä ja tarkka. Toivon, että paljon yksityiskohtia sisältävän tekstin myöhemmin lukemalla pystyn ymmärtämään itseäni ja ympäristöäni. Tapahtumat eivät aina ole selkeitä niiden tapahtumishetkellä. Jotkut asiat selviävät vasta vuosien kuluttua. Kir-

joittamalla asioita päiväkirjaani kirjoitan yhden totuuden tai näkökulman, jota voin uudelleenarvioida myöhemmin.

Ihanuksen (2009, 24–25) mukaan reflektiivinen kirjoittaminen ja lukeminen on prosessi, jossa kertomus on liikkeessä, sitä luetaan ja tulkitaan, siitä annetaan palautetta, sen merkitykset eivät ole pysyviä, vaan ne muuttuvat kirjoittajan ja lukijan välillä. Minä päiväkirjan lukijana luen itse aiemmin kirjoittamaani tekstiä. Voin palata kipupisteisiin turvalliselta tuntuvalta ajan jälkeen ja katsoa, ymmärrätkö tapahtuneesta enemmän uudella lukukerralla.

Lejeunen mukaan päiväkirjakirjoittamisen yksi ilo on itseymmärryksessä. Toinen iloitsemisen aihe on tuskan voittaminen ja sen muuttaminen päiväkirjan kirjoitetuksi sivuksi. (Lejeune 2009, 334.) Lejeunen ajatus sopii hyvin yksittäisten tuskallisten tapahtumien kuvaamiseen. Kirjoitan tänään päiväkirjaani yhden kuohuttaneen asian ja ensi viikolla toisen. Kuvaan tuskaa aiheuttaneen tapahtuman ja kirjoittamisen myötä koen käsitelleeni asian. Ongelmaksi muodostuvat ne asiat, jotka kaivertavat mieltä pitkään. Ajatellaan vaikka tilannetta, jossa lähipiirissä on huumeita käyttävä perheenjäsen. Ei silloin voi joka päivä kirjoittaa merkintöihinsä analyysiä ongelmasta. Asiasta kirjoitetaan silloin, kun tapahtuu uutta, tilanne muuttuu tai tulee uutta informaatiota. Aila Meriluoto (2010, 10) kertoo olevansa haluton kirjoittamaan tarpeeksi suurista ongelmista.

Pirkko Liisa Johansson viittaa Otto Rankiin, joka toteaa päiväkirjan olevan mukana kirjoittajan henkisessä kehittämisessä. Päiväkirja on apuna kirjoittajansa kasvussa ihmisenä. Kirjoittamisen avulla saavutettu henkinen kehitys näkyy kirjoittajassa itsessään. (Johansson 1991, 48.) Henkinen kehitys näkyy tietenkin myös päiväkirjan merkinnöissä. Tämän huomaa helposti, jos vertailee merkintöjä, joiden välissä on kulunut paljon aikaa, vaikkapa vuosikymmeniä.

Ihanus ottaa esille narratiivisen identiteetin. Kuinka ihminen kertomalla kertomuksia pyrkii etsimään vastausta kysymyksiin ”kuka minä olen”, ”miksi minä olen mikä olen” ja ”missä suhteessa olen toisiin ja maailmaan”. (Ihanus 2009, 26.) Tuija Saresma (2007, 15) lisää kysymyksiin myös tulevan ”minne suuntaan seuraavaksi”. Lejeunen (2009, 180) kysymyksiin kuuluu myös ”millainen minusta pitäisi tulla”. Kertomusten avulla ihminen luo järjestystä ja

ymmärtää ajan ilmiöitä sekä ympäristöään. Minä näen itseni kokemusten muovaamana ihmisenä. Luen päiväkirjoistani tapahtumia ja tapahtumaketjuja, jotka ovat muovanneet minua.

Vuonna 2000 oli Nykytaiteen museo Kiasmassa amerikkalaisen runoilijan Robert Laxin näytely. Olen kirjannut (9.3.2000) päiväkirjaani tapahtumasta ylös: ”Our identity is bound with our memories: wash away memory and identity disappears...only to reappear again with our next action.” Kun kirjoitan päiväkirjaani elämäni tapahtumia ylös, kirjoitan samalla kertomusta omasta identiteetistäni. Kirjoitan, jotta muistaisin ja ymmärtäisin. Jos en ymmärrä tänään, niin minulla on aina mahdollisuus palata asioihin myöhemmin.

Osaan päiväkirjojeni perusteella nimetä myös merkittäviä virstanpylväitä, tapahtumia, joiden jälkeen kaikki on muuttunut. Yksi tällainen käännekohta elämässäni oli opintojen aloittaminen syksyllä 1985. Osaan myös kertoa tapahtumien kasautumia, ajanjaksoja, jolloin paljon merkittävää tapahtui. Tällainen kasautuma on esimerkiksi vuosi 1996, jolloin kävin ensimmäisen (ja ainoan) kerran Afrikassa ja Pohjois-Amerikassa, vaihdoin työpaikkaa ja tapasin miehen, jonka kanssa asuin yhdessä seitsemän vuotta.

Päiväkirja on helposti kertojan ympärillä pyörivä tarina. Omakohtaiseen selostukseen elämästä on kuitenkin mahdollista sisällyttää myös ääniä ympäristöstä (Ihanus 2009, 27). On siis mahdollista kuvata sekä omia toimia että muiden reagoiteja. Omassa päiväkirjassani tämä tapahtuu esimerkiksi siten, että kirjaan ylös toisten ihmisten sanoja ja tekoja. Nykyään kirjoitan ylös myös merkittäviä tekstiviestejä, joita olen saanut läheisiltäni. Niitä voin sitten kommentoida päiväkirjaani. Reinikaisen (2009, 220) sanoin: ”itsestään ei voi kirjoittaa vaille yhteyttä toisiin, kulttuuriin, elinpiiriin, aikakauteen ja varhaisempiin aikakausiin, taustahistoriaan”. Ympäristöni siirtyy kuin vaivihkaa merkintöihini.

Tiedän kyllä, että olisi hyödyllistä kirjoittaa päiväkirjaan tuskalliset asiat, kokemukset ja tunteet. Linnainmaan mukaan (2009, 63) pitäisi välttää tapahtumien rutiininomaista raportointia ja kirjoittaa syvältä omista tunteistaan saakka. Usein kuitenkin kirjoitan vaikeita asioita vasta, kun olen ne jollain syvemmällä tasolla hyväksynyt ja käsittänyt. Hännisen (2003, 44) mukaan ”osa psyykeä pakenee tietoista reflektiota”. Siten minulle päiväkirj kirjoittaminen ei itsessään ole vaikeiden asioiden käsittelyä, mutta työkalu kylläkin. Saatan kuvata tekstissäni oireita, mutta en pyri enkä pysty kirjoittamaan itseäni ongelman ytimeen. Näin toimiessani tiedän

hyvin, että pakenen ongelmia. Kirjoitan usein tuskan vasta, kun olen sen jollain tavalla sisäistänyt. Olen huomannut, että ongelmista puhuminen on minulle joskus helpompi keino käsitellä asioita. Pystyn siis hyvin olemaan tärkeissä asioissa rehellinen läheisten ystäväni kanssa. Puhun, olen dialogissa ja kirjaan ajatukseni ylös vasta päästyäni jonkinlaisen askeleen eteenpäin. Siten päiväkirjani ei ole elämäni vaikeiden asioiden analysointia, vaan enemmänkin elämäni kulun kuvaamista. Tämä ei tarkoita, etteivätkö vaikeat asiat olisi tekstissäni läsnä: päinvastoin. Käsittelemättömät ongelmat heijastuvat syvempinä merkityksinä jokaisen rivin välissä.

Ihanuksen (2009, 38) mukaan minuus muovaantuu uudelleen sanataideterapeuttisten oivallusten avulla, kun merkitysten ymmärtäminen laajenee. En ole varma, koenko minä kirjoittaessani sanataideterapeuttisia oivalluksia. Silti olen varma, että oma päiväkirj kirjoittamiseni on terapeutista ja omaa psyykkistä ja fyysistä hyvinvointiani lisäävää. Tätä käsitystäni tukee Pietiläisen (2008, 164) toteamus, jonka mukaan kaikki henkilökohtainen päiväkirjan kirjoittaminen sisältää aina terapeutin puolen. En ehkä ole niin syvällinen, kuin voisin olla, mutta tyydyn vähempäänkin. Vaikka pystynkin pakenemaan ongelmiani enkä kirjoita kaikkea tuskaa päiväkirjaani, pystyn kuitenkin tuottamastani tekstistä tunnistamaan olotilani kirjoittamisen aikana varsin hyvin.

3.7 Tärkeimmät käsitteet

3.7.1 Omaelämäkerrallisuus

Päiväkirjan kirjoittaminen on yksi omaelämäkerrallisen kirjoittamisen muoto. Tarkastelen seuraavaksi omaelämäkerrallisuutta Tuija Saresman väitöskirjan *Omaelämäkerran rajapinoilla, Kuolema ja kirjoitus* pohjalta. Saresma toteaa omaelämäkerrallisen kirjoittamisen sisältävän kolme näkökulmaa: minä (subjekti), elämänkokemus (elämä) ja kerronta (kirjoitus). Nämä näkökulmat kietoutuvat yhteen muodostaen monimutkaisen sommitelman. Omaelämäkerrallinen ”subjekti rakentuu eri kerroksissa, eri diskursseissa, eri konteksteissa aina uudelleen”. (Saresma 2007, 62–72.) Silloin minunkin pitkän ajan päiväkirjamerkinnyt rakentavat tekstin minuutta yhä uudelleen ja uudelleentulkittavaksi. Saresman (2007, 76) mukaan ”omaelämäkerta on performatiivinen teko, joka tuottaa subjektia samalla kun se kuvaa sitä”. Sama ajatus pätee myös päiväkirj kirjoittamiseen. Jokaisella merkinnällä minä rakentuu uudelleen.

Saresman mukaan omaelämäkerta on kertomus kirjoittajan omasta henkilökohtaisesta elämästä. Kertomus on ”minän tarina”, vaikka siinä kuvataan myös suhteita toisiin ihmisiin. Edelleen hän toteaa, että ”omaelämäkerrallinen subjekti voi siis olla fragmentaarinen, ajallinen ja diskursiivisesti konstruoitu, mutta samanaikaisesti se rakentuu performatiivisesti kokemusten muotoilemana” (Saresma (2007, 85–88). Saresman mukaan poststrukturalistinen näkemys minuudesta ”korostaa minuuden olevan jatkuvasti konstruoitava prosessi”. Hän toteaa myös: ”Lopullista totuutta minästä ei voi löytää. Aidon minän etsimistä hedelmällisempää onkin tarkastella jatkuvassa tulemisen tilassa olevaa omaelämäkerrallista subjektiä.” (Saresma 2007, 105–106.) Minun on helppo allekirjoittaa Saresman ajatukset omaelämäkerrallisesta subjektista oman pitkäkestoisen päiväkirj kirjoittamiseni pohjalta. Myös minun tekstini ovat tarina yhdestä ihmisestä, joka rakentuu kokemusten mukana. Teksteissäni ei ole olemassa yhtä ainoaa minää, vaan eri ajankohtina on tulkittavissa päiväkirjojeni erilainen subjekti.

Jos sovellan Saresman ajatuksia omaan päiväkirj kirjoittamiseeni, niin tärkeintä on huomata, että jokaisella kirjoituskerralla muokkaan omaelämäkerrallista subjektiä. Kirjoitan itselleni sattuneista tapahtumista, ja siinä prosessissa näkemys minuudesta muuttuu vähitellen. Näkemys minuudesta muuttuu niin hitaasti, ettei sitä huomaa yhtä päiväkirjaa tutkimalla. Sen sijaan montaa päiväkirjaa tarkastelemalla eron huomaa selvästi. Saresma viittaa David B. Morrisiin, jonka mukaan omaelämäkerrallista tekstiä kirjoitettaessa nousee olennaiseksi muistojen ja kerronnallisuuden käynnistämä ajatteluprosessi ja sen dynaamisuus ja dialogisuus. Kertomukset ovat mukana minuuden muutoksessa, ne kutsuvat kehitykseen. (Saresma 2007, 133–134.)

Vilkko puhuu elämänsä kulkuaan liittyvistä kielikuvista. Omaelämäkerrallisessa diskurssissa elämänsä ajalle yritetään usein löytää jokin metafora. (Vilkko 1997, 132–134.) Elämän metaforan esimerkkinä Vilkko käyttää tilkkutäkkiä (Vilkko 1997, 14). Omista päiväkirjoistani tällainen kokoava metafora tai kielikuva puuttuu. Sopiva metafora varmaan löytyisi, jos lukisin kaikki päiväkirjat uudelleen ja ryhtyisin miettimään kokonaisuutta tarkemmin.

Saresma (2007, 89) viittaa myös Lejeunen (1995, 3–30, 119–137) omaelämäkertatutkimukseen, jonka mukaan omaelämäkertoja kirjoitettaessa ja luettaessa ajatellaan niiden olevan totta. Siten minäkin kirjoittaessani olen rehellinen tietoiselle minälleni. Päiväkirjojeni lukiesani en epäile tekstin sisällön totuudenmukaisuutta.

Artikkelissaan Lejeunen teoksessa *On Diary* Jeremy Popkin (2009, 5) mainitsee yhden omaelämäkerran ja päiväkirjakirjoittamisen eron: ”päiväkirja, toisin kuin omaelämäkerta, mahdollistaa muutoksen ja kasvun”. Popkin ei varmaankaan tarkoita, etteikö omaelämäkerran kirjoittaminen olisi ihmistä kehittävä rupeama. Popkinin täytyy tarkoittaa, että päiväkirjan kirjoittamisessa muutos on jatkuva prosessi. Lejeune tarkentaa päiväkirjan ja omaelämäkerran eroa toteamalla, että omaelämäkerta kirjoitettaessa katsotaan taaksepäin. Omaelämäkerta päättyy nykyhetkeen ja kirjoittaja kertoo tekstissään, miten tähän tilanteeseen päädyttiin. Päiväkirja sen sijaan suuntautuu tulevaan, sillä ilman ajatusta tulevaisuudesta päiväkirjaa ei pidettäisi. Päiväkirjaa pidetään lukemista ja uudelleen lukemista silmälläpitäen. (Lejeune 2009, 191.)

Fothergill viittaa Roy Pascaliin, joka osoittaa toisen omaelämäkerran ja päiväkirjakirjoittamisen eron: omaelämäkerrassa tarkastellaan mennyttä elämää tietystä ajankohdasta käsin, kun taas päiväkirja on sarja tapahtumishetkellä tärkeiltä tunteita asioita kirjoittajan elämästä. Päiväkirjaan kirjattujen tapahtumien lopullista merkitystä ei voi yksittäistä merkintää kirjoittaessaan tietää. (Fothergill (1974, 152.) Sen sijaan vanhojen päiväkirjojen lukeminen antaa mahdollisuuden tapahtumien ja tapahtumaketjujen arviointiin.

3.7.2 Päiväkirja

Olen pohtinut päiväkirjan käsitettä monelta kannalta luvussa 2.1. Haluan kuitenkin omassa tutkimuksessani ottaa käyttöön Pirja Peltomäen (2012, 19) gradun määritelmän: päiväkirja on ”periodisesti ja kronologisesti kirjoitettu yksityinen muistikirja, joka on kirjoitettu ensimmäisessä persoonassa kirjoittajan omasta näkökulmasta”.

3.7.3 Sisäinen tarina

Yksityinen päiväkirja sisältää aina kirjoittajansa henkilökohtaisia sisäisiä tarinoita. Hänninen (2003, 49) määrittelee sisäisen tarinan seuraavasti: ”Sisäinen tarina on siis yksilön mielen sisäinen sosiaalisesta vuorovaikutuksesta ja kulttuurista juontuva, mutta yksilölliseen kokemushistoriaan ankkuroituva, luova ja muuttuva elämäntilanteen jäsennysprosessi, joka kytkeytyy motiiveihin ja emootioihin.”

Kun kirjoitan päiväkirjaani, päivittäisistä, irrallisilta tuntuvista merkinnöistä koostuu isompia sisäisiä tarinoita, joilla on aristotelisen poetiikan mukaisesti alku, keskikohta ja loppu. Kun

sisäisiä tarinoita muokataan ulkoisiksi kertomuksiksi, niin ajatuksista johdetaan merkityksiä, jotka taas ilmaistaan sanojen avulla (Hänninen 2003, 49). Autofiktiivisessä tekstissäni *Mariassa* on kaksi ulkoista kertomusta, Marian ja Mikon tarina ja Marian ja Flemmingin tarina. Näistä vain Marian ja Mikon tarina löytyy sisäisenä tarinana päiväkirjoistani, tosin tarinan alku ja loppu ovat tämän tutkimuksen aineiston ulkopuolella, koska tarina on ajallisesti niin pitkä. Hännisen (2003, 20) mukaan sisäisen tarinan yksi olennainen osa on juoni se, miten tapahtumat seuraavat toisiaan. Marian ja Flemmingin tarinan tapahtumien muodostama juoni on hyvin fiktiivinen, vaikka ulkoiset tapahtumat ovat päiväkirjoista tuttuja. Tutkimuksessaan Hänninen (2003, 15) viittaa Brunneriin, jonka mukaan ”ihmiselämä on elettyjen, koettujen ja kerrottujen tarinoiden kudelma”.

Maria on kirjoitettu hyvin tiiviisti, kun taas päiväkirjassa asiat tapahtuvat harvakseltaan: kuin siroteltuina eri päiville. Hännisen mukaan kertomus rakentuu juonen kannalta merkityksellisistä tapahtumista. Kaikkia kokemuksia ei käytetä. Käyttämättä jääneet kokemukset jäävät odottamaan uusia kertomuksia. (Hänninen 2003, 63.) Uusien kertomusten aihiot löydän lukemalla päiväkirjoja uudelleen.

4 TUTKIMUKSEN AINEISTO, ANALYSOINTI JA TULOKSET

4.1 Tutkimuksen tavoitteet ja tutkimusongelmat

Tutkin tässä pro gradu -tutkielmassa päiväkirjakerjoittamista. Näkökulmani on elämän tapahtumien jäsentämiseen ja tulkintaan liittyvä. Linnainmaa (2008, 116) korostaa narratiivista lähestymistapaa, jonka mukaan kertomusten kertominen ja kirjoittaminen auttaa tunteiden jäsentämisessä. **Tavoitteenani on tutkia, miten eri tavoin tapahtumia, tunteita, ajatuksia, toiveita, haaveita ja suunnitelmia jäsennetään ja tulkitaan päiväkirjan avulla.** Kun luen päiväkirjojani, on siinä Vilkon (1997, 93) mukaan kyseessä tulkintatapahtuma, jossa kertomukselle annetaan merkitys, tarina täydennetään valmiiksi.

Ricœurin mukaan tulkitseminen on ajattelua, jossa selvitetään ilmeisimmän merkityksen alta mahdollinen piilomerkitys. Toisin sanoen tulkitsemisen tavoitteena on löytää kirjaimellisen merkityksen sisältämät eri merkitystasot. (Ricœur 2005, 150.) Päiväkirjoja kirjoittaessani en ole yrittänyt kirjoittaa tekstiä monitulkintaiseksi, vielä vähemmän olen yrittänyt kätkeä tekstiin merkityksiä. Tähän tutkielmaan valitsemieni merkintöjeni tulkinnassa voi olla kyse myös itselleni itsestään selvän, kertomatta jätetyn selittämisestä. Ricœurin mukaan tulkitsijan ja tekstin kulttuurisen ajanjakson välillä on välimatka. Tulkitseminen pyrkii ylittämään tuon ajallisen välimatkan. (Ricœur 2005, 154.) Päiväkirjatekstieni kohdalla tämä voi tarkoittaa sitä, että tiedän enemmän, koska tapahtuneesta on kulunut aikaa: päiväkirjan lukijana tiedän enemmän kuin päiväkirjan kirjoittaja tiesi. Ricœurin (2005, 149) mukaan tekstin monet merkitykset ovat lomittuneet toistensa kanssa. Tämän tutkimuksen tarkoituksena on valottaa aineistoon sisältyviä merkityksiä.

Tutkimusongelmat voidaan tiivistää tutkimuskysymykseksi:

Millä eri tavoilla maailman voi jäsentää ja tulkita päiväkirjan avulla?

4.2 Tutkimuksen aineisto

Vilkon mukaan on välttämätöntä tarkastella itseään objektina, sillä vain siten voi tehdä itsestään kertomuksen subjektin. (Vilkkonen 1997, 149.) Tutkimukseni aineistona on seitsemäntoista päiväkirjaani vuosilta 1999 – 2003. Ensimmäinen päiväkirjamerkintä on päivätty 25.12.1999 Helsingissä päiväkirjaan numero 47. Viimeinen päiväkirjamerkintä on päivätty 11.3.2003 Kööpenhaminassa päiväkirjaan numero 63. Päiväkirjat ovat alun perin tyhjiä, yhtä lukuun ottamatta viivattomia kirjoja, jotka olen kirjoittanut täyteen käsin. Viivattomuus mahdollistaa käsialan luonnollisen kulun merkintöjä kirjatessa. Voin kirjoittaa nopeasti, suurella käsialalla tai hitaasti pienemmällä käsialalla. Riveistä voi tulla suoria ja siistejä, tai ne voivat kulkea sivulla viistoon. Päiväkirjan tekstistä näkee siis myös mielialan, millä ne on kirjoitettu (Lejeune 2009, 287).

Hänninen viittaa Vygotskin kulttuurihistorialliseen teoriaan, jonka mukaan yksilöt tarvitsevat elämänsä haasteissa kulttuurisia välineitä, joita omaksutaan edellisiltä sukupolvilta. Jokainen sukupolvi myös tuottaa näitä välineitä. (Hänninen 2003, 36.) Olen tarkoituksella valinnut aineistoni niin, että käsittelen ajanjaksoa itselleni vieraassa kulttuurissa. Olen siis päiväkirjaa kirjoittaessani tilanteessa, jossa minun pitää koko ajan omaksua uusia tapoja ja ajatuksia ympäristöltäni. Aloitan tanskan kielen opinnot, ja vähitellen suomalaisille läheinen, mutta kuitenkin merkittävästi erilainen kulttuuri tulee minulle tutuksi. Siten minun on valittuna ajanjaksona mahdollista kehittyä uuden kulttuurin myötä. Hänninen (2003, 60) kiteyttää: ”Narratiivinen lähestymistapa kuuluu siihen laajaan ajatuslinjaan, jossa minuutta ei nähdä pysyvänä ja olemuksellisenä, vaan kulttuurisena prosessina, muuttavana ja moniulotteisena”. On selvää, että valitsemani aineisto kuvaa ajanjaksoa, jolloin minuuteni toisen kulttuurin vaikutuksen myötä muuttui paljon.

Hänninen viittaa edelleen Vygotskiin, jonka mukaan ihmisyksilön kehittyminen on vuorovaikutuksellinen prosessi, jossa kehityksessä pitemmällä olevilta ihmisiltä omaksutaan tietoa. Tässä prosessissa pääpaino on kielellisten merkitysten kehittymisellä. (Hänninen 2003, 45.) *Mariassa* olen kuvannut Tanskan aikojen tärkeimmän ihmissuhteeni, Flemmingin, joka opetti minulle paljon. Opetuksista tärkeimmät olen sisällyttänyt muistini ja päiväkirjani avulla kirjoittamaani autofiktiiviseen tekstiin. On olennaista, että Flemming on tanskalainen. Hänen kokemustaustansa oli minulle suurelta osin uusi. Kaikista niistä ihmisistä, joiden kanssa olen

puhunut tanskaa, Flemmingin sanavarasto on laajin ja kielen rakenteet ovat monimutkaisimpia. Flemmingin puhetta on siis usein erittäin vaikeaa seurata. On sääli, että läheinen kontaktimme päättyi liian nopeasti. Fleming on ihminen, joka yhä voisi opettaa minulle paljon. Eroamisen tuskaa olen kuvannut *Mariassa*, joka ulottuu ajallisesti myöhäisemmäksi kuin tähän tutkielmaan sisältyvät päiväkirjamerkinnot.

Suvi Ahola, 22-vuotias opiskelija, kertoo joulukuussa 1981 kirjoittavansa päiväkirjaansa vain arvokkaan tiedon. Hän pyrkii olemaan objektiivinen ja haluaa välttää tunteita. (Ahola 1993, 281.) Itse en pyri odottamaan niin kauan, että pystyisin kirjoittamaan objektiivisesti. Kirjoittaessani tunnen tapahtumat uudelleen. Joskus päiväkirjassani on merkintä siitä, että olen kirjoittaessani itkenyt. Vilkon mukaan omaelämäkerralliseen kirjoittamiseen kuuluvat sekä ajatteleminen että tunteet. Teksti sisältää luontevasti sekä elämää kuvailevaa että tunteita liikuttavaa kerrontaa. (Vilkko 1997, 182.)

Christina Sjöbladin (1997, 74) mukaan ”Det är mycket svårt, svårare ju längre bort i tiden dokumentet är förankrat, att bedöma i vilken grad dagboken ger en sann skildring och /eller om den förbättrar, dramatiserar, förenklar eller ljuger.” Sjöblad viittaa päiväkirjaan käsitteellä dokumentti. Nykyisin sanottaisiin, että päiväkirja on kertomus, narratiivi tapahtuneesta. Itse olen taipuvainen uskomaan, että teen omassa päiväkirjassani kaikkea Sjöbladin mainitsemaa: parantelen totuutta, liioittelen, yksinkertaistan ja valehtelen, kaikkea vuorollaan. En varmaankaan tietoisesti, mutta vahingossa ja kuin luonnostaan. Fothergill toteaa, että päiväkirjojen ominaisuuksiin ei välttämättä kuulu totuudenmukaisuus, olisi parempi puhua uskollisuudesta elämälle. Parhaimmillaan käsityksemme siitä, mistä elämässä on kyse, syvenee päiväkirjan avulla. Päiväkirjan teksti voi olla välttelevää, epätotuudenmukaista ja moneen valepukuun kiedottua, silti kirjoittaja kirjoittaa elämäkokemuksistaan ja on oma itsensä. (Fothergill 1974, 10.) Kertomus syntyy omana itsenään, kulloisenkin tunteen ja tilanteen mukaisena. Sääskilahti viittaa väitöskirjassaan Riceuriin ja toteaa, että kertomuksiin on suhtauduttava varauksella, koska tapahtumat ovat valikoituneet niihin. Aina on mahdollista kertoa toisella tavalla, painottaa eri tavoin, poistaa tai lisätä asioita, esittää asioita eri valossa. (Sääskilahti 2011, 312.)

Vilkko (1997, 94) viittaa naisten omaelämäkertoja koskevassa tutkimuksessaan Laboviin ja Waletzkyyn, joiden mukaan kertomuksella on kaksi funktiota: *referentiaalinen*, tapahtumia

selostava ja *evaluatiivinen*, kerrotun merkitystä arvioiva funktio. Minun tutkielmani aineisto sisältää enemmän tapahtumia selostavaa tekstiä, kun taas tässä tutkimuksessa pyrin arvioimaan kerrotun merkitystä. Vilkkon jakaa omaelämäkerrallisen kirjoituksen kahteen kokonaisuuteen: muistelemiseen ja kirjoittamiseen. On käytettävä aikaa tapahtumien palauttamiseen mieleen ja työstettävä muistoja tekstiksi. (Vilkkon 1997, 165.) Vilkkon ajatukset sopivat hyvin kuvaamaan myös tutkimukseni tekemistä. Päiväkirjoja lukiessani elän Tanskan aikaisissa tapahtumissa ja muokkaan lukemaani opinnäytetyöni tekstiksi.

Sääskilahden (2011, 325) mukaan aika tuo etäisyyttä oman elämän tutkimiseen. Oman tutkimukseni aineisto sisältää ajanjakson yli kymmenen vuoden takaa. Voin toivoa, että ajallista välimatkaa on tarpeeksi tutkimuksen onnistumiseksi.

Tässä tutkimuksessa siteeraan aineistoani. Kun lainaan päivätyn kirjoituskerran kokonaisuudesta vain osan, merkitsen poiston: [--]. Sitaatit kirjoitan sellaisinaan tekstiin, vain henkilöiden nimet olen muuttanut. Paikkakuntien nimiä ja osoitteita en ole muuttanut.

4.3 Aineiston analysointi

4.3.1 Ihmisten kuvaileminen

la 3.3.2001

St. Regnegade

Kaksi ensimmäistä työpäivää takanapäin. Minulla on paljon opittavaa. Ensinnäkin oppia tanskan kieltä. Käyttämään ja kuulemaan, mutta myös lukemaan ja kirjoittamaan työssä käytettävää kieltä. No sitten on työtapoja. Ja sitten on nn – ohjelmisto. Ja sitten on vielä työympäristö. Ja kaiken sen keskellä olen 13 kk taukoni jälkeen jotenkin vain niin haasteellisen asian edessä [--]

Työympäristössäni on vain miehiä. Uudesta esimiehestä tulee nainen. Työympäristössä on jo nyt havaittavissa:

[--]

- ajattelija, vaativa, tarkka (Flemming)

No, aika näyttää, millaiset ensivaikutelmat olen kirjannut ylös ja miten asiat sitten oikeasti olivatkaan.

[--]

Olen aloittanut uudessa työpaikassa ja kuvaillut muutamalla sanalla jokaisen tiimimme jäsenen. Tärkeintä on, että kahden ensimmäisen päivän jälkeen olen tehnyt näin oikeaan osuvan kuvauksen Flemmingistä. Kaikki myöhäisemmät tapahtumat osoittavat, että varsinkin en-

simmäinen adjektiivi ”ajattelijä” osui oikeaan. Flemmingin olen kuvannut tarkemmin *Mari-
assa*.

Tehdessäni ensivaikutelman perusteella arvioita tiimimme työntekijöistä, en kerro sitä, kuinka ensitapaaminen sujui, vaan mitä tapaamistani ihmisistä ajattelin. Vilkkö (1997, 223) puhuu evaluatiivisesta tekstistä ja kirjoituksesta, joka sekä arvioi tapahtumien merkityksiä että kertoo, mitä tapahtumista ajatellaan.

4.3.2 Tapahtumien kuvaileminen

ti 13.2.2001
St Regnegade

Tänään, pitkstä aikaa, toteutin turistin elämäni. Kävin Glyptotekissä. En ole aiemmin nähnyt 1996 valmistunutta lisärakennusta. Kokonaisuudessaan rakennus on vaikuttava. Puutarha, kahvio puutarhaan, patsaskokoelmat, opiskelijat piirtämässä patsaita, ranskalaiset kokoelmat, tanskalaiset kokoelmat, musiikkisali, kellaritilat, katto. Hieno talo ja kerrosteinen – mukava vierailu. Ja uusi osakin oli istuva – parempi mielestäni kuin Statens Museum for Kunstin lisäosa.

No, katsoin taas kokoelmia tuttuun tapaan. En yritäkään nähdä kaikkea, valitsen ne osat, jotka katson ja sitten vietän niissä enemmän aikaa. Joka kiinnostavan taulun edessä ajattelen ne asiat, joita taulussa kuvataan, esim.: joki, pelto, vuoret, pilvet, talot vuorien ja peltojen välissä, vuorten välimatkat erotetaan 3 eri sävyllä, maalattu niin, että kangas näkyy (V. van Gogh, Landscape from Saint-Remy). Näin siis sanoilla mielessäni kuvaan sen, mitä näen. Ja pysähdyn niiden kuvien eteen, joista pidän eniten. Ja yritän miettiä miksi. Ja myöhemmin luen kuvaukset näkemistäni tauluista kirjasta ja teen vertailut: mitä en huomannut. Kuten esim. tässä taulussa en huomannut, että pilvet oli myrskypilviä ja että vilja oli laossa. Yksinkertainen tekniikka, mutta helpottaa paljon taulun katsomista. Laittaa sanoiksi se, mitä näkee. Tietenkin ongelma on taulujen paljous ja kontekstitiedon puute, mutta silti, näin saa yllättävän paljon enemmän irti, kuin vain katsomalla.

Tietenkin on hyvä myös vain katsoa ja olla ajattelematta mitään. Silloin yleensä vangitsee sen tunnelman, joka taulussa on. Jotkut taulut on ahdistavia, toiset rauhallisia, yleensä pelkästään tunnelmasta voi muotokuvien kohdalla arvata, onko kyseessä self-portrait tai taiteilijan vaimo/perhe. Glyptotekissä ranskalaisen taiteen kohdalla olikin hienosti tekijä/vuosi/title lattianrajassa. Silloin kiusaus katsoa teoksen nimi heti, on pienempi. On hausempi itse hoksata, mistä taulussa on kyse. No, olin Glyptotekissä aika kauan, mutta laiskasti. Pidän taukoja ja tutustuin myös kirjakauppaan, kävin aika syrjäisessä, vanhassa naistenvenessassa punaisen portaikon päässä. Katselin kattoa, lattiaa, seinä, yksityiskohtia ja materiaaleja. Niin kuin minulla olisi kaikki maailman aika. Kenkäni kopisivat kivellä, marmorilla ja puulla. Parketilla. Myös uusi osa oli tehty tammesta ja marmorista ja vanhahtavilla väreillä. Silti käytävät oli vaaleat ja valoisa. Kattoterassi oli kiinni. Siinä talossa yhdistyy oluella ansaittu raha ja taide. Niin tuttu yhdistelmä. Heikkous ja jalot tavoitteet. Massojen heikkoudet ja harvojen jalot tavoitteet. Ja harvojen KYVYT. Alan todella uskoa, että kauneus on yksityiskohdissa. Siellä oli konserttisalissa vanhoja muurahaistuoleja ja vaikka niistä oli lähtenyt paloja, en usko, että niihin rikkoisi sukkaohusut. Kyky vanhetessaan kaunistua/jalostua – sekin on laatua, arvokasta.

Ja entä se kirjakaupan varmaankin n. 10-osainen kirjasarja vain Glyptotekin teoksista – sen tekemiseen on kulunut rahaa! Ja sarjan kirjoittaminen alkoi 1991 – säätio voi siis paremmin kuin hyvin. Museo ei varmaankaan edes yritä tuottaa – 2 pv viikossa vapaa sisäänkäynti ja muulloinkin vain 20 kr. Ja miten paljon henkilökuntaa, arrogantia, mutta palveluista. Olin sillä tuulella, että kysyin joka käänteessä jotain. Ja kahvilassa kotitekoiset leivonnaiset. Ja uuteen osaan mentiin kuin varkein puutarhasta, ovi oli piilotettu epäsymmetrisesti. Hieno paikka. Eikä yhtään pröystäilevä- outoa sekin. Ehkä olin vähän höpsö, kun ostin sieltä kirjan, miksi minulla aina on tunne, että joka asiasta on jätävä jokin konkreettinen muisto. Aivan kuin asiat muuten vain häviäisivät ilmaan ja unohtuisivat.

Mutta kyky katsoa. Luulen, ettei se ole minulle luontainen. Tai ainakaan kovin vahva. Koska minä ehkä tunnen ja jotenkin aistin, mutta en niinkään katso tai ainakaan erittele sitä mitä näen. Niin se varmaan on. Katson, mutten mieltä, mitä näen ja miksi. Samoin kuin kuuntelen, mitä ihmiset puhuvat, mutta en mieltä, mitä he jättävät sanomatta, puhuvatko he ehkä totta/valhetta, ja miksi he puhuvat mitä puhuvat. Luultavasti liian usein olen hyvin pinnallinen. Ja sitten kun en ole pinnallinen, olen nopeasti labyrinthissa, jossa epäoleellinen ja tärkeä menevät ihanasti sekaisin.

No, tänään siis harjoittelin katsomista ja nautin hienosta taidemuseosta ja aurinkoisesta päivästä. [--]

Tässä merkinnässä kuvaan yhden taidemuseokäynnin monien joukossa. Pidän taidemuseoista, ja olen vierailut monen Euroopan maan eri kaupunkien museoissa. Ny Carlsberg Glyptotek on minulle rakas museo, jossa olen käynyt monesti Suomeen paluuni jälkeenkin.

Mikä tässä merkinnässä on olennaista? Ensinnäkin olen perusteellinen ja väsyttävyyteen asti yksityiskohtainen. Kuvaan hartaasti ja pitkään tapaani olla museossa, tutkailla teoksia, nauttia näyttelystä ja rakennuksesta, kahviosta ja kirjakaupasta. Toiseksi olen yksinäinen. Minulla ei ole ystävää, jonka kanssa käydä museossa ja arvioida tauluja. Yksinäisen museokäynnin jälkeen kirjoitan päiväkirjaani pitkän kuvauksen tapahtuneesta. Olen kaksin verroin yksinäinen. Lopuksi vielä arvioin yksinäistä itseäni. Teen päätelmän, jonka mukaan olen enemmän lukeva ja kuunteleva kuin katsova.

Ricœurin mukaan (2000, 38) haluamme ymmärtää tapahtuman sijaan sen merkityksen. Mikä merkitys minulle on taidemuseokäynneillä? Miten yksinäiset taidenautinnot eroavat jaetuista? Olen päiväkirjaani kuvannut tapahtuman, jollaisia elämässäni on monia. Olen käynyt monessa eri näyttelyssä, ja kokemuksina ne ovat tämän merkinnän kaltaisia. Glyptotekissa olen tutustunut Tanskan kultakauden teoksiin: siellä on monta työtä, joihin olen kiintynyt. Kuvaan tässä tutkimuksessani oman henkilökohtaisen kokemukseni, taidemuseokäyntini. Ricœurin mukaan alkuperäinen kokemus säilyy kuvauksen jälkeenkin yksityisenä, vain kokemuksen merkityksestä tulee julkinen. Tämä tehdään kielen avulla. Kirjoituksen avulla erotetaan merkitys tapahtumasta. Diskurssin avulla yritetään häivyttää elämän yksinäisyyttä (Ricœur 2000, 44–48).

Kööpenhaminassa asuessani katsominen, silmillä havainnoiminen korostui. En voinut enää luottaa niin paljon kieleen, koska vasta opettelini tanskaa, ja kielitaitoni oli puutteellinen. Täytyi siis kehittää muita tapoja saada informaatiota, ja siksi ryhdyin tarkkailemaan ympäristöäni katseellani.

Muisti on hienosyinen ja moniulotteinen asia, sen tietää jokainen. Sääsکیlahti (2011, 334) viittaa muistin haurauteen ja toteaa, että sen sisällöstä on mahdollista muokata erilaisia kertomuksia. Tässä kappaleessa olen kuvannut tapahtuman, joka lukemisesta huolimatta ei muistunut mieleeni. Yksi syy tähän voi olla se, että olen käynyt Glyptotekissa usein, ja käynnit ovat toistensa kaltaisia varsinkin, kun museossa ei ole vaihtuvia näyttelyitä. Yleensä käy niin, että

päiväkirjaa lukiessa muistaa tapahtumasta enemmän, kuin mitä siitä on kirjannut, mutta tässä asiassa on toisin. Van Goghin taulun kyllä muistan, mutta muuten en vain muista juuri tästä museovierailusta yhtään mitään. Yksi syy muistamattomuudelle voi olla se, ettei tapahtumaan sisälly suuria tunteita eikä kiinnostavia dialogeja. Tunnekuohut muistaa pitkään, vaikka niitä ei kirjoittaisi ylöskään.

4.3.3 Muistin ja päiväkirjan suhde

Edellisessä kappaleessa esittelin päiväkirjamerkinnän, joka sisältää enemmän tietoa, kuin muistan. Tässä kappaleessa sen sijaan esittelen päinvastaisen tapauksen, josta muistini muistaa huomattavasti enemmän kuin olen päiväkirjaani merkinnyt. Sääskilahti (2011, 55) toteaa omaelämäkerrallisella minällä olevan kaksi roolia: tekijä (kertoja) ja päähenkilö (kerrottu minä). Tässä sitaatissa lukija tietää selkeästi enemmän kuin mitä kertoja kertoo.

to 30.3.2000
København K
Store Regnegade

[--] Ellu oli lentokentällä rasittava. Se mankui vaikka kuinka paljon, vaikka se ¼ tabletti rahoittavia todella selvästi vaikutti. Mutta kumpi jännitti enemmän? Joka tapauksessa kaikki sujui ihan hyvin ja Ellu jopa lennon välivaiheilla uskalsi pari kertaa naukua tyytymättömänä. Mikko oli meitä vastassa ja ajoi kuin vanha tekijä Kööpenhaminassa. Ellu jätettiin yksin yöksi tänne tulevaan kotiimme ja me menimme hotelliin. Nukahdin liki heti. Mikko kävi vielä töissä, mutta minä en kuulut edes Mikon tuloa. Aamulla herättiin tyytyväisenä ja pirteinä [--]

Olin vuosia toivonut, että asuisin ulkomailla. Muuttaminen Kööpenhaminaan oli pitkäaikaisen haaveen toteutuminen. Kun ryhdyin kirjoittamaan *Mariaa*, aloitin sen juuri tästä saapumisesta uuteen kotimaahan. Koska irtaimisto oli jo pakattu kuorma-autoon, huolenaiheeni oli kissan matkustaminen. Kuinka eläin selviäisi elämänsä ensimmäisestä lentämisestä lentokoneella? Kun lopulta sain lemmikin turvallisesti tyhjään asuntoon, menin yksin ulos. Hain kioskista ruokaa ja söin omenan kioskin kulmalla, tulevilla kotikulmillani. Seisoin talvisen Kööpenhaminan keskustassa, katselin ympärilleni ja olin onnellinen. *Mariassa* olen kuvamalla ympäristöä laajemmin yrittänyt vangita sen, miltä minusta tuolloin tuntui. Mikon avulla olin aloittamassa pitkään toivomaani elämää Suomen ulkopuolella. Vuosikymmenen jälkeen muistan tapahtuman, jota päiväkirjassa en ole kuvannut lainkaan. Ainut viittaus merkittävään tapahtumaan on lause: ”Mutta kumpi jännitti enemmän?”

Kun kirjoitan päiväkirjaa, kirjoitan nopeasti ja suunnittelematta. En mieti sisältöä kuin hetken ja rakennetta en lainkaan. Lejeune (2009, 175) toteaa, että päiväkirjan kirjoittaja ei pelkää kirjoitusvirheitä eikä vaikuttavansa typerältä. Fothergill (1974, 8–9) viittaa Lord Arthur Pon-

sonbyhyn, joka on sanonut, että parhaimmat päiväkirjamerkinnot ovat vaivattoman oloisia, rehellisiä ja avoimia kuvauksia satunnaisista tapahtumista. Uskon siis, että olen oikeilla jäljillä kirjoittaessani suuremmin miettimättä ja punnitsematta lauseitteni sisältöä tai muotoa. Sen sijaan *Mariaa* kirjoittaessani suunnittelen kokonaisuuden, mutta myös jokaisen luvun ja lauseen. Harkitsen mitä kirjoitan ja miten asiani ilmaisen. Saatan kirjoittaa samaa lukua moneen kertaan; *Maria* rakentuu hitaasti.

Päiväkirjaa kirjoittaessani pyrin kirjoittamaan asiat totuudenmukaisesti. Sääskilahti viittaa John Eakiniin, jonka mukaan kirjoittajia ohjaa Lejeunen rehellisyyden periaate, mikä ei tarkoita sitä, että omaelämäkerralliset tekstit olisivat totta (Sääskilahti 2011, 70–71). *Maria* sen sijaan on kudelma totta ja tarua. Seuraava on katkelma siitä, miten olen kuvannut tuleville kotikulmille saapumisen *Mariassa*. Kuvaan tunteita havaintojen kautta. Olen päätenyt käyttämään ennakkointia. Proleptisessä tekstissä ei ole niinkään tärkeää kysyä, *mitkä* ovat seuraavat tapahtumat, vaan *miten* ne tapahtuvat (Rimmon-Kenan 1999, 61–63). Kun erilaisissa kirjoittajaryhmissä käsitellään tekstiäni, pyrin aina kyselemään tekstin lukijoilta, olenko saanut tunnelmasta kiinni, olenko pystynyt välittämään odotuksen tulevasta.

Minulla oli nälkä, lähdin hakemaan ruokaa. Tanskassa elintarvikekaupat menivät kiinni kuudelta, sen jälkeen oli avoinna vain kioskeja. Ja kioskeista 7-eleven oli aina auki, sinne siis. Ulos ovesta, sitten oikealle ja vielä kerran oikealle, Gothersgadelle. Ja siellä Borbergaden kulmassa oli kioski, aivan kuten Mikko oli sanonut. Päätin ostaa omenoita, ne riittäisivät siihen saakka, kunnes saisin huomenaamulla hotellissa aamiaisen. Minulla oli Tanskan kruunuja lompakossani. Hedelmät olivat punaisia ja kiiltäviä. Jonossa ennen minua puhuttiin kieltä, jonka ääntämyksestä en saanut mitään selvää, vaikka tiesin, että sanojen täytyi olla osittain tuttuja.

Haukkasin omenaa heti kioskin ulkopuolella. Omenasta lohkesi isoja paloja, hedelmäliha maistui suussani vahvasti. Huomasin, että minun täytyisi ostaa myös juomista. Kioskin eteen oli pysäköity paljon pyöriä. Nojasin seinään. Tanskalainen talvi-ilta oli kostea ja pimeä. Olin vielä kolmen päivän pakkausurakan jäljiltä väsynyt.

Muuttaminen oli tuttua - kaikki mennyt tuntui olevan kaukana takanapäin ja edessä vain uutta. Katselin ympärilleni ja aavistin, että näihin katuihin ja kortteleihin ehtisin tutustua kunnolla. Näitä kujia pitkin kulkisin korkokengissä oopperaan. Tuolla aukiolla luistelin kilpaa tuntemattoman koulupojan kanssa. Magasinissa odottelin tätikahvilassa, että Flemming saisi valittua itselleen housut. Lähellä oli myös täytettyjä takeaway-bageleita myyvä kauppa. Täällä oppisin tuntemaan saksalaiset halpamyymälät. Tuohon italialaiseen pizzeriaan saisi useimmiten jonottaa - ja syystä. Magasinin edestä ostaisin iiriksiä niin usein perjantaisin. Lähellä oli myös se futon-kauppa, josta hankkisimme sohvaa. Ja mikä tärkeintä: tanskan kielen kurssini järjestettäisiin myös ihan lähellä. Tulisin perusteellisesti tutustumaan Cinemateketin ohjelmistoon ja saisin kertoa epäuskoisille ystäväilleni Suomessa, että on todellakin olemassa jotain vielä parempaa kuin Suomen Elokuva-arkisto Eerikinkadulla.

Sääskilahden mukaan kaikki elämän hetket eivät ole samanarvoisia. Jotkut hetkistä ovat ohi-kiitäviä, jotkut hetkistä säilyvät ikuisesti. ”Erityinen hetki sisältää kaikki ajat ja kaikki elämän mahdollisuudet”. (Sääskilahti 2011, 163.) Omenan syömistä ei ole kuvattu päiväkirjassa, mutta tapahtumat sen ympäriltä on kuvattu. Pienikin viittaus Kööpenhaminaan saapumisesta

antaa muistille vihjeen, jonka avulla odottavan tunnelman kadunkulmassa muistaa. Samalla kun kirjoittaa muistoja, muistaa kirjoittamalla, ja avautuu tulevaisuuteen (Ihanus 2009, 8).

Peltomäki kertoo unipäiväkirjoja käsittelevässä gradussaan aloittavansa unen merkitsemisen siitä unen kohdasta, jonka hän muistaa selkeimmin. Kirjoittaessa on vain luotettava siihen, että koko uni palautuu mieleen. Kirjoittamisen aikana muistot ja mielikuvat lisääntyvät, ja ne ohjaavat kirjoittamisen suuntaa. (Peltomäki 2012, 32.) Minulle käy vähän samalla lailla lukiessani päiväkirjojani. Lukemisen myötä muistan enemmän, kuin mitä olen kirjoittanut. Kirjoitusta tarvitaan kuitenkin, päiväkirjamerkintä on kuin siemen, josta muistot itävät ja nousevat esiin.

Mitä muistaisin ilman päiväkirjojani? Tähän kysymykseen minulla ei ole vastausta. Luen päiväkirjojani, ne ovat minun muistini tukena. Platon (1999, 201) toteaa Faidroksessa: ”Kirjoitetut sanathan eivät ole muuta kuin apuvälineitä sen muistamiseksi mitä kirjoitus koskee.” En voi tietää, muistaisinko enemmän vai vähemmän ilman päiväkirjojani.

4.3.4 Oppimisen näkyminen kirjoitetussa

Hänninen puhuu reflektoidusta identiteetistä, tulkitusta minästä, joka rakentuu silloin, kun ihminen kertoo tarinaansa itselleen. Tarina kerrotaan usein, silloin identiteettiä luodaan ja tulkitaan moneen kertaan. (Hänninen 2003, 61.) Päiväkirjan lukeminen, menneiden tapahtumien pohtiminen ja analysoiminen on siis tällainen Hännisen mainitsema reflektoidun identiteetin muodostamistapahtuma. Rak ilmaisee saman sanomalla, että päiväkirjojen teksteistä voi nähdä identiteetin, joka on muutoksessa. Päiväkirjan kirjoittaminen on myös yksi tekijä identiteetin luomisprosessissa, päivä toisensa jälkeen. (Rak 2009, 24.) Hännisen mukaan elämää tulkitaan yhä uudelleen. Elämästä puuttuvat yksiselitteiset totuudet, ja totuuksia koskevat väitteet, joita olisi mahdollista todistaa oikeiksi. (Hänninen 2003, 128.)

Omenan syönti oli merkityksellinen hetki (puuttumatta tässä lainkaan omenan ikivanhaan symboliseen arvoon), sillä siihen voi kiteyttää Kööpenhaminaan muuton. Haluan vielä avata tapahtumaa viittaamalla Ricœurin teoriaan kolmivaiheisesta Mimesiksestä. Hänninen (2000, 25) on tiivistänyt sen hyvin väitöskirjassaan:

Hermeneuttisuus puolestaan korostaa sitä lisää, jonka kerronta ja sen eksplikoima tulkinta tuo elämään ja sitä koskevaan kokemukseen. Kertomukset eivät ainoastaan jäljittele elämää eivätkä ainoastaan välitä kulttuurisia elämisen malleja, vaan jäsentävät edelleen ja rikastavat elämän merkityksiä. Näin elämän ja kertomusten välille muodostuu spiraalimainen kehä. Tätä ajatusta on kehittänyt

erityisesti Paul Ricœur (1984, 1991), joka väittää, että ihminen tulkitsee elämänsä symbolien, tekstien, tarinoiden välityksellä. Hän esittää, että elämä itsessään *prefiguroi* tarinaa, eli inhimillinen toiminta ja kokemuksen ajallisuus luovat tarinalle sen peruskordinaatit (Mimesis I). Tarina, kertomus, puolestaan *konfiguroi* elämää eli jäsentää sitä merkitykselliseksi kokonaisuudeksi (Mimesis II). Muodostuessaan kuulijan omaan elämäänsä soveltamaksi ymmärrysvälineeksi tarina *refiguroi* elämää (Mimesis III). Näin ihmisen kokemus on aina perustavanlaatuisesti kutoutunut kulttuuriin ja sen historiaan. Hermeneuttisuus merkitsee myös ajatusta kokonaisuuden ensisijaisuudesta osiin nähden: tarinan osat saavat merkityksensä siitä kokonaisuudesta, johon ne liittyvät.

Mimesis III on erityisen kiinnostava päiväkirj kirjoittamisen (ja oman omenan syöntini) kannalta. Pekka Kaunismaa ja Arto Laitinen (1998, 185–186) tarkentavat sitä artikkelissaan

Ricœurin narratiivisesta identiteetistä:

Kolmas *mimesis* osoittaa paitsi tekstiin (lukeminen) myös tekstin taakse toiminnan maailmaan. Toiminta ei pelkästään konfiguroidu luettavaksi narratiiviksi vaan se *refiguroituu uudeksi ymmärryksi toiminnasta*. Kertomus selkeyttää, koettelee ja yhdistää käsitystä siitä, mikä toiminnassa ja sen ajallisuudessa on ollut ominaista. Narratiivin funktiona on rakentaa ja uudelleenrakentaa ajallista käsitystä toiminnan maailmasta. Palatessaan elämän keskuuteen kertomus osoittautuu kehämäiseksi asiaksi; kehämäisyydessä ei kuitenkaan palata alkupisteeseen, vaan ymmärtäminen on nyt muuttunut – ja tämä on sen ansiota, että kertomus on syntetisoinut asioita kokonaisuudeksi (mimesis II). Kysymyksessä on hermeneuttinen kehä.

Kertomuksen kautta rakennetaan käsitys toiminnasta *ikäin kuin* se olisi samalla tavalla integroitunut kuin teksti. Kolmannen *mimesiksen* todella refiguroidessa ymmärrystä toiminta paitsi *nähdään* ikään kuin se olisi tekstin maailman kaltainen, se myös todella *on* kuin tekstin maailma. Toisin sanoen, tekstin maailman ymmärtämisen kautta ymmärryksemme toiminnan maailmasta uudelleenkonfiguroituu. Ymmärrys toiminnan maailmasta muuttuu kolmannen *mimesiksen* välityksellä; ymmärrämme menneet tapahtumat, nykyisyyden ja tulevaisuuden toisin ja myös toimintamme muuttuu.

Kirjoittaessani päiväkirjaani Kööpenhaminaan saapumisen, olen kirjannut muistiin tunnekyläläisen tapahtuman. Kirjoittaessani *Mariaan* saman tapahtuman, olen kirjoittanut samalla, mitä olin muuttamisesta siihen mennessä oppinut: ”Muuttaminen oli tuttua – kaikki mennyt tuntui olevan kaukana takanapäin ja edessä vain uutta.” Kööpenhaminaan muuttaessani luulin vielä, että muuttaessaan ihminen jättää menneen taakseen ja aloittaa uudelleen alusta toisella paikakunnalla ja tässä tapauksessa vielä toisessa maassa. Nykyään en enää ajattele niin. Päiväkirjani merkinnän ja *Marian* välillä on siis tapahtunut oppimista. Jyväskylään muuttaessani en suinkaan kuvitellut, että jätän kaiken taakseni. Ymmärtämiseni on siis muuttunut. Molemmat tekstit viittaavat siis samaan tapahtumaan, mutta eri tavoilla. Ymmärrykseni lisäksi myös toimintani on muuttunut. Nykyiset päiväkirjamerkintäni heijastavat uutta käsitystäni muuttamisesta, menneestä, nykyisestä, tulevasta sekä ajasta ja paikasta.

4.3.5 Tulevan pohtiminen

ma 6.3.2000

Maamonlahdent.

[–] Hain Kumpulasta opintokirjan otteeni. 43 ov ja arvosana 3 minun cum laudeeni. Ja mitä tulen tekemään sillä todistuksella? Saanko joskus maisterin paperit – olisiko se hyödyllistä / kivaa? Olisiko hauska opiskella vielä? [–]

Opiskelin Helsingin yliopistossa tietojenkäsittelyoppia 1990-luvulla. En ollut kuitenkaan hakenut todistusta suoritetusta cum laudesta. Halusin laittaa yliopistoon liittyvät asiat kuntoon

ennen Tanskaan muuttoa, sillä en halunnut jättää keskeneräisiä asioita Suomeen. Sain todistukseen yleisarvosanaksi erinomainen. Päiväkirjamerkintä on nopeasti kirjoitettu. Hain varmaankin todistuksen suoritetuista opinnoista, jossa liitteenä on ollut opintokirjan ote.

ti 9.5.2000
St Regnegade

[--] Tänään olen käynyt myös työvoimatoimistossa. Se oli hassu paikka, mutta opinpa taas muutaman kadun ja torin lisää. Saattaisin voida päästä opiskelemaan Roskilden yliopistoon – kuulostaisikohan se hyvältä ajatukselta? [--]

Välivuosi Tanskassa oli vapaata aikaa. Kävin vain aamupäivisin Tanskan tunneilla. Mitään selkeitä uusia ratkaisuja tulevaisuuteni suhteen en kuitenkaan tehnyt. Vaikka ehkä suunnitelinkin jotain, en kuitenkaan saanut mitään konkreettisia muutoksia aikaiseksi. Silti sain tietoa yliopistoista sen verran, että pystyin muodostamaan mielipiteen: Kööpenhaminan yliopistoa mieluisampi paikka olisi ollut Roskilden yliopisto. Päädyin lopulta samantyyppiseen työhön Tanskassa kuin mitä Suomessakin olin tehnyt.

ti 15.8.2000
St Regnegade

[--] Siepparissa oli mielipide: yliopisto-opiskelun yksi hyöty on omien aivojen rajojen oppiminen. Hmm. [--]

Olin lukenut romaanin Sieppari ruispellossa. Viittaan päiväkirjassani seuraavaan kohtaan (Salinger, 2000, 180):

- Akateemisesta sivistyksestä on vielä jotain muuta hyötyä. Jos sinä jatkat riittävän kauan, se selvittää sinulle suunnilleen mitä kokoa aivot sinulla on. Mihin ne riittävät, ja ehkä mihin ne eivät riitä. Jonkin ajan kuluttua sinä tajuat millaiset ajatukset juuri sinun aivoillesi sopivat. Ensinnäkin, se säästää sinulta melkoisesti aikaa, kun sinun ei tarvitse kokeilla millaiset ajatukset sopivat sinulle, ovat sinun maatasi. Sinä alat oppia oikeat rajasi ja sovittaa mielesi sen mukaan.

Vasta vuonna 2006 aloitin kirjoittamisen perusopinnot Jyväskylän yliopiston avoimessa yliopistossa Oriveden Opiston järjestämällä kurssilla Helsingissä. Sen jälkeen sain valmiiksi kirjoittamisen aineopinnot keväällä 2011, jolloin raskas ja hitaasti etenevä työn ohessa opiskeleminen päättyi. Lopulta aloitin Jyväskylän Yliopistossa kokopäiväisesti opinnot syksyllä 2012. Näistä hajanaisista merkinnöistä kului siis kaksitoista vuotta, ennen kuin aiheet toteutuivat. Nyt Helsingissä suorittamistani tietojenkäsittelyn opinnoista saan tutkintooni hyväksiluettua 77 opintopistettä, jos niin haluan. Olen myös oppinut, että viitotia on vaikea saada. Silti olen saanut cum laudeen parhaimman mahdollisen arvosanan: ihmettelen nyt, miten olen siihen pystynyt ja vielä töiden ohessa. En ole kommentoinut arvosanaa päiväkirjassani. Muistan silti vielä yliopiston virkailijan äänen puhelimesta: ”Tästähän tulee yleisarvosanaksi kolmonen!” (joka oli paras arvosana silloisella asteikolla).

Hänninen puhuu sisäisistä tarinoista, jotka vasta kurkottelevat kohti tulevaa. Sisäisistä tarinoista muodostuu tarinallisia projekteja, joita pyritään toteuttamaan. (Hänninen 2003, 22.) Tällaisia projekteja voi löytää päiväkirjoja lukemalla. Nämäkin merkinnät yliopisto-opiskelusta ovat pieniä muistutuksia arvomaailmastani: äidilläni oli akateeminen loppututkimus, joka minulta itseltäni vielä puuttuu. Tulevaisuuden ennakoiminen tapahtuu sisäisessä tarinassa visioiden, skenaarioiden, suunnitelmien ja unelmien muodostamisen kautta (Hänninen 2003, 59).

Hänninen viittaa Markuksen ja Nuriuksen käsitteeseen ”mahdollinen minä”, jonka mukaan kyse on siitä, millaisena ihminen toivoo näkevänsä itsensä tulevaisuudessa. Mahdollisen minän käsitykseen liittyy myös pelko siitä, millaiseksi ei halua kehittyä. (Hänninen 2003, 62.) Minun käsitykseeni tulevasta itsestäni ovat siis jo vuonna 2000 kuuluneet yliopisto-opinnot. Olen toivonut itselleni akateemista koulutusta, ja käsitys itsestäni tulevana yliopisto-opiskelijana on muokannut motivaatioitani.

Merkintäni yliopisto-opinnoista ovat lyhyitä ja ajallisesti kaukana toisistaan. Tämä on luonnollista ja ymmärrettävää, koska minunkin päiväkirjani kuten päiväkirjat ylipäättään sisältävät fragmentaarista tietoa. Lejeunen (2009, 207) mukaan olemme vain osaksi tietoisia niistä mahdollisista tulevaisuudenkuvista, joista elämämme koostuu, ja jotka muotoutuvat uudelleen koko ajan. Vaikka päiväkirjaa kirjoitetaankin menneistä tapahtumista ja ajatuksista, päiväkirjan kirjoittaminen suuntaa kuitenkin vahvasti myös tulevaisuuteen.

Vilkkö toteaa, että kronologisissa tarinoissa viisaus on kasautuneena tarinan loppuun. Näköalat aikaisempaan avautuvat vasta, kun tietää, miten tarina päättyy. (Vilkkö 1997, 31.) Kolmetoista vuotta myöhemmin tiedän, miten väyläni yliopisto-opintoihin avautui. Ricœur (2005, 160) viittaa Hegelin *Hengen fenomenologiaan* ja toteaa: ”jokainen hahmo tavoittaa merkityksensä, ei siinä mikä edelsi, vaan siinä mikä seuraa”. Tämän ajatuksen mukaisesti minä olen saanut mahdollisuuden yliopisto-opintoihin. Opintojen merkityksen elämäni kulusa näyttää aika.

Kun päiväkirjan kirjoittaja lukee vanhoja merkintöjään uudelleen, hän näkee lukemassaan viitteitä luetun jälkeen tapahtuneista asioista, ja elämä saattaa tuntua kohtalolta (Lejeune 2009, 207–208). Kun itse luen vanhoja päiväkirjojani, näen tulevista tapahtumista enteitä.

Poimin monien merkintöjen joukosta ne, jotka ovat osoittautuneet jo tapahtuneen kannalta katsottuna merkittäviksi. Kun nyt opiskelen yliopistossa, on helppo etsiä vanhoista päiväkirjoista juuri ne merkinnät, jotka viittaavat siihen, mitä myöhemmin todella tulee tapahtumaan.

Tällä hetkellä ajattelen näistä päiväkirjamerkinnöistä niin, että joskus muutosten kypsyttelyminen ja toteuttaminen vaatii pitkän ajan. Isot muutokset elämässä tapahtuvat hitaasti, ne ovat pitkiä prosesseja. Oriveden opiston kurssille osallistuin, koska halusin oppia kirjoittamaan. Yliopiston suoritukset tulivat siinä luovan kirjoittamisen opiskelun ohessa. Lopulta etenemisen oikea suunta tuntui olevan kuin luonnostaan kokopäiväinen opiskeleminen korkeakoulussa. ”Kommer tid, kommer råd” sanovat tanskalaiset. Minulle kävi niin yliopisto-opintojen kanssa, ajan kuluessa asiat loksahdivat paikoilleen. Hänninen (2003, 57) siteeraa George Howardia, joka on kirjoittanut: ”Ole tarkkana millaisia kertomuksia kerrot itsestäsi – tulet varmasti elämään niitä”.

Tanskan aikaisia päiväkirjoja lukiessani en näe viitteitä siitä, että paluumuutosta tulee vaikeaa. Ulkomailla asuminen oli kiinnostavaa ja stimuloivaa, ja kaiken uuden kokemuksen jälkeen paluu tuttuun vaatii sopeutumista. En kuitenkaan tekstejä lukiessani näe tästä vihjeitä. Lisäksi Tanskassa asuessani olen selkeästi tyytymätön moniin asioihin elämässäni, mutta en ota askeleita korjatakseni tilannetta. Nykyään toimin toisella tavalla. Pysin selvittämään ristiriitoja jo niiden ollessa pieniä.

4.3.6 Vääriä johtopäätöksiä

28.6.2000

St Regnegade

[--] Hmm. Todellakin. Ei ole niin kovin montaa merkityksellistä paikkaa tässä kaupungissa. Mutta olenpahan nyt ainakin dokumentoinut, miltä kaupunki näytti vuonna 2000 ja mitä se minulle merkitsi. Ja keskustahan tule (?) pysymään samana seuraavat 50-100 vuotta. [--]

Aloitin merkinnän keskustan kartalla ja siihen merkityillä itselleni merkittävillä kohdilla (10 kpl, mm eläinlääkäri, Studieskolan ja ooppera). Sen jälkeen arvioin, että keskusta tulee pysymään samana seuraavat vuosikymmenet. Tosin kysymysmerkin voi tulkita siten, että olen kirjoittaessanikin ollut epävarma kannastani.

Olen kotoisin maalta. Helsingissäkin olin tuolloin asunut vasta noin viisitoista vuotta. Palattuani Tanskasta Suomeen vuonna 2003, olen käynyt säännöllisesti ainakin pari kertaa vuodessa Kööpenhaminassa. Olen oppinut, että kaupunki muuttuu koko ajan. Kuvittelin tuolloin,

että vanha keskusta on jo täysi, ja että sinne ei enää mahdu rakentamaan mitään, mutta olin väärässä. Monet paikat ihan kotikulmillani ovat muuttuneet, taloja on purettu ja uusia isompia rakennettu tilalle. Kööpenhamina muuttuu ja kehittyy ihan ydinkeskustassakin, minkä olen vuosien kuluessa saanut huomata.

pe 3.5.2002

[--] Kun istun tässä sängyllä ja katselen ikkunastani, näen Berlingske -logon sateen läpi yhden talon katolla. Tulen varmasti kaipaamaan tätä asuntoa niin kuin Maamonlahdentietäkin. [--]

Pidin meidän Helsingin asunnostamme Maamonlahdentiellä paljon. Pidin myös kodistamme Kööpenhaminan keskustassa. Olin silti väärässä, kun luulin kaipaavani asuntoa. Kaipaan Flemmingiä paljon ja Mikkoa usein. Käyn Kööpenhaminassa säännöllisesti, mutten ikävöi asuntoamme. Viimeksi, kun kävelin Store Regnegaden asuntomme ohi, en tuntenut mitään. Se aika on ohi. Nyt olen kiinnostunut muista asioista.

4.3.7 Mitä jätetään kirjoittamatta

Asuin Helsingissä vuodesta 1983 vuoteen 2000. Vähitellen tuona aikana ryhdyin haaveilemaan ulkomaille muutosta. Haaveileminen oli samanlaista kuin nuorena maalla haaveilemiseni Helsinkiin muutosta: aina ajatuksissa taka-alalla. Kävelin syksyisiä katuja ja ajattelin Mechelininkadulla märkiä vaahteranlehtiä katsoessani, ettei tässä ole kaikki: joskus muistelen näitä pääkaupungin syysmyrskyjä jo ohi menneenä aikana. Asuin avoliitossa miehen kanssa, joka oli töissä kansainvälisessä yrityksessä. Koko ajan pidettiin kokouksia ulkomaalaisten kanssa Ranskassa tai Suomessa. Tuon työpaikan ansiosta minun pitkäaikainen haaveeni toteutui, kun avomiehelleni tarjottiin työtä ulkomailta. Olimme molemmat halukkaita muuttamaan.

Suhtauduin muuttamiseen innokkaasti. Olin toki matkustellut paljon, olihan minulla ollut tapana käydä jokaisella lomallani ulkomailla. Euroopan ulkopuolella olin ollut vain kaksi kertaa. En kuitenkaan ollut koskaan oleskellut ulkomailla pidempään kuin kuukauden. Odotin siis malttamattomana Kööpenhaminaan muuttamista. Alun perin meidän piti muuttaa Pariisiin, mutta suunnitelmiin tuli muutoksia. Sopeuduin muutokseen kuitenkin nopeasti, halusinhan pois Helsingistä, joten kohteen vaihtuminen ei ollut katastrofi.

Todellisuus Tanskassa muotoutui erilaiseksi kuin olin kuvitellut. Ystävyysuhteet rakentuivat hitaasti ja olimme paljon kaksin. Työn tekeminen vieraalla kielellä oli haastavaa, koska vää-

rinkäsityksiä sattui paljon. Kuin luonnostaan vertailin kahta maata keskenään. Onko vaikeampaa nähdä kulttuureissa eroja silloin, kun erot eivät ole ilmiselviä? Opinko koskaan kullemaan tanskalaisia merkityksiä rivien välistä? Olisiko minun ollut helpompi sopeutua vaikkapa jonkin Afrikan maan kulttuuriin, jossa erot olisivat olleet selvempiä ja helpommin nähtävissä? En tiedä.

Silti päiväkirjoissani ei missään mainita koti-ikävää. Olen nyt lukenut tutkimukseni ajanjakson päiväkirjat kahteen kertaan, ja koskaan en sanallakaan mainitse kaipuuta kotimaahan.

Usein vielä käynnit Suomessa ovat niin täynnä tapahtumia, että niiden kuvaaminen päiväkirjoissa sivuutetaan nopeasti. Täydet päivät ystävien ja sukulaisten kanssa kerrotaan muutamalla lauseella.

Muistan vieläkin, miten Helsinki-Vantaalle saapuessa tuli lämmin tunne: nyt olen kotona. Kotiinpaluun tunne tuli lentokentällä tai jos tulimme autolla, tunne tuli Turun moottoritieellä. Tästä poikkeuksena oli joulukuu, jolloin suomalaisiin sai yhteyden jo Silja Linen terminaalissa Tukholmassa. Suomalaiset odottivat Värta Hamnin jonoissa pääsyä laivaan, joka veisi kotimaahan. Suomeen palaaminen oli aina ihanaa ja rakasta, ja Suomessa vietetyt ajanjaksot olivat riemullista lomaa vuodenajasta riippumatta. Näitä tunteita, kotiinpaluun onnea ja lämpöä en ole kuvannut päiväkirjassani. Silti muistan ne hyvin. Varsinkin lentokentälle saapumisen tunteen muistan, sillä nykyään palattuani lyhyiltä matkoilta Suomeen, tuota tunnetta ei enää tule. Suomeen palaaminen oli erilaista silloin, kun asui vakituisesti ulkomailla.

Nyt ajattelen niin, etten halunnut myöntää itselleni Kööpenhaminaan muuttamisen olleen erilaista, kuin olin kuvitellut. Ajattelin, että ulkomailla asuminen paranee ajan myötä, kunhan sopeudun uuteen tilanteeseen. Yritin ajatella asioita positiivisesti.

Hermeneutiikka on piilomerkituksen lukemista ilmimerkituksen tekstistä (Ricoeur 2005, 160). Tekstin ilmimerkitys kuvaa lyhyitä ja pidempiä matkoja Suomeen, mutta jättää kertomatta miltä kotimaahan palaaminen tuntui. Tekstin piilomerkituksen voi päätellä tulkitsemalla tekstin rakennetta ja ilmaisua: Suomessa tapahtuu aina paljon asioita, kaikkea ei edes ehdi kirjoittamaan päiväkirjaan. Kööpenhaminassa taas on aikaa kuvaila taidemuseokäyntejä ja arvioida elokuvia.

Se, että näin tärkeä asia voi kokonaan puuttua päiväkirjoistani, on merkille pantavaa. Tällä hetkellä ajattelen niin, että ehkä minun todella pitäisi opetella kiinnittämään enemmän huomiota tunteisiini ja yrittää kirjata ylös ainakin suurimmat ja vahvimmat tunteet. Ehkä minun olisi aika muuttaa päiväkirjamerkintöistäni. Luulen, että päiväkirjamerkintöistäni on muuttunut rutiininomaiseksi.

4.3.8 Itselle valehtelevä

12.1.2000

Maamonlahdent.

[--] Sitten Jarkko kysyi, että mitä aion Kööpenhaminassa tehdä. No, sitä asiaa olen ajatellut jotenkin näin: nyt lähdän Pariisiin ja minulla on meno- ja paluulippu. Mitä sen jälkeen tapahtuu, se on epävarmaa. Se, että en sano Jarkolle, mitä aion Kööpenhaminassa tehdä, ei tarkoita, että en olisi miettinyt, mitä aion tehdä. Koska välivuoden olen halunnut kauan. En vain tiennyt, että se tulisi näin. [--]

Tästä sitaatista käy ilmi, että olen valehdellut sekä Jarkolle että itselleni. Mikon kanssa sovittiin muutosta Pariisiin. Olin ajatellut muuttavani Pariisiin ja opettelevani vuoden ajan puhumaan ranskaa. Olin jo ehtinyt aloittaa kielikurssien kuuntelemisen nauhalta. Mikko muutti tilapäiseen asuntoon Ranskan pääkaupunkiin, ja minun vielä Suomessa ollessani Pariisi muuttui kuin varkain Kööpenhaminaksi, ja Ranskan sijaan pysyväksi kohteeksemme tuli Tanska. Minulla ei ollut mitään käsitystä siitä, mitä haluaisin Kööpenhaminassa tehdä. Sen sijaan olin erittäin väsynyt työhöni Helsingissä, ja ihmissuhteeni Helsingissä tuntuivat raskailta. Olin hyvin tyytyväinen siitä, että pääsisin pois, mutta minulla ei ollut aavistustakaan, mitä aikoisin tehdä, miten aikani kuluttaisin. Muiden kommenttien perusteella tiesin, että ulkomaille muuttaminen on monitahoinen ja suuri asia. En vain voinut mitenkään arvata, että muutokset eivät tuntuisi heti, vaan näkyisivät vasta pitkien aikojen kuluttua. Hännisen mukaan elämänmuutokset saavat aikaan kokonaisvaltaisia muutosprosesseja. Näissä prosesseissa elämää koskevat tarinalliset jäsennykset muotoutuvat uudelleen. Muutokset ovat hitaita, koska ne tapahtuvat ”sydämessä” eivätkä vain ”päässä”. (Hänninen 2003, 71.) Olin halunnut pitkään muuttaa pois Helsingistä. Se, että päädyimme Kööpenhaminaan, oli sekä Mikolle että minulle jonkinasteinen yllätys. Kummallakaan meillä ei ollut mitään syvempää suunnitelmaa Tanskaan muuttamisesta. Kaiken lisäksi Mikko piti Ranskasta ja Pariisista ja puhui ranskaa sujuvasti, jopa paremmin kuin englantia. Tanskan kieliopinnot arveluttivat minua. En nähnyt silloin mitään pitkäkestoisempaa hyötyä tanskan kielitaidosta. Olin siis täysin vailla suuntaa, kun valehtelin vastaukseni Jarkon kysymykseen ja päiväkirjamerkinnällä myös itselleni.

Charles Taylor viittaa teoksessaan *Autenttisuuden etiikka* Herderiin, jonka mukaan jokaisella ihmisellä on oma yksilöllinen tapansa olla. Jokaisen tulee elää elämänsä omaa tapaansa seuraamalla. Samalla on äärimmäisen tärkeää olla rehellinen itselleen. Jos ei ole, kadottaa oman ainutlaatuisen ihmisyytensä. (Taylor 1995, 58.) Lejeunen (2009, 291) mukaan huijaaminen tekee tyhjäksi koko kirjoittamisen tarkoituksen. Fothergill (1974, 162) käsittelee myös rehellisyyttä ja toteaa, että joskus pikemminkin päiväkirja on rehellinen kuin, että päiväkirjan pitäjä pysyisi totuudessa. Käsitän tämän ajatuksen siten, ettei päiväkirjaa ole mahdollista kirjoittaa ilman, että lukija saattaisi aistia totuuden rivien välistä. Saatoinkin kyllä kirjoittamishetkellä valehdella itselleni ja päiväkirjalleni, mutta en enää itselleni, kun luen merkinnän kymmenen vuoden kuluttua. Päiväkirja on muotona sellainen, että se tuo fragmenttien kokonaisuudesta lopulta esille totuuden.

4.3.9 Päätösten tekeminen

Päiväkirjan 48 lopussa on päiväämätön lista päätöksistä (3.5.2000 merkinnän jälkeen)

- En kerää Mikon jättämiä laseja, lehtiä & likaisia vaatteita
- En itke, en huuda vaan puhun asiani rauhallisesti
- Teen asiat kunnolla kerralla loppuun tai en aloita ollenkaan. Myös pikkuasiat mm tavarat paikoilleen heti Mikko ei hermostu sotkuista
- Hannele & Kaija, Markku Mikko selitettävä
- En puhu pahaa ihmisistä selän takana!!! KELLEKÄÄN!

Hännisen mukaan kun ihminen muodostaa sisäistä tarinaansa, hän muokkaa itseään tietoisesti. Muovaaminen tapahtuu asettamalla itselle tavoitteita ja vaatimuksia. (Hänninen 2003, 62.) Tämä lista on osoitus pyrkimyksestä muuttaa omaa käyttäytymistäni. Listan avulla olen asettanut itselleni tavoitteita. Fothergillin mukaan joidenkin päiväkirjojen päätarkoitus on kuvata kertojansa sisäistä elämää, eikä ole mieltä olla kiinnostunut sisäisestä elämästään, jos ei aio kehittää sitä. Päiväkirja on sisäisen kehityksen väline. (Fothergill 1974, 17.) Fothergill toteaa myös, että päiväkirja on kehys, jonka avulla voi nähdä totuuden itsestään. Pitää olla halukas muuttumaan (Fothergill 1974, 128).

Voin merkintää lukiessani hymyillä vaivaantuneena nuorelle itselleni. Rak toteaa artikkelissaan Philippe Lejeunen teoksessa *On Diary*, että päiväkirjojen lukeminen voi olla nöyryymis-harjoitus. Hänen mielestään on tavallista, että päiväkirjat ilmaisevat liikuttavaa naiiviutta. (Rak 2009, 20.) Myös omia 1940-luvun päiväkirjojansa arvioiva Meriluoto (1986, 163) toteaa tekstinsä olevan ”koomista, pateettista, juhlallista ja lapsellista”. Oma listani on hellyttävä sekoitus pientä ja suurta, realismia ja idealismia, yksityiskohtia ja suuria linjoja. Juuri tämä merkintä voi olla esimerkkinä Lejeunen (2009, 326) mainitsemasta päiväkirjojen uudelleen-lukemisen surullisesta suloisuudesta. Tunnen vanhentuneeni tästä merkinnästä. Kirjoitan ajas-ta, jota en saa takaisin.

Voin silti vielä kolmentoista vuoden jälkeen olla itseni tyytyväinen. Pyrin yhä vielä olemaan suora ja reilu ja välttämään pahan puhumista toisista selän takana: tavoite, johon on vaikea päästä ja joka vaatii itsekuria. Ystäväpiirini on laaja, ja monet ystäväistäni tuntevat toisensa. Nykyään pyrin käyttäytymiseen, jossa vaikenen ystäväni asioista, en puhu niistä mitään toi-sille. Ystäväni luottamuksen säilyttäminen pienissä ja isoissa asioissa on tavoitteeni, jota olen kehittänyt vuosien kuluessa tietoisesti. Sääskilahti viittaa Ricœurin ja toteaa, että kun ihminen tarkastelee oman elämänsä historiaa ja vertaa sitä kollektiivisiin historioihin, niin yksilöillä on mahdollisuus kehittyä moraalisisina toimijoina. Historiaa muodostavalla ihmisel-lä on kyky oppimiseen ja vastuullisesti toimimiseen. (Sääskilahti 2011, 320.)

Pystynkö viemään aloittamani asiat päätökseen? Olen kirjoittanut itselleni haastavan tavoit-teen. Tämän asian kanssa ponnistelen vieläkin.

Päiväkirjamerkintä on myös esimerkki asiasta, jota en voi millään palauttaa mieleeni. Olen kirjoittanut ylös: ”Hannele & Kaija ja Markku”. Mitä olen tarkoittanut sillä? Minulla ei ole käsitystäkään, mihin lauseella viitataan. Muististani ei ole mitään apua. Joskus kirjoittamisno-peuteni takia saan aikaan tekstiä, jota on vaikea ymmärtää jälkeenpäin. Vilko (1997, 75) toteaa, että kertoja tekee harkittuja tai alitajuisia valintoja, jotta lukija ymmärtäisi tekstin tar-koituksen mahdollisimman hyvin. Tässä kohdassa kertoja ei ole ajatellut lukijaansa lainkaan, tai sitten kertoja on pitänyt asiaa itsestään selvänä. Omasta kirjoituksesta etäännyminen on luonnollista ja johtuu ajan vaikutuksesta (Sääskilahti 2011, 211). Luulen, että olen muistanut merkinnän jälkeen vain hyvin lyhyen ajan, mitä olen kirjoituksellani tarkoittanut.

Päätökset on kirjoitettu kahdella värillä, mustalla ja punaisella tussilla. Punaiset merkinnät on selkeästi kirjoitettu myöhemmin mustien merkintöjen lomaan. Aivan, kuin asioita olisi harkittu kahteen otteeseen.

4.3.10 Listojen kirjoittaminen

yö to-pe 28.1.2000
Maamonlahdent

[--] Käänsin silloin sen virkatodistukseni ranskan kielelle. Siinä oli paikkakunnat:

Luhanka, Jyväskylä, Keuruu, Taipalsaari, Pertunmaa, Miehikkälä, Helsinki

Ja Helsingissä olen asunut:

Caloniuksenkadulla, Koulumestarintieellä, Humalistonkadulla ja Maamonlahdentieellä

Olen listaihminen. Jatkan äitini tapaa kirjoittaa listoja asiasta kuin asiasta: kauppalistoja, listoja tehtävistä töistä ja matkalle pakattavista tavaroista. Kun olen vaikean päätöksen edessä, kirjoitan listoja eduista ja haitoista. Kun Mikko etsi meille asuntoa Kööpenhaminasta, kirjoitin hänelle paperille ylös hyvän asunnon ominaisuudet.

Tässä luettelossa pääsen nopeasti olennaiseen kiinni. Siinä näkyy olemiseni perimmäinen juurettomuus², joka alkaa jo lapsuudestani: meidän perheemme muutti usein. Miksi en sitten ole kirjoittanut päiväkirjaan: ”Olen juureton”? Siksi, että se on ollut itsestänselvyyys jo pitkään sekä minulle että sisaruksilleni. Päiväkirjani on tarkoitettu minulle itselleni. Kirjoitan niissä asioita, jotka kiinnostavat minua itseäni. Jokaiseen paikkakuntaan liittyy paljon tunteita ja muistoja. Paikkakuntien luettelo pitää paljon tietoa sisällään jo sinällään. Lisäksi minulle oli uusi ajatus, että myös Helsingin osoitteet oli listattu. Vaikka olinkin asunut Helsingissä suhteellisen kauan (viisitoista vuotta), on tuo aika pääkaupungissa kuitenkin jakautunut selkeästi erilaisiin jaksoihin.

Hänninen puhuu väitöskirjassaan sisäisistä tarinoista. Tässä merkinnässä olen päivän yksittäisten tapahtumien kirjaamisen sijaan tiivistänyt suuremman tapahtumaketjun. Olen huo-

² Juurettomuus on osa identiteettiäni. Identiteettiä olen käsitellyt tarkemmin kappaleessa 4.3.4.

maamattani kirjoittanut ylös koko elämän kokoavan merkinnän. Olen kiteyttänyt elämäni mainitsemalla seitsemän paikkakuntaa. Lista myös etäännyttää ilmaisusta kaikki tunteet. Olen nähnyt tärkeäksi kirjoittaa ylös, että olen muuttanut paljon, ja siitä todistuksena minulla on virkatodistus. Virkatodistus oli käännetty ranskaksi, koska luulimme aluksi muuttavamme Pariisiin.

4.3.11 Esimerkki terapeuttisesta kirjoittamisesta

Tanskaan muuttaminen oli tietenkin minulle itselleni lähtöä jonnekin, olin menossa kovasti eteenpäin, kohti tuntematonta. Ystäväni ja sukulaiseni jäivät kuitenkin Helsinkiin. Ennen muuttoa tapasin sisaruksiani. Veljeni sai harvinaisen avoimuuden puuskan ja selkeästi jututti minua illallisella meidän kotonamme Lauttasaarella. Kirjoitin keskustelun päiväkirjaani ja itkin kirjoittaessani. Keskustelimme veljeni kanssa monista asioista, mutta niiden lomassa hän sanoi: ”You give me strength”.

la 22.1.2000
Maamonlahdent.

[--] Lopetin tuon vollausputken. Koska tietenkin oli hankala kirjoittaa kaikki tuo. Soitin Johannalle. Se kertoi, että Jarkko silloin aamulla soittaessaan ei ollutkaan puhunut Päivistä! Siinä syy, miksi asiat lutviutuivat huonosti.

On siis kaunis aamu. Aurinko paistoi äsken mereen niin, että osa välkkyi sinisenä ja osa punaisena. Kaksi pilkkijää istui kirjavissa, räikeissä vaatteissa ihan jään lumirajan kohdalla. Siis sillä kohdalla, johon asti vanha jää sulii viime viikolla ja josta uusi jää taas perjantaina alkoi muodostua. Johanna puhui paljon. Oli hyvä, että soitin sille. [--]

Tässä yhteydessä ei ole tarpeen toistaa keskusteluaamme, joka koski perheen sisäisiä asioita. Keskustelu oli kuitenkin niin epätavallinen, että kirjasin sen päiväkirjaani. Kun lopetin kirjoittamisen ja itkemisen, kiinnitin huomiota ympäristöön ja rauhoitin itseni. Samalla päiväkirjan tekstin rytmi muuttuu. Katselin ulos ikkunasta ja kirjoitin huomioitani luonnosta ylös.

Tässä merkinnässä olen kirjoittanut asioista, jotka saivat minut itkemään. Itkeminen, ja siis myös kirjoittaminen, on ollut tunteiden purkamista. Yksinäinen päiväkirjan kirjoittaminen on terapeutista kirjoittamista. Tapahtumasta puuttuu kuitenkin vuorovaikutuksellisuus³.

³ Kirjallisuusterapiaan sen sijaan kuuluu merkittävänä osana vuorovaikutuksellinen keskustelu (Linnainmaa 2008, 11–12).

4.3.12 Esimerkki metaforasta

pe 7.7.2000
St Regnegade

[...] Olimme varmaan kirkossa liki kaksi tuntia, mutta sitten menimme Christianiaan. Ja kävi ilmi, että Peter oikeasti olikin hyvä valinta oppaaksi sinne. Todellakin – tori, jossa myytiin piippuja ja katu, jonka molemmilla puolin myytiin huumeita: hasista ja marihuanaa. No, olinpa ihmeissäni. Mutta itse alue oli iso koirien paratiisi, ne olivat vapaina, ei autoja, vain pyöriä. Jokapuolella oli rakennusjätettä ja muutama rakennustyömaakin käynnissä. Siellä oli hevonen omassa aitauksessaan. Ja koko alueen ulkopuolella statue of liberty. Niinpä. Se todella oli kokemus!

Hosiaislouma (2003, 577) määrittelee metaforan *Kirjallisuuden sanakirjassaan*: ”Kielikuva eli trooppi, jossa sanaa tai lausetta käytetään kuvaamaan aivan toista kuin mitä se ensisijaisesti ja tavanomaisesti kuvaa. Metafora on epäsuora ja monimerkityksinen kuvailmaisuus, joka merkitsee enemmän kuin suoraan sanoo. Kysymys ei ole varsinaisesta rinnastuksesta eikä vastaavuudesta, vaan uudesta yhdistelmästä, jossa kuva asetetaan kuvattavan paikalle välittömästi, suoraan vertaamatta”.

Olen siis kirjannut päiväkirjaani ajatuksen Christianiasta koirien paratiisina. Metafora on uusi ja käyttämätön, olen sen itse keksinyt. Metafora tuo Christianiasta suomalaiselle epätavallista tietoa: alue on muutakin kuin vapaiden, mietojen huumeiden käyttäjien maailma. Metafora tuo esille ajatuksen, joka viittaa Christianian vaihtoehtoisuuteen laajemmin, kuin mitä on totuttu kuulemaan. Ricœurin (2000, 86–87) mukaan me käytämme metaforaa miellyttääksemme lukijaamme, pyrimme tekemään tekstin houkuttelevammaksi. Ehkä se selittääkin vaikeuteni löytää metaforia päiväkirjamerkinnoistäni: minun ei tarvitse houkuttaa itseäni lukemaan tekstiäni. Lisäksi on toki myös tunnustettava, että metaforien keksiminen on vaativaa, eikä se ole minulle luontaista. Metaforien miettiminen myös hidastaisi itse kirjoitustapahtumaa.

4.3.13 Päiväkirjasta *Mariaan*

Päiväkirja on muistin tuki. Päiväkirjan pohjalta on mahdollista luoda uutta. Esittelen seuraavaksi, kuinka olen käyttänyt päiväkirjani materiaalia tuottaessani autofiktiivistä tekstiä. Kyse on siis päiväkirjaan kirjoitetun tekstin käyttämisestä uudelleen.

Ryhdyin kirjoittamaan *Mariaa* kirjoittamisen perusopinnoissa syksyllä 2006. Alusta lähtien oli selvää, että halusin kirjoittaa siitä, mikä minua pohditutti eniten: Tanskasta ja Flemmingistä. Tapahtumat Kööpenhaminassa askarruttivat minua yhä. Kirjoittaminen oli kuitenkin tuskaista, ja siksi kirjoittamisen aineopinnoissa ryhdyin tekemään toista tekstiä. Kevään 2007

jälkeen palasin *Mariaan* vasta syksyllä 2012 opettajani Risto Niemi-Pynttärin suosituksesta. Ryhdyin jatkamaan tekstiä samanaikaisesti graduuni kirjoittamisen kanssa. Valitsin graduuni aineistokseni Tanskan alkuaikojen päiväkirjani, joita ryhdyin lukemaan uudelleen. Siten päiväkirjojen lukeminen ja *Marian* kirjoittaminen osuivat limittäin samalle ajanjaksolle. Löysin päiväkirjoistani tapahtumia ja kuvauksia *Mariaan*.

Jotkut kohdat Mariassa tulevat suoraan päiväkirjastani. Esimerkiksi käy Mikon matkustaminen Pariisista Kööpenhaminaan lentokoneen ohjaamossa. Tällaisena teksti alkaa päiväkirjassani:

la 13.5.2000
St. Regnegade

Eilen Mikko tuli ja millaista sillä olikaan ollut lentoasemalla! Nauroin todella, kun kuulin tämän tarinan:

Mikko oli tapansa mukaan tullut viime tipassa kentälle. Air Francella on kolme luokkaa ja Mikon luokka ei ollut Business Class vaan se keskimmäinen luokka. Ja Chek In:ssä Mikolle sanotaan, että sorry – ei tilaa! Mikko oli kuulemma saanut ”pultit” ja ruvennut valittamaan, että lippu on tilattu 3 viikkoa sitten ja nyt hänelle tarjotaan jonotuspaikkaa! Se ei ollut suostunut lähemmään siitä tiskiltä mihinkään, ennen kuin hän saa boarding passin. No lento läheni ja kone oli täysi ja Mikolla ei lippua. Mikko oli pulissut kuulemma kaikenlaista ”ensi viikon lento on peruttava” ja ”tulen xxx:ltä ja pidän kyllä huolta, että alaisenikaan eivät käytä Air Francea” jne jne. Ja kaikille ihmisille se oli valittanut huonosta palvelusta jne. Joku pomo oli tullut sanomaan, että Mikko voi odottaa lippuaan muuallakin, No, Mikko oli sanonut joltain ”poissa silmistä, poissa mielestä”. Ja siinä se oli vaan tököttänyt. Ja mitä sitten? Koneen kapteenin luvalla Mikko sai paikan ohjaamosta! En usko! Mikko oli ollut kuulemma niin kiukuinen, että se ei ollut pystynyt oikein nauttimaan siitä kaikesta, mutta ainakin se pääsi kotiin! [–]

Ja tällaisena olen aloittanut tekstin Mariassa:

Eräänä perjantai-iltana odotin Mikkoa kotiin Pariisista. Hän oli ollut työmatkalla ja oli kotiinpaluun aika. Mikko tuli Kastripista taksilla ja oli aivan tohkeissaan. Mies ryhtyi vielä vaatteita vaihtaessaan selittämään, mitä hänelle oli tapahtunut Charles de Gaullen lentokentällä.

Vastaanottoiskillä hänelle oli sanottu, että kone oli täynnä, hän joutuisi siirtämään paluutaan Kööpenhaminaan seuraavalle päivälle. Mikko oli suuttunut. Yhden lisäyön viettäminen Pariisissa ei sopinut hänen aikatauluunsa, koska hänellä oli lauantaina sovittu tapaaminen, hänen piti haastatella uutta työntekijää. Mikko ei ollut antanut periksi. Hänellä oli lippu, hän halusi koneeseen ja Tanskaan vielä samana iltana. Hän oli jäänyt seisomaan tiskille. Virkailija oli ryhtynyt palvelemaan seuraavaa jonossa. Mikko ei ollut siirtynyt jonon vierestä. Hän oli kuvannut jokaiselle matkustajalle erikseen lentoyhtiön ala-arvoista tapaa toimia. Hänet aiottiin jättää koneesta pois, vaikka hänellä oli maksettu lippu. Jono oli edennyt. Matkustajat olivat vaihtuneet. Mikko ei ollut perääntynyt tiskiltä ja oli häirinnyt virkailijan toimintaa rauhallisesti, mutta sinnikkäästi. Mikko oli ryhtynyt kohteliaaseen, mutta päättäväiseen vastarintaan ranskaksi.

Päiväkirjassani olen kuvannut tapahtuman nopeasti ja puhekielellä. Päiväkirjan teksti on viimeistelemättömyydessään aito. Sekä lentoyhtiön nimi että työpaikan nimi on kirjattu tekstiin. Olen käyttänyt sanoja ”boarding pass” ja ”pultit”. Sanavarasto ja tekstin äänensävy muuttuvat tekstilajin mukaan. *Mariassa* on eri yksityiskohdat kuin päiväkirjatekstissä. *Mariassa* olen nähnyt hyväksi kutsua lentoasemia nimeltä, kun taas päiväkirjan pitäjälle ne ovat itsestään selviä. Päiväkirjassa teksti on myös lyhyempi kuin *Mariassa*. Eikä syyttä, sillä tapahtuma on

ainutlaatuisen. Tarina kuvaa hyvin sekä Mikkoa että lentämistä ennen 11.9.2001. Olen saanut *Mariaan* luvun, joka on samalla sekä hyvin persoonallinen että yleinen.

Tapahtumien kertomisen lisäksi olen käyttänyt päiväkirjan tekstejä pohjana myös kuvaillessani ihmisiä. Karen Blixenin koti Rungstedlundissa tuli minulle hyvin tutuksi. Toukokuussa 2000 olen liittänyt päiväkirjaani kolme postikorttia Tanskan hyvin kuuluisan kirjailijan kotoa. Uudella hömpötyksellä viittaa ilmeisesti postikortteihin. Onneksi tapa jäi vain kokeiluksi, sillä postikortit ovat aivan liian paksuja päiväkirjan sivuille liimattaviksi.

ke 24.5.2000
St Regnegade

[--] Ja nyt aloitan uuden hömpötyksen:

Tässä kuvassa on siis Denys Finch-Hatton (1887-1931). Ja miksi juuri tämä kuva? Silmät, kasvat ja kädet. yhdistyy tuollainen haaveileva ilme, ilmeikkäät silmät ja käytännölliset kädet. [--]

Mariassa olen yhdistänyt Karen Blixenin miesystävän ja Flemmingin kuvauksen.

Katselin Flemmingin käsiä: paksut ja lyhyet sormet. Mieleeni tuli postikortti Denys Finch-Hattonista, jossa näkyivät kasvat ja kädet. Kasvojen perusteella ymmärsin hyvin, että kuvassa oli mies, joka klassisella musiikilla toivotti Karenin tervetulleeksi kotiin kahviviljelmiltä. Näillä kasvoilla mies pyysi Karenia kertomaan tarinoita takkatulen edessä. Mutta hänen kätensä olivat ruumiillisen työn tekijän paksusormiset kädet, kuvan käsillä metsästettiin leijonia. Flemmingin käsivarret olivat täynnä pieniä pisamia, jotka tuntuivat vain lisääntyvän kesäisin. Käsiä päätellen Flemming olisi voinut olla punatukkainen. Miehellä oli vierasmaalaisen iho, en ollut koskaan kenelläkään suomalaisella nähnyt vastaavanlaista.

Taaskin päiväkirjan kuvaus on lyhyempi. Tiedän kyllä itse, miten suuren vaikutuksen englantilainen aristokraatti oli minuun tehnyt, enkä selittele sitä päiväkirjassani sen kummemmin. Sen sijaan *Mariassa* yritän tuoda lukijalle näkyviin vastakohtat. Kuinka miehellä voi olla niin laaja skaala: tarinoista leijonanmetsästyksen ja pienkoneella lentämiseen? Kasvoista siirryn käsiin ja lopulta Flemmingin pisamaiseen ihoon. Mariassa olen kuvannut Flemmingin vertaamalla miestä liki sata vuotta aiemmin eläneeseen mieheen. Olen halunnut myös kiinnittää huomion käsiin, jotka ovat kasvojen jälkeen ehkä eniten ihmisen persoonallisuutta ilmentävä ruumiinosa. Lisäksi olen yrittänyt tuoda esiin monipuolisen persoonallisuuden, laajan skaalan, jolla toimitaan.

Mariassa on myös tärkeä henkilö Marianne, joka pitää alakerran ravintolaa. Olen kuvannut ensimmäisen tapaamisen päiväkirjassani seuraavasti:

ma 15.1.2001
St Regnegade

[--] Sitten kotimatalla vielä Mikko halusi pistäytyä meidän alakerran ravintolassa. Ja kas, uusi omistaja oli hauska, innostunut vanhempi nainen ja Mikolla ja sillä synkkas heti. [--]

Muistini mukaan Mikko kävi alakerran ravintolassa ensimmäisen kerran yksin ilman minua. Ja siten olen asian kuvannut *Mariaan*:

Eräänä perjantaina Mikko tuli erityisen hyväntuuluisena töistä kotiin. Alakertaan oli avattu ravintola, hän oli jo käynyt siellä aperitiivillä. Ravintolan omistaja oli mukavantuntuinen nainen, Marianne. Mikko oli jututtanut rouvaa, ja juttelu oli piristännyt.

En siis voi tietää, miten ensimmäinen tapaaminen meni, oliko asialla Mikko yksin vai minä ja Mikko yhdessä. Tässä kohdin muistini ja päiväkirjamerkinnät eivät ole yhteneviä. Minulla on todellisuudesta siis kolme eri versiota: muisti, päiväkirja ja *Maria*. Marianne on yksi niistä henkilöistä, joiden rooli *Mariassa* on fiktiivinen. Marianne oli oikeasti läheisempi Mikolle kuin minulle. Ravintolasta ja ravintoloitsijasta on kirjoitettu *Mariaan* enemmän kuin päiväkirjaani.

Mariannen ensitapaaminen on kuitenkin hyvä esimerkki muistin ja päiväkirjan suhteesta. Nyt, kun *Mariaa* on kirjoitettu sata sivua, en tiedä, mikä osa tekstistä on peräisin päiväkirjasta ja mikä muistista. Toistaiseksi kuvittelen silti tietäväni, mikä on kuviteltua ja mikä on totta. Saattaa kuitenkin olla, että jonkun ajan kuluttua *Mariaan* kirjoittamani teksti syrjäyttää muistini.

Meriluoto toteaa, että hänessä on kaksi maailmaa, kaksi ulottuvuutta. Toisessa maailmassa syntyy runoja ja proosaa, toisessa maailmassa merkintöjä päiväkirjaan. Nämä kaksi maailmaa kamppailevat keskenään ja välillä auttavatkin toinen toisiaan. (Meriluoto 2010, 158.) Minulla taas on kaksi aika- ja paikkaulottuvuutta. Toisessa ulottuvuudessa luen Tanskan aikaisia päiväkirjojani, elän Tanskan kokemuksiani uudelleen ja kirjoitan *Mariaa*. Toinen ulottuvuus on nykyaika, jossa kirjoitan päiväkirjaani ja *Mariaa*. Minullakin ulottuvuudet menevät ihanasti lomittain.

5 VERTAILUAINEISTO

5.1 Aila Meriluodon päiväkirja ja romaani

Sen lisäksi, että olen kirjoittanut päiväkirjaa, olen myös lukenut julkaistuja päiväkirjoja⁴. Tässä tutkielmassa haluan vertailla omaa kirjoittamistani yhteen päiväkirjoja julkaiseseen naiskirjailijaan. Olen valinnut Aila Meriluodon, sillä oma kirjoittamiseni vertautuu monilta osin luontevasti hänen päiväkirjoihinsa (*Vaarallista kokea*) ja avainromaaniiin (*Peter-Peter*). Tarkastelen seuraavassa ensin Aila Meriluodon tekstejä sikäli, kun ne ovat kiinnostavia oman kirjoittamiseni kannalta. Käsittelen myös Meriluodon päiväkirjojen julkaisuprosessia. Näiden lukujen jälkeen vertailen omia tekstejäni Meriluodon julkaisemiin teksteihin. Lopuksi vertailen kahden kielen käyttöä päiväkirjoissa.

Aila Meriluoto julkaisi vuosien 1953–1975 päiväkirjansa vuonna 1996. Päiväkirjoissa kuvattun yli kahdenkymmenen vuoden ajanjakson aikana Meriluoto on 29–51 -vuotias. Jakson alussa hän muuttaa neljän lapsensa kanssa Nilivaaraan, Ruotsin Lappiin. Sieltä perhe muuttaa Enköpingiin. Vuonna 1974, kun lapset ovat aikuistuneet ja muuttaneet pois kotoa, kirjailija palaa takaisin Suomeen. Meriluoto elää omien sanojensa (1996, 9) mukaan emigranttiaikaa perheineen vieraassa kulttuurissa yli kymmenen vuotta.

Meriluoto päätti editoida päiväkirjansa ja julkaista ne yli neljäkymmentä vuotta ensimmäisten merkintöjen jälkeen. Vuonna 1986, siis ennen *Vaarallista kokea* -teosta, Meriluoto julkaisi päiväkirjansa vuosilta 1944–1947 nimellä *Lasimaalauksen läpi*. Meriluodolla oli siis jo kokemusta päiväkirjojen editoinnista ja julkaisusta, kun hän työsti Ruotsin aikaisia päiväkirjojaan.

⁴ Lukemiini päiväkirjoihin kuuluvat muun muassa Katarina Haavion ja Satu Koskimiehen *50-luvun tytöt*, Ingmar Begmanin ja Maria von Rosenin *Kolme päiväkirjaa*, Matti Klingenin päiväkirjoja, Anne Frankin *Nuoren tytön päiväkirja*, Ilmari Kiannon *Salainen päiväkirjani*, Suvi Aholan toimittama *Hiljaista Vimmaa* sekä Kyllikki Villan *Vanhan rouvan lokikirja*.

Päiväkirjojensa kohtaloa hän pohtii *Vaarallista kokea* -teoksessa ensimmäisen kerran jo vuonna 1962 (Meriluoto 1996, 81). Taustalla on kokemus päiväkirjojen polttamisesta sinä aikana, kun Meriluoto oli naimisissa Lauri Viidan kanssa.

Esipuheessaan Meriluoto (1996, 8) toteaa, että hänen päiväkirjoillaan on pääsääntöisesti tapana kertoa vain vaikeista tapahtumista. Kolmen eri aikajakson päiväkirjat julkaissut kirjailija kiteyttää elämäkerrassaan: ”Ei ihminen onnestaan kirjoita” (Rajala, 2010, 355). Hän tunnistaa hyvin muitakin päiväkirjalle tunnusomaisia piirteitä. Meriluoto (1996, 9) kertoo päiväkirjojensa olevan elämän keskellä, tulevan kynnyksellä. Meriluoto (1996, 70) analysoi kirjoittamistaan sanomalla, että ajattelemisen ja pohtimisen eivät riitä, pitää olla selkeätä tekstiä paperilla. Vasta kirjoituksen jälkeen tilanne on ymmärretty ja hallinnassa. Meriluoto (1996, 81) kirjoittaa päiväkirjaa päästäkseen itseensä. Hän (1996, 82) toivoo päässeensä tilanteeseen, jossa ”kirjoitus ja ajatus ovat yhtä”. Toisinaan ajatukset päiväkirjan pitämisestä ovat proosalisempia, näin esimerkiksi helmikuussa 1962, jolloin hän kuvaa päiväkirjan kirjoittamista itsensä penkomiseksi (Meriluoto 1996, 87). Meriluoto myös lukee päiväkirjojaan jälkikäteen, mistä todistaa merkintä vuodelta 1969, jolloin hän toteaa löytävänsä yllättäviä seikkoja päiväkirjastaan. Osan asioista hän on jo ehtinyt unohtaa. Merkinnät ovat todisteita siitä, että hän sittenkin elää. (Meriluoto 1996, 154.) Päiväkirjan kirjoittaminen saattaa olla myös ajoittain addiktoivaa. Sen oppii myös Meriluoto, joka vuonna 1971 toteaa: ”En näköjään voi vuorokauttakaan olla ilman päiväkirjaa” (Meriluoto 1996, 240).

Meriluoto (1996, 21) toteaa olevansa kirjoittamisen subjekti, joka tarkastelee, pohtii ja kuvaa maailmaa omasta näkökulmastaan. Edelleen hän (1996, 22) väittää omasta sisimmästään lähtevän tekstin olevan objektiivisin ja tosin tulkinta, minkä hän runoilijana voi antaa (*Peter-Peter* oli Meriluodon ensimmäinen julkaistu romaani). Meriluodon (1996, 331) mielestä kirjoittajan pitää olla henkilökohtainen, vain siten mahdollistaa tekstin, joka on voimakasta ja värikästä todistusta. Meriluoto kirjoittaa sitä, mikä on häntä itseään ja siksi yleispätevää (Rajala 2010, 386). Näin hän siis perustelee sekä subjektiivisen näkökulmansa että sen oikeutuksen sekä päiväkirjan kirjoittajana että taiteilijana. Meriluodon (1997, 115; 1996, 182) mielestä kirjoittaminen onnistuu vain tunnelataukseen perustuen.

Meriluoto on rohkea runoilija, kirjailija, taiteilija ja nainen. Runoilijana Meriluoto (1996, 75) tietää tehneensä jotain säilyvää. Hän arvioi päiväkirjassaan vuonna 1971, että kirjoittaminen

on hänelle arvokkaampaa kuin ihmissuhteet (Meriluoto 1996, 259). Merkintä on ymmärrettävä naiselta, joka on kirjoittanut *Lasimaalauksen* ja saanut sen julkaisemisen myötä sekä kriitikoiden kiitokset että lukevan yleisön suosion.

Meriluoto selittää sekä päiväkirjassaan että romaanissaan, miksi romaanin voi kirjoittaa todellisista tapahtumista ilman, että se on totta. Hän toteaa, että täydellisesti todellisuuteen perustuvaa tekstiä on mahdotonta kirjoittaa, koska kirjailija tekee aina valintoja ja tulkitsee tapahtumia. Kirjailija katsoo asioita vain yhdestä näkökulmasta, kun taas todellisuus on monisärmäinen. (Meriluoto 1997, 116.) Kirjoittaessaan *Peter-Peteriä* Meriluoto (1996, 257) kertoo muokanneensa henkilöiden luonteita ja tapahtumia, kärjistäneensä. Meriluoto (1996, 222) toteaa myös muistin ja kirjoittamisen suhteesta, että kirjoittamisen jälkeen hänellä on varmuus kaiken tapahtumisesta täsmälleen tekstin mukaisesti, vaikka kirjoittaessaan hän tietää luoneensa uuden, itsenäisen todellisuuden. Aika tuo kuitenkin kirjoittajan mielipiteisiin muutoksia. Vuonna 1995 kirjailija hämmästelee, kuinka samansuuntainen *Peter-Peter* on päiväkirjan kanssa, vaikka hän luuli kirjoittaneensa romaanin uudesta näkökulmasta (Meriluoto 2010, 210).

Meriluodon päiväkirjat sisältävät ajatuksia kirjoittamisesta ja lukemisesta sekä kirjailijana ja kääntäjänä toimimiseen liittyvistä tapahtumista, Suomeen kohdistuvien työ- ja lomamatkojen kuvausta sekä ihmissuhteiden analysointia. Merkinnät ovat harvassa, arkipäiväisiä asioita kerrotaan hyvin vähän, siten kaksikymmentä vuotta mahtuu reiluun neljänsataan sivuun. Päiväkirjojen tiiviys ja lauseiden merkitsevyys voivat toki olla editoinninkin tulosta.

Meriluoto käyttää sekä päiväkirjassaan että romaanissaan *Peter-Peter* sujuvasti ruotsinkielisiä ilmauksia, joita hän ei käännä eikä selitä suomeksi. Ruotsinkielisiä ilmaisuja on huomattavasti enemmän päiväkirjassa, kun taas *Peter-Peterissä* niitä on vain muutama. Meriluoto (1996, 146) toteaa: ”Ruotsin kieli alkaa paikoitellen kasvaa orgaaniseksi ainekseksi ilmaisuuni”. Halu suomen kielen aktiiviseen käyttämiseen onkin varmaan ollut yksi syy Meriluodon käännöstöiden määrään emigranttiaikana. Ruotsin ja suomen kielen sekoittumisesta otan esimerkkeinä vaikkapa seuraavat lauseet:

-Äkkiä Harry ehdotti että voisin asua hänen lyassaan sen aikaa kun olen Ruotsissa (Meriluoto 1996, 36)

-Hän puhui pitkään, rupesi lopulta flirttaamaan, sanoi ”du som är så vacker och ung” – se kuuluu hänen tyyliinsä, hän on sellainen kladdmåns (Meriluoto 1997, 43)

Kirjailija pohtii myös päiväkirj kirjoittamisen motiivejaan. Meriluoto (1996, 45) toteaa lörpöttelevänsä kirjoittamalla, koska ei ole ketään, jonka kanssa keskustella. Samaa tarkoitusta palvelevat varmaan myös kuvaukset näennäisen arkisista tapahtumista, vaikkapa kuvaukset vaeltelusta Tukholman lähiöissä ja keskustassa (ks. Meriluoto 1996, 34–35). Hän (1996, 161) toteaa, että pelkkien tapahtumienkin luetteleminen on tyydyttävää, siten elämä tuntuu todemmalta. Meriluoto arvelee, että tärkein syy päiväkirj kirjoittamiselle lienee kuitenkin sydänystävän puuttuminen. Hänellä ei ole ketään, joka seuraisi hänen elämäänsä läheltä, kaikki tuttavat tuntuvat olevan henkisesti etäällä. (Meriluoto 1996, 155.) Häneltä puuttuu puhekumppani (Meriluoto 1996, 173).

Päiväkirja sisältää myös suoria, lainattavia elämäntapahtumia. Sellaiseksi voi luokitella lauseen: ”kypsillä ihmisillä ei ole vain oikeus vaan myös velvollisuus ajatella epäsovinnaisesti” (Meriluoto 1996, 83). Meriluoto (1996, 136) toteaa myös itsekin hieman yllättyneenä, että kirjoittaminen ja rakastuminen ovat vaihtoehtoisia. Matkustaessaan Ruotsin ja Suomen välillä kirjailija oppii myös, että ”ennen lähtöä asiat tulevat intensiivisiksi, ainutkertaisiksi” (Meriluoto 1996, 316).

Päiväkirjassaan Meriluoto kertoo myös lukemistaan kirjoista ja arvioi niitä. Esimerkiksi Tanizakin *Avain* saa runoilijan pohtimaan rakkautta ja kommentoimaan sitä sanoilla: ”koskaan ei voi olla varma siitä mitä ihminen sisällään pitää ja rakkaudessa kaikista vähiten” (Meriluoto 1996, 68–69). Toteamus osoittautuu myös Ailan elämässä paikkansa pitäväksi. Rakkaus ja erotiikka ovat Meriluodolle tärkeitä asioita. Päiväkirjojen ajanjaksona hänellä on suhde Ruotsissa asuvan kirjailijan Mart Sarnetin kanssa (nimi on muutettu julkaistuun päiväkirjaan, miehen oikea nimi on Ivar Grünthal). Tästä suhteestaan hän kirjoittaa autofiktiivisen romaanin *Peter-Peter (Erään rakkauden asiapaperit)*, joka julkaistiin Suomessa vuonna 1971 ja josta Matti Kassila ohjasi elokuvan vuonna 1972.

Mart esiintyy päiväkirjassa ensimmäisen kerran 19.1.1970. Mart ja Aila ovat aloittaneet kirjeenvaihdon. Kuin vahingossa Aila aavistaa tapahtumien kulun todetessaan kaiken olevan

Martille ajankulua, josta hän jonain päivänä luopuu tuntematta ikävää (Meriluoto 1996, 161). Merkintä on hyvä esimerkki siitä, kuinka totuuden voi ennakoida nopeasti kirjoitetuissa, huolimattomissa lauseissa, jotka kirjoittaja varmaan jo saman tien unohtaakin. Sillä kirjeenvaihdolla alkaneesta suhteesta Aila ja Mart kehittävät myrskyisän. Suhteeseen liittyy seksiä melkein Martin vaimon nenän alla, viime tingassa peruuntuneita tapaamisia, kiihkeitä kirjeitä ja puheluita, valehtelua, salailua, Ailan sairaan lapsen yksin jättäminen, odottamista, tuliaisruusuja ja hotellitapaamisia. Mart jättää Ailan ilman selityksiä suhteen kestänyttä noin vuoden. Tai näin voi ainakin kuvitella Ailan päiväkirjan perusteella. Ailan on vaikea hyväksyä, että hänet on jätetty, hän ei ymmärrä miksi (Meriluoto 1996, 227). Aila pyytää kirjeitään takaisin, Mart ei lähetä niitä, vaikka Ailan pyynnöstä myös WSOY:n edustaja kirjoittaa Martille. Aila kirjoittaa ilman lähettämiään kirjeitäkin tapahtumien perusteella nopeasti romaanin.

Peter-Peter sisältää kirjeitä Sannalta Peterille. Väliin mahtuu suhteen tapahtumien kuvausta Sannan romaaniluonnoksesta sekä päiväkirjakatkelmia Sannan päiväkirjasta. Romanin päättää Peterin kirje Sannalle.

Ehkä hieman yllättäenkin *Peter-Peter* sisältää enemmän informaatiota Martista kuin päiväkirja. Sanna kirjoittaa Peterille, jonka hän arvelee olevan ihana isä omille lapsilleen (Meriluoto 1997, 49). Sanna ajattelee toisinaan Peterin pientä poikaa (Meriluoto 1997, 102). Peterin vaimo haluaa säilyttää perheen kokonaisuutena (Meriluoto 1997, 110). Tähän kiteytyykin tulkintani mukaan Peterin haluama ero Sannasta: Peter ei halua rikkoa perhettään.

Peter-Peter sisältää rohkeita eroottisia kuvauksia. Sanna analysoi lopulta Peterin seksuaalisuutta sanoilla, joita kukaan mies ei haluaisi kuulla itsestään. Lukija ei voi välttyä ajatukselta, että kyseessä on kaunaisen naisen kirjoitus miehelle, eräänlainen kosto, varsinkin kun Sannaakin siihen viittaa (ks. Meriluoto 1997, 196).

Sanna toteaa romaanin lopussa, että kertomuksessa on koko ajan ollut kyse hänestä itsestään (Meriluoto 1997, 204). Tämä on mielestäni oikeaan osuva havainto kirjailijalta. Koko *Peter-Peter* kertoo todellakin vain Sannasta ja Sannan tarpeesta läheisyyteen, rakkauteen ja seksiin, Peter on sivustakatsoja, välttämätön statisti. Peter olisi voinut olla kuka tahansa riittävän älykäs, kirjallinen mies. Sanna on katsonut tilannetta liian läheltä nähdäkseen totuutta (Meriluoto 1997, 205). Peter toteaa kirjan ainoassa kirjeessään myös, että terveiden ihmisten rak-

kaus on elinvoimaista leikkiä (Meriluoto 1997, 208), mutta Peterin ja Sannan suhde oli jotain ihan muuta.

Kun *Peter-Peter* on painossa, Meriluoto toteaa: ”No, siellä se on jo menossa. Irrallaan. En minä sille enää mitään mahda. Hyvää matkaa.” (Meriluoto 1996, 302.) Näin Meriluoto kirjaa päiväkirjaansa kaikkien kirjailijoiden tietämän asian: teoksilla on julkaisemisen jälkeen oma elämänsä, johon kirjailija on osaton. Meriluotoa ei lopulta kutsuta edes *Peter-Peteristä* tehdyn elokuvan kutsuvierasiltaan.

Sekä päiväkirjassa että romaanissa on kuvausta ulkopuolisuudesta. Teokset sisältävät viitteitä siitä, millaista on asua vieraassa kulttuurissa. Sanna kaipaa Ruotsissa suomalaisten suoraa käyttäytymistä (Meriluoto 1997, 61). Sanna sanoo myös olevansa niin tottunut ruotsalaisten pitämään välimatkaan, että kaikki spontaanisuus pääsee yllättämään. Sanna kokee olevansa väistämättä muukalainen, joka mielletään aina kansansa ja kulttuurinsa edustajana, ja jonka yksilöllisyys unohdetaan. (Meriluoto 1997, 8.) Sanna ei kuitenkaan päästä itseäänkään helpolla. Se käy ilmi hänen todetessaan, että jokainen maastamuuttaja pakenee jotain. Itseään ei voi kuitenkaan loppumattomasti paeta. (Meriluoto 1997, 9.) Romaanin lopussa Sanna analysoi tapahtunutta ja toteaa, että suhde oli yritys suurennella ainoaa sattumanvaraista tunne-elämystä ulkomailla asuvan naisen autiomaassa (Meriluoto 1997, 202). Päiväkirjassaan Meriluoto harmittelee myös ruotsin kielen taitoaan. Hän on epävarma, pystyykö koskaan itseilmaisuuksiin ruotsin kielellä. Vieraan kielen ymmärtämisessäkin on puutteita. (Meriluoto 1996, 106.) Nämä merkinnät on tosin tehty juuri Ruotsiin muuton jälkeen. Sannan mielestä ulkomailla äidinkieli vaurioituu (Meriluoto 1997, 203).

Meriluoto ei selviä päiväkirjastaan eikä romaanistaan ilman mainintoja Lauri Viidasta. Suuri kirjailija ja voimakas persoona, Ailan entinen aviomies ja neljän lapsen isä on mukana molemmissa teoksissa. *Peter-Peterissä* Viita vain on saanut sukunimekseen Kivipää.

Hosiaislouma määrittelee *Kirjallisuuden sanakirjassaan* avainromaanin seuraavasti: ”Romaani, jonka keskeisillä henkilöillä ja heidän yksityiselämänsä liittyvillä tapahtumilla on selvästi tunnistettavia vastineita todellisuudessa” (Hosiaislouma 2003, 84). Päiväkirjojen ja *Peter-Peterin* sekä henkilöt että tapahtumat ovat erittäin pitkälle yhteneviä. Luettuani molemmat teokset tulkintani mukaan *Peter-Peter* on avainromaani.

5.2 Yksityisten päiväkirjojen julkaiseminen

Käyn seuraavassa läpi Aila Meriluodon päiväkirjaa *Tältä kohtaa, Päiväkirja vuosilta 1975–2004* siltä osin, kuin päiväkirja käsittelee *Vaarallista kokea* -teoksen julkaisemisprosessia ja päiväkirjan kirjoittamisen prosessia.

Ensimmäinen merkintä Ruotsin aikaisten päiväkirjojen lukemisesta on toukokuulta 1993. Meriluoto toteaa tekstin olevan kovin intiimiä ja naiivia ja epäilee, saisiko tekstistä kunnollista edes perusteellisen editointityön avulla (Meriluoto 2010, 171). Puolen vuoden kuluttua nousee ajatus romaanista, koska tekstien sisältö ei koskaan kelpaisi julkaistavaksi sellaisenaan (Meriluoto 2010, 173). Tammikuussa 1995 Meriluoto näkee jo päiväkirjojen arvon kirjallisuushistoriallisena dokumenttina. Teksteistä on erotettavissa selvä kaari: Ruotsiin muuttaminen ja sieltä palaaminen. Tekstit varmasti säväyttäisivät ja rikkoisivat tabuja. (Meriluoto 2010, 196.) Muutaman kuukauden kuluttua kirjailijan mieleen nousee jo tekstien editointi, ensi alkuun editointiin voisi pyytää ulkopuolista apua (Meriluoto 2010, 199). Huhtikuussa 1995 julkaiseminen käy jo mielessä, mutta ajatus hirvittää (Meriluoto 2010, 203).

Kesällä 1995 Meriluoto editoi päiväkirjojaan vähän kerrallaan. Työtä on tehtävä pienissä palasissa, koska se on niin tunteisiin vetoavaa. Kirjailija sanoo editoinnin olevan ”melkoista ruoppausta liejuineen päivineen”. Ensimmäistä kertaa nousee ajatus tekstien vastaanotosta. Olisiko tekstien julkaiseminen itsensä myymistä? Kuinka siihen suhtauduttaisiin, ja kuinka sitä päiviteltäisiin, ja kuinka siitä juoruiltaisiin? Toisaalta myyntimenestys olisi varma. Kesällä 1995 Meriluoto toteaa jättäneensä häveliäisyyden taakseen. Vielä syksyllä 1995 kirjailija epäilee päiväkirjojensa julkaisemista, mutta marraskuussa käsikirjoitus on kuitenkin WSOY:llä Touko Siltalan arvioitavana. (Meriluoto 2010, 207–214.)

Päiväkirjoista ei selviä, koska Meriluoto tekee varsinaisen päätöksen julkaisemisesta. Tammikuussa 1996 etsiiään kuitenkin jo valokuvia, tehdään alaviitteitä ja suunnitellaan esipuheen kirjoittamista (Meriluoto 2010, 218). Maaliskuussa Meriluoto arvioi julkaisunsa selväksi ekshibitionismiksi (Meriluoto 2010, 222), mutta silti toukokuussa täydennetään kuvatekstejä (Meriluoto 2010, 228).

Kirjasta nousee kohu jo ennen sen julkaisemista: haastatteluja ja valokuvia. Kirjailija tuntee olevansa julkisuudessa vastoin tahtoaan. Jotkut lehtijutuista saavat hänet harmistumaan. Ih-

miset tuijottavat ja puhuttelevat kadulla. Kirjasta otetaan nopeasti kolme painosta, ja lopulta kirjailija saa WSOY:ltä suurimman tilityksensä koskaan. Kirjan perusteella tehdään teatteriesitys ja tv-sarja. (Meriluoto 229–252.)

Päiväkirjojen editoinnin ja julkaisemisen ohella Meriluoto ehtii pohtimaan päiväkirjakoittamisen ominaispiirteitä. Edellisten pohdintojen lisäksi Meriluoto toteaa, että päiväkirjat ovat ”todistusta tai viestejä tässä ja nyt -tilanteesta”. Päiväkirjojen kirjoittaja on ”orolig själ”, joka näkee vain oman itsensä. (Meriluoto 2010, 208.) Yli 60 -vuotias kirjailija toteaa myös päiväkirjakoittamisen sopivan hänen ikäiselleen: se on elämän järjestelemistä ennen muuttamista. Edelleen hän toteaa, että moniin muistelmiin verrattuna päiväkirjan teksti ei ole ”jähmeää jälkiviisautta”. (Meriluoto 2010, 211.) Päiväkirjan kirjoittaminen on hänelle myös puhdistautumista ennen luovan tekstin kirjoittamista. Päiväkirjaa voisi kutsua ”siivouskirjaksi”. (Meriluoto 2010, 275.) Lopulta Meriluoto epäilee jopa kirjaavansa epäolennaisenkin päiväkirjaan: hän ”rekisteröi jokaisen hiekanjyvätkin, mutta jättää MATKAN kokonaan ulkopuolelle” (Meriluoto 2010, 279). Ennen vuosituhannen vaihdetta kirjailija epäilee päiväkirjojensa olevan yhtä sairauskertomusta (Meriluoto 2010, 313). Onneksi lopulta tulee myös ymmärrys siitä, että myös päiväkirjojen teksti on pysyvää, kuolematonta (Meriluoto 2010, 333).

5.3 Oma kirjoittamiseni Aila Meriluotoon verrattuna

Aila Meriluoto oli *Vaarallista Kokea* -teoksen pohjaamien päiväkirjojen aloittamisen hetkellä arvostettu runoilija ja taiteilija. Tunnen siis astuvani suuriin saappaisiin, kun ryhdyn vertailemaan omia päiväkirjojani ja *Mariaa* hänen teksteihinsä. Ryhdyn kuitenkin. Käsittelen ensin löytämäni yhtäläisyydet ja sen jälkeen keskityn eroihin.

Meriluoto on ainakin jossain kohtaa *Vaarallista Kokea* -päiväkirjassaan suunnilleen minun ikäiseni nainen, joka kirjoittaa. Hän asuu Ruotsissa, kun minä asuin Tanskassa. Meriluodolla on suhde Ruotsissa tapaamaansa miehen kanssa, josta hän kirjoittaa sekä päiväkirjaansa että *Peter-Peteriin*. Minä rakastuin Tanskassa mieheen, josta kirjoitan sekä päiväkirjassani että *Mariassa*. Sekä Meriluodon että minun teksteissäni näkyvät ulkomailta asumisen kompleksisuus ja vieraan kielen vaikutus äidinkieleen. Meriluoto oli yksinäinen Ruotsissa; minä olin vailla ystäviä Tanskassa. Meriluoto palaa lopulta Suomeen, samoin kuin minäkin muutin takaisin kotimaahani.

Meriluoto osaa ruotsia muuttaessaan Ruotsin Lappiin. Hän tosin huomaa nopeasti, ettei kielitaito riitä edes tyydyttävään itseilmaisuuun. Ajan myötä hänen kielitaitonsa kuitenkin paranee varmaankin myös aktiivisen käännöstyön ansiosta. Minä en osannut tanskaa muuttaessani Kööpenhaminaan. Ryhdyin opiskelemaan vierasta kieltä kielikursseilla ja tunsin kielitaitoni puutteellisuudet karvaasti koko Tanskassa asumiseni ajan.

Meriluodon julkaistut päiväkirjat ovat editoituja ja hyvin tiiviitä. Niissä on tuskin nimeksikään täytettä, eli jokainen sana ja lause on merkitsevä. Minun päiväkirjoieni teksti on pitkää ja yksityiskohtaista, sillä kirjoitan hyvin paljon tavallisista arkisista asioista. Aila Meriluodon päiväkirjat ovat kirjailijan tekstiä, kun taas minun merkintäni ovat tavallisen työssäkäyvän ihmisen rutiineista kertovia.

Meriluoto on päiväkirjoissaan tietoinen genrestä ja sen ominaispiirteistä. Minä kirjoitin päiväkirjaa syksyyn 2012 saakka ilman sanottavaa tietoisuutta päiväkirjasta tyyllilajina.

Aila Meriluodolle kirjoittaminen on tärkeämpää kuin ihmiset hänen ympärillään. On selvää, että tunnustettu taiteilija arvostaa oman työnsä korkealle. Minä taas valikoin tarkkaan ne negatiiviset asiat, joita kirjoitan *Mariaan*, sillä haluan kunnioittaa ihmisiä, jotka ovat minulle tärkeitä. Siksi myös niiden henkilöiden määrä, joilla on esikuva todellisuudessa, on *Mariassa* rajattu.

Meriluodon päiväkirjoista saa sen kuvan, että Mart kohteli Ailaa kaltoin jättäessään hänet. Mart ei selitellyt eron syitä, ei edes pyynnöstä. Aila halusi keskustella, mutta hänelle ei suotu siihen tilaisuutta. Minunkin rakkauteni torjuttiin, mutta minua kohdeltiin hyvin. Minulla ei ole syytä kantaa kaunaa kenellekään. Minua on kuunneltu ja minulle on selitetty asioita. Minulle on oltu rehellisiä.

Peter-Peter sisältää hyvin paljon samoja asioita kuin Meriluodon päiväkirja. Lopulta kuitenkin vain Aila ja Mart itse tietävät, kuinka paljon fiktiota *Peter-Peter* sisältää, ja mitä todella tapahtui. *Marian* henkilöillä on esikuvat todellisuudessa ja tapahtumissakin on paljon totta. Silti tapahtumien kulku on keksitty; *Maria* on kudelma totta ja tarua.

5.4 Kaksikielisiä vai puolikielisiä?

Otan seuraavaksi esille esimerkkejä vieraan kielen käytöstä Aila Meriluodon päiväkirjoissa ja omissa päiväkirjoissani. Meriluoto sekoittaa omaan tekstiinsä ruotsia, minä tanskaa.

21.6.1961

[--] Soimme Apolloniassa. Hämärä, ruskeasävyinen huone. M. tutki ruokalistaa: – Va´ vill du ha? Ja sitten nopea ehdotus ”att dua”, kädenpuristus [--]

to 6.3.2003

Hveensvej

[--] Sitten Flemming sanoi (Anetten sanat): ”ikke at beslutte noget er også en beslutning”. Sitten se vielä kertoi Boletten siskosta, joka seitsemän vuotta kelasi samaa asiaa: ollako vai eikö olla miehensä kanssa. [--]

Päiväkirjaan on helppo kirjata asioita sillä kielellä, kun ne tapahtuvat. Joskus on vaivalloista kääntää asioita varsinkin, jos alkuperäinen dialogi on ytimekäs. Nämä lainaukset ovat molemmat esimerkkejä keskustelusta, jossa on käytetty kielessä tavanomaisia ilmaisuja. Jostain syystä olin kuullut Flemmingin sanat myös tuttavaltani Anettelta. Silti Flemmingin sanat kuulostavat yhä vielä oikeilta.

24.1.1962

[--] Ja kaikki tämä efter all trygghet och värme. Juuri nyt kun piti olla tämä ”ensimmäinen kypsä mies”, tämä todellinen isähahmo, suuri, lämmin ja luja, ja tulevaisuus ja usko siihen, ensimmäistä kertaa. [--]

pe 21.02.2003

Hveensvej

[--] Päätin, että kuitenkin, en mene juttelemaan Hansille ekaksi. Uusi teoriani: SAMMENSPIEL [--]

Joskus vieraan kielen ilmaisu tuntuu oikeammalta kuin oman äidinkielen vastaava ilmaisu. Tanskan kielessä on paljon vakiintuneita sanontoja. Sammenspilin voisi kääntää yhteispeliksi. Tämä on ensimmäinen kerta päiväkirjassani, kun otan esille ajatuksen, joka on minulle yhä tärkeä: toivon kaiken tapahtuvan dialogissa, vuoropuhelussa. En halua mitään yksin, vaan haluan yhteisymmärryksen. Haluan, että asiat ovat tärkeitä kahdelle ihmiselle, oli sitten kyseessä ystäväni tai rakastettuni. Yhteispelistä on lyhyt matka yhteistyöhön. Myös työnteossa ajattelen, että tiiminä on monin tavoin sekä tehokkaampaa että mukavampaa tehdä työtä. En voi tietää, milloin olen ryhtynyt sammenspil-asiaa ajattelemaan, milloin se on tullut minulle tärkeäksi. Onko se Tanskassa saatu ajatus? Onko se tanskalaisen kulttuurin vaikutusta minuun? En tiedä.

19.3.1964

[--] Gode Gud, välsigna den femte lådan nerifrån och lite Aila också!

27.2.2003

[--] Markku sanoi Virtasesta, että se on itseään täynnä. Ja minä, kun olin ajatellut, että persoonallinen tai karismaattinen. Markku antoi muutakin ajattelemisen aihetta: "paskantärkeä". Niinpä. Spille Kong Gulerød sanoo tanskalainen. [--]

Joskus toisella kielellä myös leikkii. Huumorintajua on hyvin vaikea ilmaista vieraalla kielellä. Leikinlasku vaatii nopeutta ja joskus myös toisen kulttuurin ja kielen syvällistä osaamista. Kirjoittaessa voi kuitenkin puhetta rohkeammin lisätä mukaan jotain ylimääräistä vain hivin vuoksi. Tässä sitaatissa arvioin suomalaista politiikkaa tanskalaisin käsittein.

3.10.1966

[--] Sellainen minä olin 20 vuotta sitten, puhtaasti ja alkuperäisesti välinpitämätön. Olin timantti. Tämä ei ole arvoarvos- telma. Kirjoitan toisin tänään. Olen minä. Haparoin. Olen inhimillinen ja sitä en ollut 20 vuotta sitten. Silloin olin vain suuri. Mutta tänään lähestyn, kaikessa pienuudessa, viisautta. Ja minä uskon senkin että sana jonakin päivänä "har ett grässtrå inom sig och lyser grönt". Minä rakastan ruohonkorta. Åh – kliše. Tarkoitan että pyydän ruohonkorta siinä mis- sä ennen pyysin koko maailmaa. Tarkoitan että ruohonkorsi olisi koko maailma. [--]

la 8.3.2003

Hveensvej

[--] Nikolaj Ravn: "Værktojer styrer udviklingen, man behøver ikke at beslutte hvor/hvordan men hvad"

Vrt. Dogma 95 + K. Kieslowskin Puolan elokuvat ==> Sensuurin alla sisältö kukoistaa [--]

Näissä molemmissa esimerkeissä tarvitaan molemmat kielet, jotta ajatuksesta tulee kokonai- nen. Molemmissa esimerkeissä vieras kieli nivoutuu luontevasti ajatukseen ja sen esittämi- seen. Tällä kertaa Meriluoto on tekstissään laveampi, minä lyhytsanaisempi. Dogma 95 on tanskalainen elokuvan suuntaus, jossa pyritään karsimaan tyylikeinoja ja korostamaan sisäl- töä.

3.11.1970

[--] Tukholmassa juna vähän myöhässä, lemmeltåg pitkin portaita, ehdin sopivasti Enköpingin junaan. [--]

su 14.4.2002

Arken

[--] No, tänään katsoin Internetistä asuntoja ja minun ratkaisuni täällä Tanskassa siis on "fremleje". Sillä lailla voin saada kalustetun, pienen asunnon. [--]

Näissä sitaateissa on molemmissa käytetty sanaa, joka kääntyy huonosti suomen kielelle. Oman sitaattini sana fremleje vastaavaa asumismuotoa ei esiinny suomessa.

Meriluodon päiväkirjoissa kaksikielisyys on esillä jo liki ensimmäisissä merkinnöissä. Minä asuin Tanskassa kolme vuotta ennen kuin kaksikielisiä merkintöjä ilmaantui päiväkirjatek- teihini. *Peter-Peterissä* kaksikielisiä lauseita on vähemmän kuin viisi. *Mariassa* on paljon tanskankielisiä ilmaisuja sekoitettuna suomenkielisiin lauseisiin.

Panu Rajala on kirjoittanut Aila Meriluodosta elämäkerran *Lasinkirkas, hullunrohkea*, jossa kerrotaan, että vuonna 1969 ilmestyneessä runokokoelmassa *Silmämitta*, on viisitoista ruotsinkielistä runoa (eli melkein puolet kokoelman runoista). Rajala on kirjoittanut elämäkertaan myös, että Ruotsissa asuessaan kirjailija pelkäsi menettävänsä äidinkieltänsä. (Rajala 2010, 294 – 295.) Asuminen pitkään vieraskielisessä ympäristössä on siis vaikuttanut vahvasti runoilijaan. Hänen on siis täytynyt hallita ruotsin kieli erittäin hyvin. Pelkoa äidinkielen menettämisestä ei ilmaista näin selkeästi päiväkirjoissa. Ehkä tässä on kyseessä Meriluodon mainitsema hyvin suuri ongelma, josta hän on haluton kirjoittamaan (Meriluoto 2010, 10).

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tässä tutkimuksessa on käynyt ilmi, että päiväkirjan kirjoittaja pystyy moniin variaatioihin. Jo kolmen vuoden aineistosta löytää paljon erityyppisiä tapoja kirjata ylös päivän tapahtumat. Päiväkirjani sivuilla kuvailen ihmisiä ja tapahtumia, pohdin tulevaa, teen johtopäätöksiä, sekä oikeaan osuvia että virheellisiä. Päiväkirjoissani saatan valehdella itselleni ja tehdä päätöksiä. Kirjoitan päiväkirjaani listoja. Minua ilahduttaa erilaisten tekstien luontevuus. Olen tyytyväinen myös siihen, että nopeastikin kirjatut merkinnät sisältävät yllättävää monimuotoisuutta.

Ricœur (2005, 159) nostaa esiin kysymyksen kielen ja elämän välisestä suhteesta. Vaikka olenkin aineistoa lukemalla päässyt sisään toiseen aikaan elämässäni, en silti tiedä, kuinka todenperäinen päiväkirjojeni teksteillä luomani maailma on.

Tällä tutkimuksella olen saanut esimakua siitä, miten voin ymmärtää itseäni yli kymmenen vuoden takaisen itseni kautta. Aivan kuten Ricœur (2005, 160) sanoo: ”hahmo ymmärretään toisen hahmon kautta”. Silti se, mitä olen päiväkirjojeni lukemalla, pohtimalla ja analysoimalla tavoittanut, ”pysyy aina tulkittuna eksistenssinä” (Ricœur 2005, 162).

Hänninen (2003, 68) viittaa Jerome Bruneriin, jonka mukaan kognitio, emootiot ja toiminta kuuluvat yhteen, eikä niitä tulisi tarkastella toisistaan erotettuina. Olen tätä tutkimusta tehdessäni päätenyt siihen lopputulokseen, että minun pitää entistä enemmän pyrkiä kirjoittamaan päiväkirjaani niitä tapahtumia, jotka ovat herättäneet minussa voimakkaita tunteita. Minun tulisi entistä enemmän pyrkiä tunnistamaan, kirjaamaan ja analysoimaan tunteitani.

Olen myös tutkimusta tehdessäni ajatellut, että voisin useammin pohtia kausaalisuussuhteita päiväkirjassani. Miksi asiat tapahtuivat? Tällainen muutos vaatisi tarkkailuhetken laajentamisen päivästä pidempään ajanjaksoon.

Fothergil toteaa, että muistiomaiseen päiväkirjaan kirjoitetaan asioita, joita on tehty, kuultu ja nähty. Hänen tärkein opetuksensa minulle kuitenkin on, että päiväkirjaan on mahdollista kirjoittaa asioita, jotka *haluaa* muistaa. (Fothergill 1974, 19–20.) Jatkossa voin siis sen pienen harkinnan hetken käyttää sen pohtimiseen, mitä päivän tapahtumista en halua unohtaa.

Olen myös pohtinut, millaista olisi kirjoittaa omaelämäkerta. Elämäkerta järjestää muistoja, ottaa ne hallintaan (Vilkko 1997, 174). Riittäisikö minulla motivaatiota siihen? Tällä hetkellä ajattelen niin, että omaelämäkerran aika ei ole vielä. Toistaiseksi päivittäiset merkinnät riittävät minulle.

Tätä tutkimusta tehdessäni olen miettinyt myös, mitä lopulta päiväkirjoilleni teen. Sääskilahti väittää väitöskirjassaan, että toisin kuin omaelämäkertaa, päiväkirjoja ei voi uudelleenkirjoittaa. Ne voi vain allekirjoittaa tai tuhota. (Sääskilahti 2011, 304.) Kuitenkin Meriluodon julkaisut ovat esimerkki päiväkirjojen muokkauksesta ja editointityöstä. Pystyisinkö minä hävittämään päiväkirjani? Olen kirjoittanut niin paljon ja niin kauan. Tekstini ovat tärkeitä minulle itselleni, kuinka pystyisin lopullisesti tuhoamaan ne?

Päiväkirjojen merkitys tällä hetkellä liittyy elämän ymmärtämiseen. Kun luen päiväkirjojani, ymmärrykseni tapahtumista lisääntyy. Päiväkirjat ovat myös merkittävä pohja kirjoittamiselleni.

Miksi minä valehtelen itselleni? Miksi en pysty käsittelemään kivuliaita asioita kuin vasta pakon edessä? Näihin kysymyksiin en tiedä vastausta.

Tutkimuksessa löytyi hämmästyttävän paljon samankaltaisuutta Meriluodon päiväkirjojen kanssa. Varsinkin kieleen liittyvät havainnot olivat kiinnostavia.

Luin päiväkirjoistani tähän tutkimukseen kolmen vuoden otoksen. Teksteihin tutustumisen myötä tutkimuskysymys ja aineiston analysoinnin rakenne löytyivät kuin itsestään. Olen siis tehnyt tämän tutkimuksen aineistolähtöisesti. Uskon, että jatkotutkimuksen aiheet ja tutkimuskysymykset nousisivat esiin samalla lailla, pitäisi vain lukea huolellisesti koko kolmenkymmenen vuoden aikana tuotettu materiaali. Ehkä kokonaisuuteen syventymällä löytyisi myös koko tekstiä kuvaava metafora, johon Anni Vilkko (1997, 132–134) viittaa. Jatkotutkimuksessa tulisi myös teoreettista pohjaa laajentaa. Tässä tutkimuksessa viitataan liiankin usein lähteisiin toisen tutkijan tekstin kautta. Erityisesti Robert A. Fothergillin ajatukset olivat kiinnostavia, hänen tekstejään olisi varmaan mahdollista löytää lisää, puhumattakaan Paul Ricœurin ajatuksista, joihin tutustumiseen voisi käyttää kaiken liikenevän ajan.

Kun pohdin yksityisyyttä ja henkilökohtaisuutta tässä tutkimuksessa, minua lohduttaa Meriluodon ajatus. Hän kiteyttää päiväkirj kirjoittamisesta jotain olennaista sanoessaan: ”pätevän todistuksen (elämästä, maailmasta) voi antaa vain itsensä läpi” (Rajala 2010, 375).

7 LÄHDELUETTELO

Ahola, Suvi (1993) *Hiljaista Vimmaa, Suomalaisten naisten päiväkirjatekstejä 1790 -luvulta 1990 -luvulle*. Helsinki: Kirjayhtymä.

Forster, E.M. (1968) *Aspects of the Novel*. Harmondsworth Middlesex England:Penquin Books Ltd.

Fothergill, Robert A. (1974) *Private Chronicles. A study of English diaries*. London: Oxford University Press.

Hosiaislouma, Yrjö (2003) *Kirjallisuuden sanakirja*. Helsinki: WSOY.

Hänninen, Vilma (2003) *Sisäinen tarina, elämä ja muutos*. Tampere: Tampereen yliopisto.

Høeg, Peter (1994) *Rajatapaukset*. [Alkup. *De måske egnede*] Suom. Pirkko Talvio-Jaatinen. Juva: Tammi.

Ihanus, Juhani (2009) *Sanat että hoitaisimme. Terapeuttinen kirjoittaminen*. Helsinki: Duodecim.

Ihanus, Juhani (2009) ”Sanat että hoitaisimme: kirjallisuusterapia ja kertomukset”. Teoksessa Juhani Ihanus (toim.) *Sanat että hoitaisimme. Terapeuttinen kirjoittaminen*. s. 13–48. Helsinki: Duodecim.

Johansson, Pirkko Liisa (1991) ”Kriisipäiväkirja – terapeuttinen päiväkirja?” Teoksessa Ihanus, Juhani (toim.) *Päiväkirjasta hypermediaan. Suomen kirjallisuusterapiayhdistyksen 10-vuotisjuhlakirja*. s 47–55. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Kaunismaa, Pekka & Laitinen Arto (1998) ”Paul Ricoeur ja narratiivinen identiteetti” Teoksessa Kuhmonen, Petri ja Sillman, Seppo (toim.) *Jaettu jana. Ääretön raja. Pellervo Oksalan juhlakirja*. s. 168–195. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Filosofian laitoksen julkaisuja numero 65.

Lejeune, Philippe (1995) *On Autobiography*. [Alkup. *Le Pacte autobiographique* 1975.] Paul John Eakin. (toim.) Katherine Leary. (käänt.) Minneapolis: University of Minnesota Press.

Lejeune, Philippe (2009) *On Diary*. Jeremy D. Popkin & Julie Rak (toim.) Katherine Durning. (käänt.) Honolulu: University of Hawaii Press.

Lindquist, Anita (2009) ”Kirjoittaminen itsehoitona ja psykoterapeuttisena menetelmänä”. Teoksessa Juhani Ihanus (toim.) *Sanat että hoitaisimme. Terapeuttinen kirjoittaminen*. s. 70–96. Helsinki: Duodecim.

Linnainmaa, Terhikki (2008) ”Mitä kirjallisuusterapia on?”. Teoksessa Silja Mäki & Terhikki Linnainmaa (toim.) *Hoivasanat. Opas kirjallisuusterapiaan*. s. 11–33. Helsinki: Duodecim.

Linnainmaa, Terhikki (2008) ”Kriisit ja kirjallisuusterapia”. Teoksessa Silja Mäki & Terhikki Linnainmaa (toim.) *Hoivasanat. Opas kirjallisuusterapiaan*. s. 106–124. Helsinki: Duodecim.

Linnainmaa, Terhikki (2009) ”Reflektiivisyys ja refleksiivisyys kirjallisuusterapiassa”. Teoksessa Juhani Ihanus (toim.) *Sanat että hoitaisimme. Terapeuttinen kirjoittaminen*. s. 49–69. Helsinki: Duodecim.

Lyyra, Pessi (2003) *Itseymmärrys Paul Ricœurin tekstin hermeneutiikassa*. Jyväskylä: Kampus Kustannus. Jyväskylän yliopiston ylioppilaskunnan julkaisusarja numero 68

Makkonen, Anna (1993) ”Valkoisen kirjan kutsu eli löytöretkellä päiväkirjojen maailmoissa”. Teoksessa Suvi Ahola (toim.) *Hiljaista vimmaa Suomalaisten naisten päiväkirjatekstejä 1790-luvulta 1990-luvulle*. s. 360–376. Helsinki: Kirjayhtymä.

Meriluoto, Aila (1986) *Lasimaalaus läpi. Lasimaalaus ja päiväkirja vuosilta 1944-47*. Porvoo-Helsinki-Juva: Werner Söderström Osakeyhtiö

Meriluoto, Aila (1996) *Vaarallista kokea. Päiväkirja vuosilta 1953–1975*. Porvoo-Helsinki-Juva: WSOY

Meriluoto, Aila (1997) *Peter-Peter. (Erään rakkauden asiapaperit)*. Porvoo-Helsinki-Juva: WSOY

Meriluoto, Aila (2010) *Tältä kohtaa. Päiväkirja vuosilta 1975–2004*. Anna-Liisa Haavikko (toim.). Helsinki: Kustannusosakeyhtiö SILTALA

Norkola, Tero (1995) ”Tavallisen ihmisten päiväkirjat – merkintöjä kirjallisuuden marginaalissa” Teoksessa Anna Makkonen & Teemu Ikonen (toim.) *Karnevaali ja autiomaan – Kirjallisuustieteellisiä tutkielmia*. s. 111–134. Helsinki: Helsingin yliopiston kirjallisuustieteen, teatteritieteen ja estetiikan laitoksen julkaisuja 1, Yliopistopaino.

Peltomäki, Pirja (2012) *Unipäiväkirjan kirjoittamisesta. Unipäiväkirjan narraatiot ja tarinallisuus kirjoittamisen näkökulmasta*. Jyväskylän yliopisto. Taiteiden ja kulttuurin tutkimuksen laitos. Pro gradu -tutkielma. Saatavilla <http://urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-201207182103>

Pietiläinen, Katri (2008) ”Päiväkirja mielen avaajana ja persoonallisen kasvun välineenä”. Teoksessa Silja Mäki & Terhikki Linnainmaa (toim.) *Hoivasanat. Opas kirjallisuusterapiaan*. s. 151–175. Helsinki: Duodecim.

Platon (1999) *Faidros*. (Suom.) Pentti Saarikoski. Teokset III. (Toim.) Holger Thesleff, Tuomas Anhava, Jaakko Hintikka ja Marja Itkonen-Kaila. Helsinki: Otava.

Popkin, Jeremy D (2009) ”Philippe Lejeune, Explorer of the diary” Teoksessa Philippe Lejeune, Jeremy D. Popkin & Julie Rak (Ed.) *On Diary*. pp 1–15 Honolulu: University of Hawaii Press.

Rajala, Panu (2010) *Lasinkirkas, hullunrohkea. Aila Meriluodon elämästä ja runoudesta*. Helsinki: Werner Söderström Osakeyhtiö

Rak, Julie (2009) ”Dialogue with the future: Philippe Lejeune’s method and theory of diary” Teoksessa Philippe Lejeune, Jeremy D. Popkin & Julie Rak (Ed.) *On Diary*. pp 16–26 Honolulu: University of Hawaii Press.

Reinikainen, Pepi (2009) ”Elämänkaarikirjoituksen dialogia”. Teoksessa Juhani Ihanus (toim.) *Sanat että hoitaisimme. Terapeuttinen kirjoittaminen*. s. 212–232. Helsinki: Duodecim.

Reinilä, Eeva (2009) ”Terapeuttinen päiväkirjaprosessi”. Teoksessa Juhani Ihanus (toim.) *Sanat että hoitaisimme. Terapeuttinen kirjoittaminen*. s. 192–211. Helsinki: Duodecim.

Ricœur, Paul (2000) *Tulkinnan teoria. Diskurssi ja merkityksen lisä*. [Alkup. *Interpretation Theory: Discourse and the Surplus of Meaning*.] (suom.) Heikki Kujansivu. Helsinki: Tutkijaliitto.

Ricœur, Paul (2005) ”Eksistenssi ja hermeneutiikka” Teoksessa Jarkko Tontti (toim.) *Tulkinnasta toiseen. Esseitä hermeneutiikasta*. s. 140–163. Tampere: Vastapaino.

Rimmon-Kenan, Shlomith (1999) *Kertomuksen poetiikka*. [Alkup. *Narrative Fiction: Contemporary Poetics*] (suom.) Auli Viikari. Tampere: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Tammer-Paino Oy.

Salinger, J.D. (2000) *Sieppari ruispellossa*. [Alkup. *The Catcher in the Rye*] (suom.) Pentti Saarikoski. Helsinki: Tammi.

Saresma, Tuija (2007) *Omaelämäkerran rajapinnoilla. Kuolema ja Kirjoitus*. Vaajakoski: Nykykulttuurin tutkimuskeskuksen julkaisuja 92. Jyväskylän yliopisto. Gummerus Kirjapaino Oy.

Sjöblad, Christina (1997) *Min vandring dag för dag. Kvinnors dagböcker från 1700-talet*. Lund: Carlsson.

Sääskilahti, Nina (2011) *Ajan partaalla. Omaelämäkerrallinen aika, päiväkirja ja muistin kulttuuri*. Jyväskylä: Nykykulttuurin tutkimuskeskuksen julkaisuja 105. Jyväskylän yliopisto. Bookwell Oy.

Taylor, Charles (1995) *Autenttisuuden etiikka*. [Alkup. *The Ethics Of Authenticity*] (suom.) Timo Soukola. Helsinki: Gaudeamus kirja

Tontti, Jarkko (2005) ”Paul Ricœur ja dialektinen hermeneutiikka – esipuhe suomennoksiin” Teoksessa Jarkko Tontti (toim.) *Tulkinnasta toiseen. Esseitä hermeneutiikasta*. s. 136–139. Tampere: Vastapaino.

Varpio, Yrjö (1997) *Matkalla moderniin Suomeen. 1800-luvun suomalainen matkakirjallisuus*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura

Vatka, Miia (2005) *Suomalaisten salatut elämät. Päiväkirjojen ominaispiirteiden tarkastelua.* Tampere: Suomalaisen kirjallisuuden Seura. Tammer-Paino Oy.

Viitaniemi, Seija (2008) "Nuoruus on lahja – vanheneminen taidetta" Teoksessa Silja Mäki & Terhikki Linnainmaa (toim.) *Hoivasanat. Opas kirjallisuusterapiaan.* s. 125–150. Helsinki: Duodecim.

Vilkko, Anni (1997) *Omaelämäkerta kohtaamispaikkana. Naisen elämän kerronta ja luenta.* Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.